

ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1

ปริญญาณิพนธ์
ของ
พริยา เอกวิเศษ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

บทคัดย่อ
ของ
พริยา เอกวิเศษ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2552

พริยา เอกพิเศษ. (2552). *ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1*. ปรินญาณินท์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยบางประการ ได้แก่ เพศ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบของครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ด้านอัตมโนทัศน์ และด้านระดับอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 360 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two – stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และแบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามพหุนาม (MMR) และตัวแปรตามเอกนาม (MR)

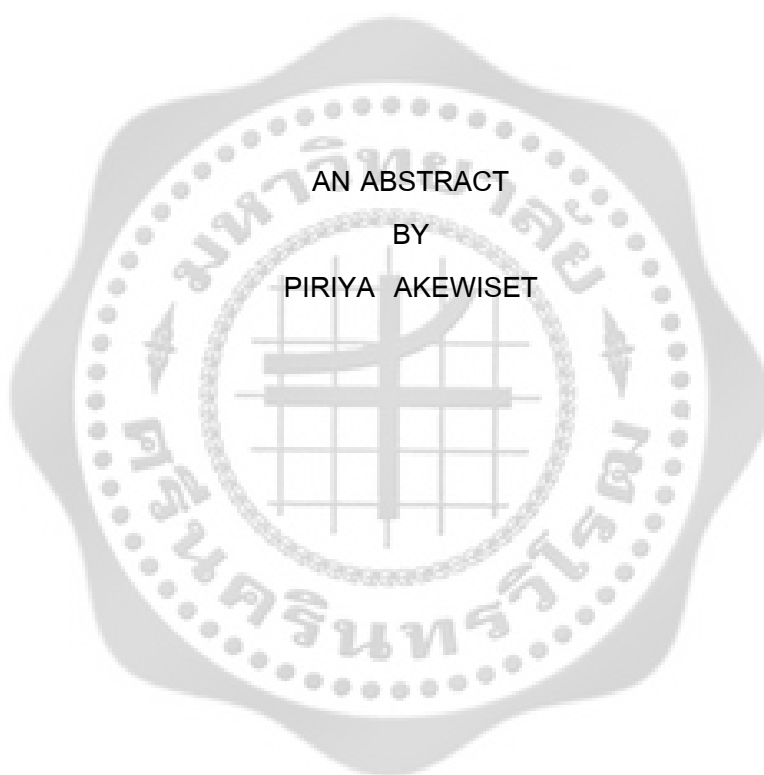
ผลการศึกษาพบว่า

ตัวแปรปัจจัยทั้งหมดที่ศึกษา ได้แก่ เพศ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบของครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม มีความสัมพันธ์กัน ($R = .443$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถอธิบายผลรวมกันได้ 19.6% และค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้ ($\beta = .190$) สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา ($\beta = .152$) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\beta = .348$)

ตัวแปรปัจจัยทั้งหมดที่ศึกษา ได้แก่ เพศ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบของครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับความพึงพอใจในชีวิตรายด้านทั้ง 5 ด้าน ที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนามมีความสัมพันธ์กัน (Wilks's $\Lambda = .713$) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรเอกนามระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตรายด้าน มีค่า .456, .305, .370, .341 และ .308 ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า และตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตทุกด้าน คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ .349, .212, .265, .285 และ .242 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรรายได้ และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตในด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ($\beta = .222$ และ .150 ตามลำดับ) และด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ($\beta = .203$ และ .137 ตามลำดับ)

SOME FACTORS AFFECTING LIFE SATISFACTION OF THE TEACHER UNDER
BANGKOK OFFICE OF EDUCATION SERVICE AREA I

AN ABSTRACT
BY
PIRIYA AKEWISSET

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University

May 2009

Piriya Akewiset. (2009). *Some Factors Affecting Life Satisfaction of the Teacher under Bangkok Office of Education Service Area I*. Master thesis. M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof. Nipa Sripairot, Assoc.Prof.Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The main purpose of this research was to investigate the factors of gender, income, work experience, responsible task, relationship between teacher and administrator, and physical environment affecting the life satisfaction in 5 areas of zest of life, resolution and fortitude, congruence between desired and achieved goal, self concept, and mood tone. The samples used in the study were 360 teachers in schools under Bangkok Office of Education Service Area I, and selected by two-stage random sampling. The tools used in research comprised the questionnaires about personal information, life satisfaction, relationship between teacher and administrator, and physical environment. The data were analyzed by using multivariate multiple regression (MMR) and univariate multiple regression (MR).

The findings of study revealed that:

All six factors of gender, income, work experience, responsible task, relationship between teacher and administrator, and physical environment, and overall life satisfaction were related to each other ($R = .443$) with statistical significance at the level of .01., and this could be together explained at 19.6%. The beta weights of factors affecting overall life satisfaction with statistical significance were income ($\beta = .190$), relationship between teacher and administrator ($\beta = .152$), and physical environment ($\beta = .348$).

All six factors and the five individual areas of life satisfaction, analyzed by multivariate multiple regression, were related to each other (Wilks's $\Lambda = .713$). The multiple correlation coefficients, analyzed by univariate multiple regression, between the factors and the individual areas of life satisfaction were .456, .305, .370, .341 and .308 respectively with statistical significance at the level of .01 in all areas. The factor affecting the five individual areas of life satisfaction was physical environment with the beta weights of .349, .212, .265, .285 and .242 respectively. The factors of income and relationship between teacher and administrator affected life satisfaction in the areas of zest of life ($\beta = .222$ and .150 respectively) and congruence between desired and achieved goal ($\beta = .203$ and .137 respectively).

ปริญญาโท
เรื่อง

ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ของ
พริยา เอกวิเศษ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่.....เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552

คณะกรรมการควบคุมปริญญาโท

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร. สุวพร เข้มเฮง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ละเอียด รัชเฝ้า)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้เสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการจัดทำงานวิจัยทุกขั้นตอน พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็น ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี และท่านทั้งสองยังเป็นแบบฉบับของอาจารย์ที่ทุ่มเทให้กับศิษย์และงานด้านวิชาการอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สุวพร เข้มเฮง และอาจารย์ ดร. ละเอียด รักษ์เฒ่า ซึ่งเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ อาจารย์ ดร. ละเอียด รักษ์เฒ่า อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พาสนา จุฬรัตน์ และอาจารย์ ดร. อุไร จักษ์ตรีมงคล ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้รับความเอื้อเฟื้อและความสนับสนุนร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้บริหารโรงเรียน คณะครู อาจารย์ ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบคุณผู้บริหารโรงเรียนวัดศรีสุก (แย้มเยื้อนอุปถัมภ์) ที่ให้ความอนุเคราะห์ผู้วิจัยในการมาศึกษาต่อ และอีกหลายท่านที่ไม่ได้กล่าวถึง ซึ่งให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์และเพื่อนๆ ที่โรงเรียนวัดศรีสุก (แย้มเยื้อนอุปถัมภ์) และพี่ๆ เพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา ที่ให้กำลังใจ และคอยให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสมัคร์ เอกวิเศษ คุณแม่สมนึก เอกวิเศษ นางสาวพรทิพย์ เอกวิเศษ พี่สาว และนายชัยยุทธ เอกวิเศษ พี่ชาย ที่ให้กำลังใจ กำลังทรัพย์ รวมทั้งความรักความห่วงใย จนประสบความสำเร็จในการศึกษา

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากปริญญานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่บุพการี ของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

พริยา เอกวิเศษ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	5
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ตัวแปรที่ศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
สมมติฐานของการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต.....	11
ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต.....	11
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต.....	13
องค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิต.....	18
การวัดความพึงพอใจในชีวิต.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต.....	25
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา.....	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัย.....	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเพศ.....	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรรายได้.....	32
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน.....	33
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรภาระงานที่รับผิดชอบของครู.....	33
ความหมายของภาระงานที่รับผิดชอบของครู.....	33
หน้าที่และความรับผิดชอบของครู.....	34
ภาระหน้าที่ของครูตามแนวการปฏิรูปการศึกษา.....	37
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา.....	39
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ แบบตัวแปรตามหลายตัว (MMR).....	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	55
ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	55
รายละเอียดการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	56
การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	66
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	87
สังเขปความมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการวิจัย.....	87
สรุปผลการวิจัย.....	88
อภิปรายผล.....	89
ข้อเสนอแนะ.....	90

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	100
ภาคผนวก ก ผลการวิเคราะห์ข้อความรายชื่อ.....	101
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	111
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	118
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	120

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	เปรียบเทียบภาระหน้าที่ของครูในอดีตกับปัจจุบัน.....	38
2	จำนวนข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	50
3	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.....	53
4	ค่าสถิติพื้นฐานของของ เพศ (X_1) รายได้ (X_2) ประสบการณ์ในการทำงาน (X_3) และภาระงานที่รับผิดชอบของครู (X_4).....	75
5	ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจชีวิต.....	76
6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r_{XY}) ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความ พึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูโดยรวม และรายด้าน.....	77
7	ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรปัจจัย.....	78
8	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม.....	81
9	ค่าการทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนาม และตัวแปรเอกนาม.....	81
10	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านการมี ความสุขในการดำเนินชีวิต.....	82
11	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต.....	83
12	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อความสอดคล้องระหว่างเป้าหมาย ที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง.....	84
13	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่ออัตมโนทัศน์.....	85
14	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อระดับอารมณ์.....	86
15	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต.....	102

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
16	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต.....	102
17	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้ กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง.....	103
18	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ด้านอัตมโนทัศน์.....	103
19	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ด้านระดับอารมณ์.....	104
20	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครู กับผู้บังคับบัญชา.....	104
21	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ.....	105
22	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบสอบถาม ความพึงพอใจในชีวิต.....	106
23	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบสอบถาม สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา.....	109
24	แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบสอบถาม สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ.....	110

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	55

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้โลกก้าวสู่ยุคการค้าเสรี ไทยต้องแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเจริญนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงผลักดันให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ค่านิยมและวัฒนธรรม กระแสโลกาภิวัตน์จึงให้ทั้งคุณและโทษจึงจำเป็นที่คนจะต้องรู้เท่าทัน เลือกรสรสิ่งที่เป็นคุณ แต่ระบบการศึกษาไทยไม่ได้เอื้อให้ประชากรไทยเรียนรู้ปรับตัว เลือกรสร เพื่อการยืนหยัดอยู่ในสังคมโลกโดยรักษาวัฒนธรรมไทยไว้ได้ มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง ขาดดุลระหว่างความเจริญด้านวัตถุและจิตใจนำไปสู่ปัญหาสังคมต่างๆ มากมาย เช่น การกระจายรายได้ อาชญากรรม ยาเสพติด โสเภณี แรงงานเด็ก สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ถูกทำลาย ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ประเทศไทยจึงควรมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นเพราะครูจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนและผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียน การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มต้นที่ครูเพราะครูเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน

บทบาทหน้าที่ของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 มีทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ และการอบรมจริยธรรมแก่นักเรียนควบคู่กันไป การปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปรับกระบวนการเรียนการสอนที่ตัวครูต่อเด็กเพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและรู้จักแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ให้เด็กได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนหรือที่เรียกว่า “การให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียน” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 9) การส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพโดยมุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข รวมทั้ง เป็นรากฐานที่สำคัญในอันที่จะพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมที่เข้มแข็งซึ่งก็คือความมุ่งหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ดังกล่าวแล้วว่าบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ก็คือ ครูนั่นเอง ครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประชากรของไทยให้มีคุณภาพ

จากคำว่า ครู หรือ ครุ ซึ่งแปลว่าหนักนั้น เราก็พอจะทราบว่าคุณครูแต่ละท่านนั้นต้องทำงานหนัก และต้องมีหน้าที่ ความรับผิดชอบต่างๆ มากมาย เพราะฉะนั้นจากหน้าที่ความรับผิดชอบของครูตามแนวการปฏิรูปการศึกษาและจากความหมายของคำว่าครุซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบันนั้นจึงทำให้ครูประสบทั้งความสุขและความทุกข์ทั้งจากการทำงานหรือจากปัญหาส่วนตัว และจากการที่สังคมไทยได้พัฒนารุดหน้าไปสู่ความทันสมัยมากขึ้นทั้งด้านวิชาการ เทคโนโลยีและเศรษฐกิจ ทำให้บทบาทและสภาพของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป การดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ต้องเผชิญกับ

สภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บุคคลจะปรับตัวได้ไม่เท่าเทียมกัน คนที่สามารถปรับตัวได้ดีก็จะดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ส่วนคนที่ปรับตัวได้ไม่ดีก็จะก่อให้เกิดปัญหาและความเครียดขึ้นได้ ความเครียดเป็นความรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ เหมือนจิตใจถูกบีบบังคับ ซึ่งเป็นผลมาจากการแปรปรวนของร่างกายและจิตใจ ในความหมายทางด้านจิตวิทยา ฟิชบาย (Fishbein, 1975: 1225-1226) กล่าวว่า ความเครียดเป็นภาวะที่มีความกดดันต่อร่างกายและจิตใจ สิ่งกดดันอาจเป็นเหตุการณ์หรือสิ่งทีก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล หรือเป็นเพียงที่คุกคามทางด้านจิตใจ ส่วนความหมายในทางจิตวิทยา กล่าวว่า ความเครียด คือ ความกลัว หรือความเจ็บปวดต่างๆ ที่เข้ามาแทรกซ้อนในวงจรการทำงานตาม ปกติของร่างกายและจิตใจ ทำให้ร่างกายและจิตใจเสียดุลยภาพที่คนปกติพึงมี และยังรวมไปถึงความบีบคั้นต่างๆ ทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ และทางอารมณ์ที่เกิดขึ้น สำหรับ พีระ ครีกครั้นจิต กล่าวว่า ความเครียดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลจากการกระทำสถานการณ์ หรือความกดดันต่างๆ จากภายนอก และ/หรือ ภายในร่างกายที่มาคุกคามขัดขวางการทำงาน การเจริญเติบโต และความต้องการของคนเราเป็นผลให้ร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับโครงสร้างปฏิกิริยาเคมี เพื่อต่อต้านการคุกคามขึ้น อาการของความเครียดนั้น เริ่มจากขั้นแรกจะแสดงออกทางปฏิกิริยาทางจิตใจ เช่น โกรธ หงุดหงิด วิตกกังวล เวียนศีรษะ คลื่นเหียนเป็นต้น ขั้นต่อมาจะกลายเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรม เช่น พุดมาก สุกดิบหรือจัด บดกรามและกัดริมฝีปาก เบื่อหน่าย และหงอยเหงา เป็นต้น ความเครียดนั้นปล่อยไว้นานๆ หรือสะสมไว้มากเกินไปก็จะก่อให้เกิดผลเสียหาย เช่น การขาดงานบ่อย การนัดหยุดงาน หรือสะสมไว้มากเกินไปจะก่อให้เกิดความไม่พอใจในการทำงาน เป็นเหตุให้ประสิทธิภาพการทำงานลดลง และบางทีก็ทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมได้

ในบรรดาอาชีพรับราชการ อาชีพครู เป็นอาชีพที่ต้องผูกพันอยู่กับความดี ความถูกต้อง ความมีคุณธรรม ซึ่งครูนั้นได้รับการขนานนามจากบุคคลหลายอาชีพ หลายชนชั้น และหลายสมัยมาแล้วว่า เป็นปูชนียบุคคลของโลกบ้าง เป็นผู้กระตือรือร้นวิญญูณของโลกบ้าง เป็นเรือจ้างบ้างตามแต่จะเรียกกันไป แต่จะเรียกอย่างไรก็ตาม หน้าที่แก่นแท้ของครูก็คือต้องทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหา ให้มีความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตที่ดีต่อไปในภายภาคหน้า ซึ่งทั้งการถ่ายทอดความรู้ และการอบรมปณิธานที่ดั่งาม ให้แก่เด็กในระหว่างที่เด็กยังอยู่ในวัยเรียนนั้น ต้องอาศัยความอดทน ความอดกลั้น ตลอดจนครูต้องมีความเมตตากรุณา มีคุณธรรมในการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อการนี้ และเมื่อพิจารณาถึงหน้าที่ของครูแล้ว จะพบว่าครูต้องแบกรับภาระต่างๆ ไว้มากมาย เนื่องจากลักษณะงานของครู ต้องใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับนักเรียนจำนวนมาก วันหนึ่งหลายๆ ชั่วโมง ซึ่งจะต้องพบสภาพการณ์หลายประการที่สับอารมณ์บ้าง ไม่สับอารมณ์บ้าง การที่ครูต้องทำงานและมีความรับผิดชอบมาก ประกอบกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงาน หรือเกิดขึ้นจากปัญหาส่วนตัว สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดซึ่งความเครียด ความไม่ปกติสุขทั้งทางกายและทางใจ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงทฤษฎีที่จะช่วยให้ครูเกิดความรู้สึกสบายใจ มีความพอใจ และมีความสุขในการดำเนินชีวิต การที่บุคคลจะดำเนินชีวิตอยู่ ได้รับการตอบสนองใน 5 ชั้น ได้แก่ ความต้องการอยู่รอด ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักและ ต้องการยอมรับนับถือ และความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จสมหวังในชีวิต โดยที่ความต้องการ ชั้นพื้นฐานในระดับต่ำกว่าได้รับการตอบสนองก่อน จึงจะเกิดความต้องการในระดับสูงและเกิดความพึงพอใจในชีวิต ในข้าราชการครูก็เช่นเดียวกัน ส่วนในด้านองค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิตนั้น แคมป์เบลและคณะ (Campbell; et al. 1976: 117–124) กับ ฟลานาแกน (Flanagan. 1978: 138–148) ได้ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตเป็นแนวเดียวกันว่าประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ร่างกาย และ องค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ด้านกิจกรรมในสังคม ด้านการพัฒนาตนเองและความหวังในงาน ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนนิวการ์เทนและคณะ (Neugarten, et al. 1961: 134–143) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิต ว่าประกอบด้วย 5 ด้าน คือ การมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อัตมโนทัศน์ และระดับอารมณ์ จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่าการที่ข้าราชการครูจะเกิดความพึงพอใจในชีวิตหรือรับรู้ชีวิตนี้มีความหมายได้ ต้องประกอบด้วยความพอใจด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป ซึ่งสอดคล้องกับ รอย (Roy. 1985: 101-105) มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็นหน่วยเดียวกัน ประกอบด้วย กาย หรือจิต พฤติกรรมการตอบสนองจะเป็นการตอบสนอง รวมทั้งร่างกายและจิตใจเสมอ นั่นคือ เมื่อใดร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือมีสุขภาพดีจิตใจก็สุขสบายในทางตรงกันข้าม เมื่อใดจิตใจมีความวิตกกังวลผิดหวัง และโศกเศร้าเสียใจอยู่เสมอ ก็ทำให้ร่างกายทรุดโทรมชubbผอมกินไม่ได้ นอนไม่หลับ และมีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน (สุชาติ โสมประยูร. 2526: 76-81) ดังนั้นหากข้าราชการครูมีความเครียดในการปรับตัวด้านจิตใจ ย่อมส่งผลกระทบต่อ การเจ็บป่วยทางด้านร่างกายอย่างแน่นอนจากที่กล่าวมา ความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ข้าราชการครูมีประสิทธิภาพ จึงต้องทราบถึงระดับความพึงพอใจในชีวิตและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต คือ เพศ รายได้ ประสพการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบของครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ดังจะกล่าวในหัวข้อเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้าราชการครูเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญ เป็นผู้ที่ทำประโยชน์และเป็นแรงงานที่สำคัญของชาติมาแล้ว ดังนั้นการตอบแทนโดยการทำให้ข้าราชการครูกลุ่มนี้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและควรทำอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ข้าราชการครู สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของชีวิตได้จากที่กล่าวมาแล้ว ความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ข้าราชการครูมี ประสิทธิภาพ จึงต้องทราบถึงระดับความพึงพอใจในชีวิต และปัจจัยที่สัมพันธ์ กับความพึงพอใจในชีวิต คือ เพศ รายได้ ประสพการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบของครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต

ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อัตมโนทัศน์ และระดับอารมณ์ และสามารถร่วมกันทำนายความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูหรือไม่ และนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องเสนอเป็นแนวทางเพื่อส่งเสริมป้องกันและวางแผนให้ความช่วยเหลือข้าราชการครูให้มีความสุขในปัจจุบันและอนาคตของชาติต่อไป อีกทั้งเป็นแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายของรัฐจากการเจ็บป่วยของข้าราชการที่เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตหรือปรับตัวในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ ด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาปัจจัยด้านเพศ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบของครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม
2. เพื่อศึกษาคำแนะนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตแยกรายด้าน
ศึกษาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรพหุนาม
ศึกษาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรเอกนาม
4. เพื่อศึกษาคำแนะนำนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตแยกรายด้าน

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อศึกษาตัวแปรปัจจัย ในแต่ละระดับตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต และคำแนะนำนักความสำคัญของแต่ละตัวแปรส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับข้าราชการครู ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา และผู้สนใจศึกษาค้นคว้าในการทำวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีการเสริมสร้างความพึงพอใจในชีวิต และการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งมีจำนวน 39 โรงเรียน และมีจำนวนข้าราชการครู 3,947 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 360 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

1. เพศ
2. รายได้
3. ประสบการณ์ในการทำงาน
4. ภาระงานที่รับผิดชอบของครู
5. สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา
6. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่

1. การมีความสุขในการดำเนินชีวิต
2. ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต
3. ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
4. อึดมโนทัศน์
5. ระดับอารมณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อสภาพชีวิตที่เป็นอยู่โดยรวม ในด้านการทำงาน ด้านสังคม ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล ซึ่งประเมินได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดของนิวการ์เทนและคนอื่นๆ (Neugarten; et al. 1961: 134-143) โดยแสดงออกถึงการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อัตมโนทัศน์ และระดับอารมณ์

1.1 การมีความสุขในการดำเนินชีวิต (zest of life) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีสภาพชีวิตที่เป็นสุข โดยแสดงออกถึงการมีความสุขพอใจในสภาพชีวิตที่เป็นอยู่ การมีกิจกรรมที่น่าสนใจ การพบปะสังสรรค์กับเพื่อน การมีรายได้ที่เพียงพอ การมีสุขภาพดี การช่วยเหลือผู้อื่น และการมองโลกในแง่ดี

1.2 ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต (Resolution and Fortitude) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ตนเองสนใจ เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นกีฬา ฯลฯ รวมถึงเป็นผู้มีความอดทนในชีวิตทั้งด้านร่างกาย วาจา และจิตใจ ตลอดจนมีมานะ บากบั่น พยายาม และมีความสามารถในการเผชิญปัญหา

1.3 ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Congruence between Desired and Achieved Goals) หมายถึง ความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างสิ่งที่ตั้งใจหรือความต้องการที่จะทำกับความสำเร็จที่เกิดขึ้น

1.4 อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงการเห็นคุณค่าในตนเอง ว่าเป็นบุคคลที่เก่ง มีความสามารถ มีความภาคภูมิใจในตนเอง มั่นใจในตนเอง ยอมรับนับถือตนเอง และพึงพอใจในตนเอง

1.5 ระดับอารมณ์ (Mood Tone) หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีสภาพจิตใจที่ดี โดยแสดงออกถึงการมีอารมณ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่โกรธ โมโห กังวล หรือหงุดหงิดง่าย มีความมั่นคงทางอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสม

2. ปัจจัยบางประการ หมายถึง ตัวแปรที่คาดว่าจะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่

2.1 เพศ หมายถึง เพศชาย และเพศหญิง

2.2 รายได้ หมายถึง เงินเดือนที่ได้รับเป็นประจำทุกเดือนจากการปฏิบัติหน้าที่ครู

2.3 ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่เข้ารับราชการครูจนถึงปัจจุบัน

2.4 ภาระงานที่รับผิดชอบของครู หมายถึง ปริมาณโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่ครูจะต้องรับผิดชอบต่อการสอน

2.5 สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา หมายถึง พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติต่อผู้บังคับบัญชา หรือผู้บังคับบัญชาปฏิบัติต่อครู โดยแสดงออกถึงการยอมรับความคิดเห็น การให้ความเคารพนับถือ เชื่อฟัง การให้คำปรึกษา สนับสนุนและส่งเสริมผลงาน มีความยุติธรรม ให้ความช่วยเหลือ การให้กำลังใจ และการปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียน

2.6 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สภาพแวดล้อมทั้งในที่ทำงานและที่บ้านที่ส่งผลต่อความรู้สึกที่ดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ ได้แก่ การมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก สถานที่ทำงานและที่พักมีความสะอาด ปลอดภัย มีการจัดวางสิ่งของอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ห่างไกลจากสิ่งรบกวนการมีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและคุณภาพดีในการทำงาน รวมถึงการเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ให้เหมาะสมกับตนเองและส่วนรวม

3. ข้าราชการครู หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่จบตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป และทำหน้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในสถานศึกษาของรัฐ

4. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลหรือนักวิชาการที่มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ปริญญาโท ทางด้านการวิจัยและสถิติทางการศึกษา การวัดผลทางการศึกษา และด้านจิตวิทยา จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับตัวแปรหรือคุณลักษณะที่นิยามไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

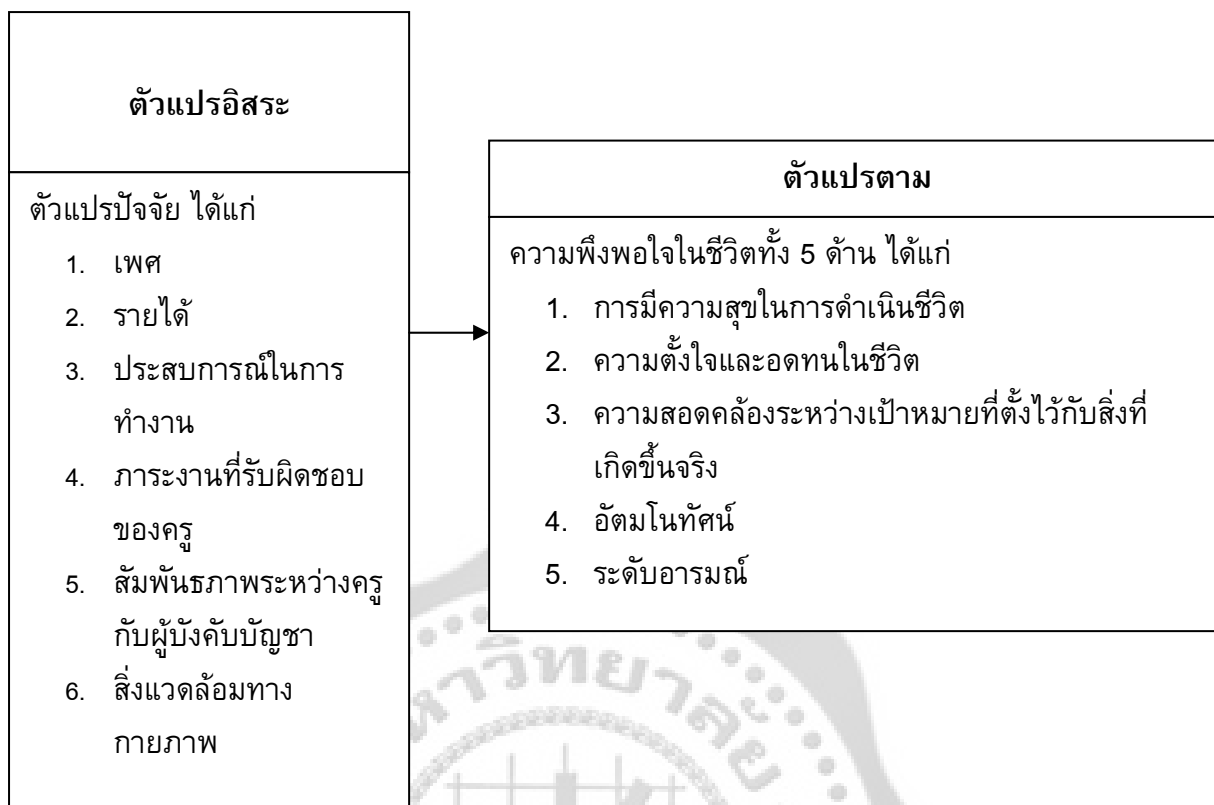
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู ข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ และผู้สูงอายุ พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้คนเกิดความสุข และความพอใจในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ความพึงพอใจในชีวิตยังมีความหมายในทางเดียวกันกับคำว่า สุขภาวะ (Well-Being) ความสุข (Happiness) และคุณภาพชีวิต (Quality of Life) และความพึงพอใจในชีวิตเป็นกระบวนการที่เกิดจากการใช้ประสบการณ์ในการตัดสินใจ ใช้เหตุผล ความรู้ ความเข้าใจ สามารถอธิบายได้ถึงความไม่สอดคล้องระหว่างปณิธาน และผลสัมฤทธิ์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรที่ผู้วิจัยคาดว่าจะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตัวแปรด้านเพศ และรายได้ จากการศึกษาศึกษาเอกสารและงานวิจัยของ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530); รัตนา สินธีรภาพ (2541); สุพัตรา ธารานุกูล (2544) พบว่า เพศ และรายได้ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของกลุ่มตัวอย่างเพียงบางกลุ่มเท่านั้นและส่งผลอยู่ในระดับปานกลาง แต่เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรทั้งสองตัวแปรถือเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ควรจะนำมาศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการครูจึงได้นำตัวแปรทั้งสองตัวนี้เข้ามาทำการศึกษา

ตัวแปรด้านประสบการณ์ในการทำงาน และภาระงานที่รับผิดชอบของครู จากการศึกษาศึกษาเอกสารและงานวิจัยของ เบญจมาภรณ์ เสนารัตน์ (2549); วิไลลักษณ์ ลังกา (2546); สूरศักดิ์ อัครอารีสุข (2544) พบว่า ประสบการณ์ในการทำงาน และภาระงานที่รับผิดชอบของครู ส่งผลต่อการพฤติกรรมการสอนของครู หรือต่อการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับสูง แต่เนื่องจากกลุ่มตัวแปรนี้ยังไม่มีผู้ทำการศึกษากับตัวแปรตามที่เป็นความพึงพอใจในชีวิต เป็นเพียงการศึกษากับกลุ่มข้าราชการเช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในกลุ่มตัวแปรดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษา

ตัวแปรด้านสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และตัวแปรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จากการศึกษาศึกษาเอกสารและงานวิจัยของ สूरศักดิ์ อัครอารีสุข (2544) พบว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูในระดับสูง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำตัวแปรดังกล่าวมาศึกษากับความพึงพอใจในชีวิตและคาดว่าตัวแปรนี้จะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าตัวแปรด้านเพศ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบของครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกาย ซึ่งหากมีการพัฒนาตัวแปรเหล่านี้ให้เป็นไปในทางที่ดีย่อมส่งผลให้ข้าราชการครูมีความพึงพอใจในชีวิตที่ดีขึ้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าสามารถแบ่งตัวแปรที่ศึกษาเป็นตัวแปรปัจจัยและตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตทั้งห้าด้านตามทฤษฎีความพึงพอใจในชีวิตของ นิวการ์เทิน (Neugarten. 1961: 134-143) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเหล่านี้มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานในการวิจัยได้ดังนี้

1. ตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมมีความสัมพันธ์กัน
2. ตัวแปรปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งตัวส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม
3. ตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตแยกรายด้านมีความสัมพันธ์กัน

ตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตแยกรายด้านที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนามมีความสัมพันธ์กัน

ตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตแยกรายด้านที่วิเคราะห์แบบตัวแปรเอกลนามมีความสัมพันธ์กัน

4. ตัวแปรปัจจัยอย่างน้อยหนึ่งตัวส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตแยกรายด้าน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต

องค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิต

การวัดความพึงพอใจในชีวิต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเพศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรรายได้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรภาระงานที่รับผิดชอบของครู

ความหมายของภาระงานที่รับผิดชอบของครู

หน้าที่และความรับผิดชอบของครู

ภาระหน้าที่ของครูตามแนวการปฏิรูปการศึกษา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา

เอกสารที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (MMR)

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

1.1 ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต

ความพึงพอใจในชีวิต เป็นแนวคิดที่ยากจะนิยามให้เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นสากล เหตุผลที่สำคัญมี 3 ประการ ประการแรก คือเป็นกระบวนการทางด้านจิตใจที่ดีความโดยความคิดและภาษาที่แตกต่างกัน ความคลาดเคลื่อนจากการมองที่หลากหลาย เกิดจากประสบการณ์พื้นฐาน ความรู้ประเด็นการนำเสนอและข้อเท็จจริงต่างๆ นานา ประการที่สอง แนวความคิดในเรื่องความพึงพอใจในชีวิตขึ้นอยู่กับคุณค่าที่แฝงอยู่อย่างมาก นักวิจัยจึงต้องกำหนดกรอบความหมายให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถประเมินผลได้ กระบวนการและผลต่างๆ ที่ถือว่าเป็นความพึงพอใจในชีวิตที่ดีกว่านั้น ย่อมเป็นการยอมรับและกำหนดคุณค่าโดยบุคคลในสังคมเดียวกัน ซึ่งมักพบว่าเป็นชนชั้นกลาง ของสังคมนั้น ประการที่สาม ความคิดที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในความเจริญงอกงามและพัฒนาการของมนุษย์การมีอายุยืนยาว กระบวนการทางด้านจิตใจ ล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลขององค์ประกอบต่างๆ รวมทั้งค่านิยมด้วย ซึ่งหากนิยามเป็นแบบเดียวกันก็หมายความว่าถึงทุกคน ล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกันโดยไม่มีการคำนึงความแตกต่างทางด้านอายุ ช่วงชั้นทางสังคมการศึกษา ซึ่งคงยากที่จะยอมรับจุดนี้ได้

นักวิชาการในสาขาจิตวิทยาและสังคมวิทยา ได้ศึกษาและทำความเข้าใจลักษณะทางจิตด้านความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลไว้เป็นจำนวนมาก นักวิชาการแต่ละคนได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตไว้ ซึ่งส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันโดยมีรายละเอียดบางส่วนแตกต่างกันบ้าง ดังนี้

นิวการ์เทนและคณะ (Neugarten, et al. 1961: 134-143) ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตว่า หมายถึง ความรู้สึกที่ดีต่อสภาพที่เป็นอยู่และการรับรู้ชีวิตนั้นมีความหมาย โดยครอบคลุมความรู้สึกว่ามีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต มีความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง การรับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพกาย จิต และสังคมมีการแสดงออกที่แสดงถึงความสุข การมีทัศนคติและอารมณ์ในทางที่ดี

ดักซ์เบอร์รี่ และฮิกกิน (Duxbury; & Higgins. 1991: 60-74) ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจในชีวิตว่าเป็นสิ่งที่ได้รับจากประสบการณ์ที่บุคคลพึงพอใจกับการมีงานและชีวิตครอบครัวที่ดี

นอกจากคำว่า ความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) แล้ว ยังพบคำว่า สุขภาวะ (Well-Being) ความสุข (Happiness) และคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ซึ่งใช้ในความหมายเดียวกันดังนี้

สุขภาวะ (Well-Being) คือ การอยู่ดีมีสุขของบุคคลและสิ่งแวดล้อม ในส่วนบุคคล คุณภาพชีวิตจะแสดงออกมาในรูปของความต้องการ ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้บุคคลนั้นมีความสุขหรือความพึงพอใจ การได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ต้องการจะสามารถทำให้มนุษย์มี

ความสุขตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันเป็นสิ่งที่แสดงสภาวะของบุคคลคือ คุณภาพชีวิต (Takahashi. 1979)

ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2529) ได้ให้ความหมาย คุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ระดับสภาพของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจและอื่นๆ ซึ่งทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตามความพึงพอใจ

ส่วนประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต คือ ความพึงพอใจ คุณภาพชีวิตจึงเป็นความพึงพอใจที่บุคคลได้รับจากภารกิจของเขาและเป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลรับรู้เกี่ยวกับชีวิตของเขาว่าเป็นสิ่งที่มีความหมาย (Jackle. 1974: 260-371)

การศึกษาคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยเป็นการศึกษาการรับรู้สภาพชีวิตความเป็นอยู่การดำรงชีพโดยการประเมินของตัวบุคคลเท่านั้นเอง แคมป์เบล (Campbell. 1976: 117 - 124) ให้ความเห็นว่าการศึกษาคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยเป็นการประเมินความรู้สึก “สภาวะ” (Well-being) ของประชาชนนั่นเอง สิ่งที่ถูกนำมาพิจารณาเป็นดัชนี “สภาวะ” ของบุคคล คือ ความสุข และความพึงพอใจ

แคมป์เบล (Campbell) ให้เหตุผลว่าความสุขมีปัญหาในการนิยามเพราะมีความหมายที่หลากหลายมากกว่าความพึงพอใจ แต่แกนหลักของความสุขเป็นเพียงอารมณ์ความรู้สึก (Affective) ในระยะสั้นๆ อาจกล่าวได้ว่าเป็นประสบการณ์ทางอารมณ์ ในขณะที่ความพึงพอใจเป็นประสบการณ์การตัดสินใจ ใช้เหตุผล ความรู้ ความเข้าใจ ระดับของความพึงพอใจสามารถอธิบายได้ถึงความไม่สอดคล้องระหว่างปณิธาน (Aspiration) และผลสัมฤทธิ์ (Achievement) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจค่อนข้างชัดเจนและมีมากกว่างานวิจัยเกี่ยวกับความสุข แคมป์เบล (Campbell) จึงใช้ความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) เป็นดัชนีชี้คุณภาพชีวิตของบุคคล

สรุปได้ว่าความพึงพอใจในชีวิต เป็นกระบวนการที่เกิดจากการใช้ประสบการณ์ในการตัดสินใจใช้เหตุผล ความรู้ความเข้าใจ สามารถอธิบายได้ถึงความไม่สอดคล้องระหว่างปณิธานและผลสัมฤทธิ์ ส่วนความสุขเป็นประสบการณ์ทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึกในระยะเวลายาวๆ สภาวะ คือ การอยู่ดีมีสุขของบุคคลและสิ่งแวดล้อม สิ่งที่น่ามาเป็นดัชนีคือ ความสุข หรือความพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง ส่วนคุณภาพชีวิตเป็นคุณภาพทางด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง และศาสนา เป็นค่าเทียบเคียงที่ทุกคนหรือประเทศอาจกำหนดมาตรฐานต่างกันไปตามกาลเวลา

ในงานวิจัยนี้จะใช้ความพึงพอใจในชีวิตในความหมายของความรู้สึกที่ดีต่อสภาพชีวิตที่เป็นอยู่โดยรวม ในด้านการทำงาน ด้านสังคม ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล ซึ่งประเมินได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดของนิวการ์เทนและคณะ (Neugarten, et al. 1961: 134-143) โดยแสดงออกถึงการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อัตมโนทัศน์ และระดับอารมณ์

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์

ตามแนวคิดของมาสโลว์ที่ได้ศึกษาค้นคว้าถึงความต้องการของมนุษย์ โดยมองเห็นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งนั้น ซึ่งความต้องการนั้นมีมากมาย เขาจึงได้จัดเป็นลำดับขั้น โดยเรียงจากความต้องการขั้นต่ำสุดไปหาความต้องการขั้นสูงสุด จากทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow Hierarchy of Need Theory) (Maslow, 1970: 35–38) สรุปได้ว่าความต้องการขั้นต่ำสุดได้รับการตอบสนองจนเกิดความพึงพอใจแล้ว ความต้องการขั้นที่ 2 จะเกิดขึ้นและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจที่จะหาทางตอบสนองความต้องการนั้น เมื่อความต้องการขั้นที่ 2 ได้รับการตอบสนองบรรลุเป้าหมายแล้ว ความต้องการขั้นที่ 3 จะถูกพัฒนาและกระตุ้นเป็นแรงจูงใจให้เกิดความต้องการในขั้นต่อไป

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดของมาสโลว์ มี 5 ชั้น ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ซึ่งได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศ การพักผ่อนนอนหลับ การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัส แรงขับทางร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการอยู่รอดของชีวิต ความพึงพอใจที่ได้รับขั้นนี้จะถูกกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับสูงขึ้นไป ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ไม่ได้รับความพึงพอใจจากความต้องการพื้นฐานดังกล่าว ก็จะไม่อยู่ในสภาพที่มีความพยายามที่จะแสวงหาความพึงพอใจในขั้นที่สูงขึ้น

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security and Safety needs) เมื่อความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไป คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งรวมถึงความต้องการผู้ให้ความช่วยเหลือ หรือผู้ปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความอิสระจากความกลัวและความวิตกกังวล ความต้องการนี้จะเห็นเด่นชัดในเด็กซึ่งส่วนมากจะมีปฏิกิริยาตอบสนองอันแสดงถึงความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยแตกต่างกันไป เช่น ร้องไห้เสียงดัง ไม่กล้าสบตาคนแปลกหน้า ถ้าหากว่ามีการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์บางอย่างที่คิดว่าอันตรายว่าปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้นอย่างไร และวิธีหลีกเลี่ยงอันตรายจากปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้ก็จะมีความมั่นใจที่จะไม่กลัวหรือรู้สึกเฉยๆ ต่อสิ่งเหล่านั้นในผู้ใหญ่ความมั่นคงปลอดภัยจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเด็ก เช่น แสดงออกในการเลือกงานทำที่มีความมั่นคงและมีสวัสดิการดี ฝากเงินไว้กับธนาคาร การทำประกันภัยต่างๆ เป็นต้น พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงการแสวงหาความมั่นคงปลอดภัยทั้งสิ้นหรือในเรื่องความเชื่อด้านศาสนาหรือปรัชญา อาจตีความได้ว่าเป็นความมั่นคงปลอดภัยเช่นเดียวกัน กล่าวคือความเชื่อทางศาสนาและปรัชญาจะช่วยให้บุคคลรู้สึกมั่นคงปลอดภัย จะแสดงออกเมื่อบุคคลอยู่ในภาวะคับขันในภาวะที่เกิดขึ้นบางอย่าง เช่น สงคราม อาชญากรรม อุทกภัย แผ่นดินไหว ฯลฯ พฤติกรรมของบุคคลจะแสดงออกมาแตกต่างกันเพื่อ

แสวงหาความมั่นคงปลอดภัยให้กับตัวเอง เช่น หลบหนี รวมกลุ่ม คล้อยตามผู้นำ เป็นต้น บางคนอาจแสดง ออกมาทางด้านการเป็นโรคจิต โรคประสาท เช่น ย้ำคิดย้ำทำ

3. ความต้องการความรักและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Love and Belonging Needs) ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดเมื่อความต้องการด้านร่างกายและความต้องการความมั่นคงปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว โดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วต้องการรวมกลุ่ม และมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เช่น ต้องการความรักจากทุกคนในครอบครัว ญาติ ผู้ร่วมงาน ต้องการเป็นที่รักและยอมรับของบุคคลอื่น บุคคลจะรู้สึกเจ็บเหงาว่าเหวเมื่อต้องอยู่คนเดียว ขาดครอบครัว ขาดเพื่อน หรือถูกตัดขาดจากสังคม ผู้ที่ขาดความต้องการเช่นนี้ยังต้องการการชดเชย เช่น ผู้ที่ขาดพ่อแม่ก็ยิ่งต้องการความรักจากผู้อื่นมาชดเชย ผู้ที่รู้สึกว่าตนไม่สามารถทำประโยชน์ได้อีกแล้วยิ่งต้องการชดเชยมากขึ้น บุคคลจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความรัก และการได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น เด็กวัยรุ่นยอมติดยาเสพติดตามคำชักชวนของเพื่อนทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของตนเพียงเพื่อให้เพื่อนยอมรับและเห็นว่าพฤติกรรมของตนเหมือนกับคนในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เพื่อนในกลุ่มยอมรับตนเอง บุคคลที่เกิดความตื่นเต้น สับสน วิดกกังวลจะมีแนวโน้มเข้าหาผู้อื่นให้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ในความรู้สึกของตน และคอยให้กำลังใจที่ต้องต่อสู้กับความรูสึกดังกล่าว หากความต้องการดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองอาจจะมีผลต่อสุขภาพจิต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน หากครอบครัวใดมีความรักและความผูกพัน สมาชิกได้รับการยอมรับจากครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะมีสุขภาพจิตดี ในทางตรงกันข้ามหากครอบครัวไม่มีความรักความผูกพันกัน สมาชิกจะมีความหงุดหงิด ฉุนเฉียว จิตใจแปรปรวน ว้าวุ่น วิดกกังวล จนอาจเป็นโรคจิตได้ในที่สุด

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือ (Self Esteem needs) ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการยกย่องนับถือตนเอง (Self Respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถ มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในภารกิจต่างๆ ลักษณะที่สองเป็นการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับคำยกย่องชมเชยในสิ่งที่กระทำทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าที่ความสามารถของตนเองได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในขั้นนี้แล้วจะส่งผลให้บุคคลมีความรู้สึก และทัศนคติเกี่ยวกับการมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเข้มแข็ง มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อโลก ในทางตรงกันข้ามผู้ผิดหวังจะมีความรู้สึกและทัศนคติด้อยคุณค่า มีความไม่เหมาะสม มีความอ่อนแอ รู้สึกว่าตนเองไร้ประโยชน์ซึ่งจะประเมินตนเองต่ำกว่าผู้อื่น

5. ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง (Self Actualization) ความต้องการนี้เป็นความต้องการขั้นสุดยอดของบุคคล หลังจากได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นความเข้าใจและยอมรับตนเอง ต้องการทราบถึงความสามารถจุดเด่น และข้อบกพร่องของตนเองเพื่อจะได้ปรับปรุงตนเอง และต้องการทำงานจนสุดความสามารถ ได้รับความพึงพอใจสูงสุด และประสบความสำเร็จในงานที่ทำ

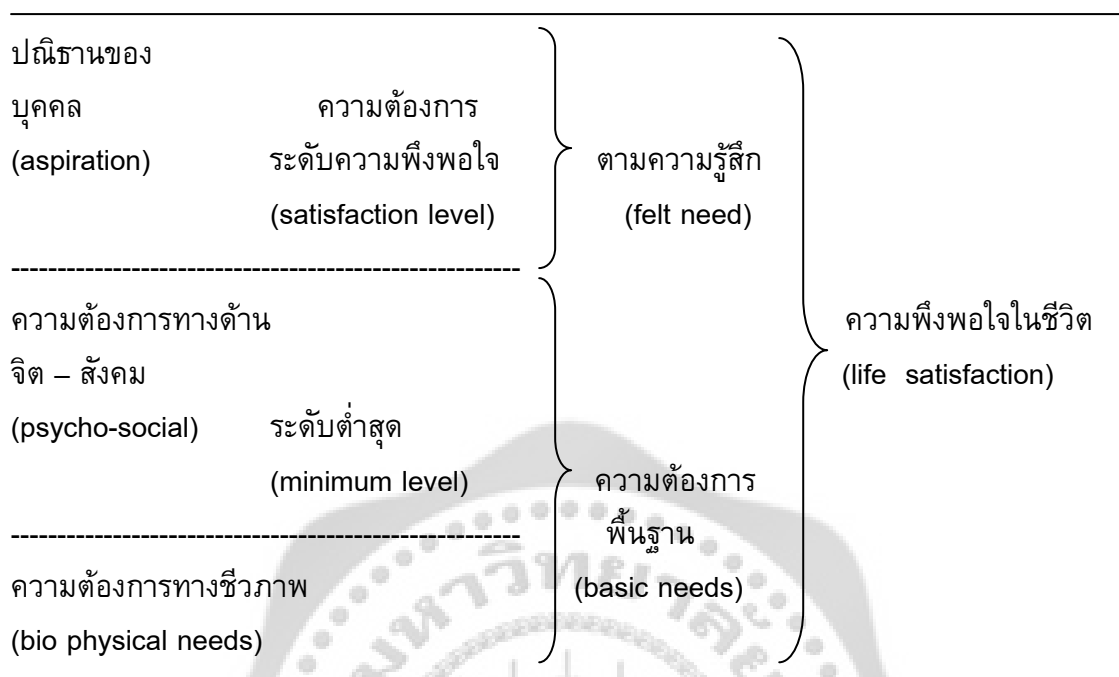
มาสโลว์ ได้ศึกษาลักษณะของบุคคลที่มุ่งไปสู่การตระหนักความเห็นจริงในตนเอง พบว่ามีลักษณะดังนี้ (Maslow. 1970: 153–154)

1. รับรู้ความเป็นจริงเท่าที่เป็นจริง ตัดสินตนเอง และผู้อื่นได้อย่างถูกต้องไม่แปรปรวนตามความต้องการของตนเอง หรือความกลัว ตลอดจนความวิตกกังวล
2. ยอมรับผู้อื่นและตนเอง
3. ความเป็นธรรมชาติอย่างง่าย ๆ ไม่ขึ้นกับสิ่งเร้าภายนอก
4. ตระหนักถึงการดำเนินงาน และเป้าหมายของชีวิต
5. มีความมุ่งมั่นและไม่ขึ้นกับบุคคลอื่น
6. เป็นตัวของตัวเอง รับผิดชอบต่อตนเอง
7. มีความชื่นชมต่อธรรมชาติ ศิลปะ และเด็ก
8. ตระหนักถึงความเป็นมนุษย์ของตนเอง
9. เน้นที่เป้าหมายมากกว่าวิธีการ
10. ความเป็นประชาธิปไตย

ทฤษฎีของมาสโลว์ เป็นทฤษฎีที่เน้นความต้องการของมนุษย์ใน 3 ด้านหลัก คือ ด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยจัดชั้นความต้องการเป็น 5 ชั้น ความต้องการ 4 ชั้นแรก มีความจำเป็นที่ต้องได้รับตอบสนอง ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองทำให้บุคคลเกิดความเครียดเป็นทุกข์ ส่วนความต้องการชั้นที่ 5 อาจจะไม่ได้เกิดกับทุกคน และเมื่อเกิดแล้วแม้ไม่ได้รับการตอบสนองก็ไม่ทำให้เดือดร้อนเป็นทุกข์ แต่ถ้าได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจสูงขึ้นมา ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงเป็นพื้นฐานของการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตได้อย่างดี

การสรุปดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ ชาร์มา (Sharma. 1988: 149) ซึ่งได้เสนอรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของมนุษย์กับระดับความพึงพอใจในชีวิต ดังภาพประกอบ 2

ระดับสูงสุด (maximum level)

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของมนุษย์กับระดับความพึงพอใจในชีวิต
ที่มา : Sharma. (1988). *Population Trends Resources and Environment. Handbook on Population Education*.p.149.

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของมนุษย์กับระดับความพึงพอใจในชีวิต ตามแนวคิดของชาร์มา (Sharma. 1988: 149) โดยความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการทางชีวภาพที่จำเป็นที่สุดในระดับพื้นฐานของการดำรงชีวิต ปัจจัยที่ตรงกัน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อากาศบริสุทธิ์ น้ำสะอาด ฯลฯ การได้รับปัจจัย เหล่านี้จะทำให้มนุษย์มีความพึงพอใจในชีวิตระดับต่ำสุด ระดับถัดมาคือความต้องการทางจิต สังคม เป็นความต้องการระดับซุ่มนุ่และสังคม ได้แก่ การศึกษา การคมนาคม ความมั่นคงปลอดภัยนั้นนทานการและบริการสังคมอื่นๆ เป็นต้น เมื่อมนุษย์ได้รับร่วมกับความต้องการทางด้านร่างกายจะเกิดความพึงพอใจในชีวิตในระดับสูงขึ้น ส่วนความต้องการระดับสูงสุดนั้นเป็นความทะเยอทะยานเฉพาะบุคคล เช่น ความต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ ความมั่นคง การเป็นที่ยอมรับในความสามารถของตน ฯลฯ บุคคลที่บรรลุความต้องการระดับนี้จะมีชีวิตระดับสูง แต่สภาพชีวิตในระดับนี้ มักจะทำให้มนุษย์ต้องการสิ่งอุปโภคบริโภคที่ฟุ่มเฟือย เพื่อประกอบความเป็นอยู่ที่โดดเด่น ทำให้มนุษย์กลุ่มนี้มีความต้องการมากกว่าปกติและอาจไม่ได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการ ซึ่งมีผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจในชีวิตที่ค่อยลดลงมา

แนวคิดของชาร์มา (Sharma) นั้น สามารถนำมาหาความสัมพันธ์ร่วมกับความต้องการตามแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow) ได้ดังภาพประกอบ 3

ความต้องการที่ตระหนัก ในความสามารถของตนเอง หรือรู้จักตนเอง		ระดับสูงสุด	ความต้องการ การตาม ความรู้สึก	ความ พึงพอใจ ในชีวิต
ความต้องการที่จะได้รับ การยกย่องนับถือ	ปณิธานของ บุคคล	ระดับความ พึงพอใจ		
ความต้องการความรัก และการเป็นส่วนหนึ่ง ของสังคม	ความต้องการ ทางจิต – สังคม	ระดับต่ำสุด	ความต้องการ การพื้นฐาน	
ความต้องการความ มั่นคงปลอดภัย	ความต้องการ ทางด้านชีวภาพ			
ความต้องการทางด้าน ร่างกาย				

ภาพประกอบ 3 ภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตตามแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow) กับแนวความคิดของชาร์มา (Sharma)

จากภาพประกอบ 3 แสดงแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิต จำแนกตามความต้องการแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow) กับระดับความพึงพอใจในชีวิตตามแนวคิดของชาร์มา (Sharma) อธิบายได้ว่าถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางร่างกายและมีความรู้สึกปลอดภัยมั่นคงในชีวิต มนุษย์จะมีความพึงพอใจในชีวิตในระดับต่ำสุด ถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกาย ความรู้สึกปลอดภัยมั่นคงในชีวิต การมีสิ่งที่รักและเป็นเจ้าของ และการยอมรับนับถือจากตนเองและบุคคลอื่น มนุษย์จะมีความพึงพอใจในชีวิตที่เป็นสุข ถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางร่างกายและจิตใจครบทั้ง 4 ระดับแล้ว และมนุษย์ยังมีโอกาสได้แสดงศักยภาพความสามารถของตนให้ประจักษ์ต่อไปอีกด้วย ความพึงพอใจในชีวิตของมนุษย์จะอยู่ในระดับสูงสุด แต่ความพึงพอใจในชีวิตระดับสูงสุดนี้ยากแก่การดำรงรักษาไว้ ชาร์มา (Sharma) มีความเห็นว่าองค์ประกอบในส่วนที่เป็นความทะเยอทะยานของบุคคล ซึ่งเมื่อบุคคลบรรลุถึงระดับนี้แล้วหากไม่มีแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม ชีวิตมักจะห่างไกลจากความสุขความพอใจที่แท้จริง เนื่องจากรูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลในระดับนี้ จะ

กลับกลายเป็นชีวิตที่อยู่ได้ด้วยความเด่นและต้องการบุคคลและวัตถุเพื่อประกอบความเด่นนั้นมากมายขึ้นทุกที ซึ่งหากไม่สามารถหามาได้อย่างเพียงพอ และไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการใช้วัตถุ และบุคคลนั้นอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคมหรือการเมืองได้ ความพึงใจในชีวิตจะตกลงมา

1.3 องค์ประกอบความพึงพอใจในชีวิต

การศึกษาความพึงพอใจในชีวิต เป็นการประเมินสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลโดยตัวของเขาเอง การนำสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับชีวิตของบุคคลทุกคนมาประเมินให้ครบถ้วนเป็นสิ่งที่กระทำได้อย่างยิ่ง เนื่องจากแต่ละคนจะประเมินและมีการรับรู้ที่แตกต่างกันออกไป แคมป์เบล (Campbell, 1976) ได้นำสิ่งต่างๆ เหล่านี้มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อจัดเป็นมิติที่เป็นองค์ประกอบของความพึงพอใจ และให้ความเห็นว่าบุคคลจะรับรู้สภาพทางวัตถุและประเมินสิ่งเหล่านี้ออกมาเป็นความพึงพอใจในมิติหรือแง่มุมต่างๆ ของชีวิต อันจะทำให้บุคคลมีความพึงพอใจในชีวิต หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นเดียวกัน วิลเคนนิงและแมคแกรนฮานัน (Wilkening; & McGranahan, 1978) กล่าวได้ว่า ความรู้สึกความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลขึ้นอยู่กับมิติหรือแง่มุม (Specific life domains) สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต นอกจากนั้น เคนเนดี และคณะ (Kennedy and others, 1978: 457-473) เสนอว่า การศึกษาคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยจะต้องศึกษาถึงระดับความพึงพอใจในด้านต่างๆ ของชีวิต (Various part of individual life) เพื่อที่จะค้นคว้า ปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีผลต่อความ

พึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) หรือไม่ จากข้อคิดเห็นดังกล่าว การศึกษาคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยจึงจำเป็นจะต้องค้นหามิติต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือหากบุคคลมีความพึงพอใจ มิติเหล่านี้ก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือมีความพึงพอใจในชีวิต

นิวการ์เทน และคณะ (Neugarten, et al. 1961: 134-143) ได้สร้างดัชนีความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction Index) ซึ่งมีขอบเขตดังนี้ (สุวกุล ไตรรัตน์ผลาดล. 2545: 11)

1. การมีความสุขในการดำเนินชีวิต (Zest of Life) หมายถึง ความพอใจในการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน กระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมต่างๆ มีความคิดที่จะทำในสิ่งใหม่ๆ มีความสนใจในตนเอง พอใจในสภาพที่เป็นอยู่

2. มีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต (Resolution and Fortitude) หมายถึง ยอมรับว่าชีวิตมีความหมายและยืนหยัดต่อสู้ปัญหาหนักๆ ในชีวิตได้ โดยไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ต่างๆ ในอดีตที่เกิดขึ้น และมองว่าปัญหาเหล่านั้นเป็นประสบการณ์ชีวิต

3. ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Congruence between Desired and Achieved goals) หมายถึง ความรู้สึกที่ได้บรรลุเป้าหมายชีวิตตามที่ได้คาดหวังไว้ และในช่วงที่ผ่านมาเคยประสบความสำเร็จในเรื่องที่สำคัญๆ มาแล้ว

4. อัตมโนทัศน์ (Self Concept) หมายถึง การรับรู้ว่าตนเองมีสุขภาพดี มีความภูมิใจในความสำเร็จในชีวิต รู้สึกว่าตนเองยังมีความสำคัญสำหรับผู้อื่นและสังคม สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้

5. ระดับอารมณ์ (Mood tone) หมายถึง ความรู้สึกเป็นสุข มีทัศนคติและอารมณ์ที่ดีต่อผู้อื่นและสิ่งต่างๆ รอบตัว มีความพอใจในเหตุการณ์ปัจจุบัน ไม่รู้สึกเศร้า โดดเดี่ยว หรือขมขื่น

ฟลานาแกน (Flanagan. 1978: 138-148) ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของวัยผู้ใหญ่ โดยสำรวจกลุ่มอายุ 30, 50 และ 70 ปี เป็นการประเมินความต้องการ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความสุขสบายทางด้านร่างกาย และองค์ประกอบด้านวัตถุในการดำเนินชีวิต (Physical and Material Well-Being)
 - 1.1 องค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย ความเป็นเจ้าของ ความสุขสบาย ความคาดหวังในอนาคต ความมั่นคงทางการเงิน
 - 1.2 สุขภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคล การมีความสุข ปลอดภัยจากความเจ็บป่วย ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ
2. ด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น (Relation with other people)
 - 2.1 สัมพันธภาพกับคู่สมรส ได้แก่ สัมพันธภาพด้านความรัก ความเป็นเพื่อน ความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสำนึกในบุญคุณ
 - 2.2 การเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้แก่ สัมพันธภาพที่นำมาซึ่งการเฝ้าดูพัฒนาการของเด็ก ใช้เวลาในการสนุกสนานกับเขา รวมทั้งการช่วยเหลือ ชี้แนะ และเรียนรู้จากเขา
 - 2.3 สัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว มีการติดต่อสื่อสาร เยี่ยมเยียน สนุกสนาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีความเข้าใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - 2.4 สัมพันธภาพกับเพื่อนสนิท มีการยอมรับ ช่วยเหลือ ให้ความรัก ให้ความไว้วางใจ และให้คำแนะนำปรึกษาซึ่งกันและกัน
3. ด้านกิจกรรมในสังคม (Social , Community and Civil Activities)
 - 3.1 มีกิจกรรมให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ การร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร เช่น การไปวัด หรือกลุ่มอาสาสมัคร ซึ่งเป็นการทำงานที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น
 - 3.2 มีกิจกรรมในท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐ
4. ด้านการพัฒนาตนเองและมีความรู้สึกอึดอ้อมใจ (Personal Development and Fulfillment)
 - 4.1 การพัฒนาสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถทางสติปัญญา และแก้ไขปัญหา เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ของชีวิต

4.2 ความเข้าใจส่วนบุคคล และการวางแผนตนเอง ได้แก่ มีหลักเกณฑ์ในการดำรงชีวิต

4.3 บทบาทในการประกอบอาชีพ มีความสนใจ มีความทำทหายในงาน ได้รับการยอมรับ

4.4 มีการสร้างสรรค์และการแสดงออก มีความสามารถในการประดิษฐ์ มีจินตนาการ ทางดนตรี ศิลปะ วาดภาพ ถ่ายภาพ

5. นันทนาการ (Recreation)

5.1 มีการพบปะสังสรรค์กับบุคคลใหม่ๆ ทั้งที่บ้านและที่อื่นๆ มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ

5.2 การได้รับสิ่งบันเทิง เช่น ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์

5.3 การได้ทำสิ่งหย่อนใจด้วยตนเอง เป็นผู้ปฏิบัติ เช่น เล่นกีฬา ล่าสัตว์ ตกปลา การท่องเที่ยว เป็นต้น

แคมป์เบล และคณะ (Campbell, et al. 1976) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของชาวอเมริกัน โดยแบ่งมิติว่ามิติที่มีความสำคัญต่อชีวิตของประชาชนมี 15 มิติ ได้แก่ การแต่งงาน ชีวิตครอบครัว สุขภาพ ย่านที่อยู่อาศัย มิตรภาพ งานบ้าน งานอาชีพ ชีวิตในอเมริกา เมืองหรือชนบท (City or Country) ที่อยู่อาศัย มิติที่ไม่ใช่งาน (none-work) ประโยชน์ของการศึกษา มาตรฐานการครองชีพ ระดับการศึกษา และการออมทรัพย์

เคนเนดี และคณะ (Kennedy and others. 1978) ศึกษาพบว่า มี 6 มิติที่มีความสำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ มาตรฐานการครองชีพรวมทั้งสถานภาพทางการเงิน ด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัยรวมทั้งความปลอดภัย ด้านชีวิตครอบครัวและความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ และด้านการประเมินการศึกษาของบุตร

แอนดรูส์ และ อิงเกิลฮาร์ท (Andrews; & Inglehart. 1979: 73-90) ศึกษาการประเมินมิติของสุขภาวะ หรือที่เรียกว่า โครงสร้างสุขภาวะเชิงอัตวิสัย (The Structure of Subjective Well-Being) ระหว่าง 9 ประเทศ ประกอบด้วย อเมริกา ฝรั่งเศส อิตาลี เยอรมัน เดนมาร์ก ไอร์แลนด์ อังกฤษ เบลเยียม และเนเธอร์แลนด์ ผลจากการเปรียบเทียบระหว่าง 9 ประเทศ พบว่า โครงสร้างของสุขภาวะมี 8 มิติ ดังนี้ ด้านรายได้ บ้านและครอบครัว ย่านที่อยู่อาศัย สุขภาพ งานอาชีพ เวลาว่าง การเดินทาง และที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2529) ศึกษาการรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ โดยรวบรวมมิติต่างๆ ที่มีความถี่สูงสุดในการศึกษาคุณภาพชีวิตที่ผ่านมา 9 มิติ มาเป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่ ทางด้านสุขภาพอนามัย การมีงานทำ รายได้ ที่อยู่อาศัย การใช้เวลาว่าง การศึกษาความสัมพันธ์กับเพื่อน ชีวิตครอบครัว และความปลอดภัย จากการศึกษา พบว่าประชาชนในเขตนี้จัดลำดับความสำคัญ 5 มิติแรก ได้แก่ ด้านรายได้ ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ และสุขภาพอนามัย

ศรีผ่อง จิตกรรมกิจศิลป์ (2526) ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติห้วยขวาง โดยแบ่งมิติสุขภาวะ 14 มิติ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และสุขภาพ ที่อยู่อาศัย รายได้สวัสดิการสังคม และการมีงานทำ ชื่อเสียง เกียรติยศ สิทธิเสรีภาพ การศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อม ศาสนา และขนบธรรมเนียม พบว่ามิติที่ผู้อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ให้ความสำคัญ 5 มิติแรก ได้แก่ รายได้ การมีงานทำ สวัสดิการสังคม ที่อยู่อาศัย และการศึกษา

จากการประมวลผลงานวิจัย ซึ่งพบว่านักวิจัยได้ศึกษาโครงสร้าง (Constructs) คุณภาพชีวิตการทำงาน และคุณภาพชีวิตครอบครัว โดยใช้ความพึงพอใจในงานและความพึงพอใจในครอบครัวที่เป็นตัวแปรที่สำคัญ นักวิจัยหลายท่านพบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างความพึงพอใจในงานกับความพึงพอใจในชีวิต และระหว่างความพึงพอใจในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิต

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตทั้งห้าด้านของนิเวศการทำงานกับมิติของความภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ภาวะสุขภาพ และสัมพันธภาพทางสังคม ตลอดจนตัวแปรส่วนบุคคล ที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งจะกล่าวในตอนต่อไป

1.4 การวัดความพึงพอใจในชีวิต

เป็นการวัดเชิงอัตวิสัย (Subjective indicators) โดยให้ผู้ถูกวัดเป็นผู้ประเมินตนเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลนั้นโดยตรง (Neugarten, et al. 1961: 134-143; & Campbell. et al. 1976: 119) ข้อมูลที่ได้มีลักษณะที่แสดงถึงการรับรู้ และการตัดสินใจต่อสภาพการณ์ ต่าง ๆ ของบุคคล ลักษณะข้อมูลของการวัดเชิงอัตวิสัย อาจวัดเป็นเชิงปริมาณ คือ คะแนน หรือวัดเชิงคุณภาพ คือการให้บุคคลบรรยายหรือบอกสถานการณ์ที่บุคคลนั้นประสบอยู่ การวัดเชิงจิตวิทยานี้ได้รับความสนใจจากนักวิจัยจำนวนมาก ซึ่งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องตรงกันว่าวิธีนี้สามารถประเมินความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลได้ (Andrews; & Withey. 1976; & Campbell. 1981)

การวัดความพึงพอใจในชีวิตสามารถประเมินได้เป็น 2 ระดับ คือ ในระดับภาพรวมของชีวิต (Global) และในส่วนย่อยของชีวิต (Concern) เช่น ด้านชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงาน เป็นต้น

วิธีการวัดความพึงพอใจในชีวิตแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่วัดความพึงพอใจในชีวิตแบบมิติเดียว (Unidimension) ด้วยตัวบ่งชี้หรือคำถามประโยคเดียว (Single-item scale) และกลุ่มที่วัดความพึงพอใจในชีวิตแบบหลายมิติ (Multidimension) ด้วยตัวบ่งชี้หรือคำถามหลายประโยค (Multi-item scale) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 การวัดความพึงพอใจในชีวิตแบบมิติเดียว

การวัดความพึงพอใจในชีวิตด้วยประโยคหน้าเพียงประโยคเดียว และมีคำคุณศัพท์ที่เป็นคู่ให้เลือกอีกหลายคู่ เพื่อให้ผู้ถูกวัดประเมินสรุปความพึงพอใจในชีวิตภาพรวม ซึ่งได้จากการสะท้อนภาพประสบการณ์ต่างๆ ไป ด้วยการรู้จัก และตัดสินใจจากความจริงที่เขาเป็นหรือประสบอยู่ในชีวิตนักวิจัยในกลุ่มนี้เชื่อว่าความพึงพอใจในชีวิตประกอบด้วยโครงสร้างมิติเดียว ตัวอย่างนักวิจัยที่ใช้การวัดด้วยวิธีการนี้ได้แก่ แคนทริล (Cantril, 1965) วัดความพึงพอใจในชีวิตด้วยตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปแบบบันได 11 ขั้น (Ladder scale) บันไดขั้นบนสุดแทน “ชีวิตนี้ดีที่สุดเท่าที่คาดหวังว่าจะมีได้” และบันไดขั้นล่างสุดแทน “ชีวิตนี้เลวร้ายที่สุด” แคมป์เบลและคณะ (Campbell, et al. 1976) วัดความพึงพอใจในชีวิตในด้านต่างๆ ด้วยคำคุณศัพท์ประกอบมาตราส่วนประเมินค่า 1 ถึง 7 (Semantic differential scale) คลินและสแตนส์ (Quinn and Staines, 1979) วัดความพึงพอใจในชีวิตต่างๆ ไปของบุคคล โดยให้ผู้ตอบบรรยายถึงความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในชีวิตปัจจุบันต่างๆ ไป ต่อสภาพที่เป็นอยู่และการรับรู้ชีวิตนั้นมีความหมาย โดยครอบคลุมในเรื่อง ความน่าสนใจ ความสนุกสนาน ความคุ้มค่า ความเป็นมิตร การมีความหวัง ความสมหวัง การมีโอกาสแสดงความสามารถ โดยตัวเลือกจะเป็นคำคุณศัพท์ที่แสดงลักษณะตรงกันข้ามกับที่เกี่ยวกับความพึงพอใจจากระดับการให้คะแนน จาก 1-7 คะแนนแบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.91 ต่อมา ฮิกกิน และคณะ (Higgin and others, 1992) ได้นำแบบวัดมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่คู่สมรสทำงานทั้งสองคนและที่คู่สมรสทำงานคนเดียว มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.91 แอนดรูส์ และวิทธี (Andrews and Withey, 1976) วัดความพึงพอใจในชีวิตโดยการวัดความรู้สึกด้วยคำคุณศัพท์จาก “ดีใจ” ถึง “เสียใจ” (delighted-terrible scale) ประกอบมาตราส่วนประเมินค่า 1 ถึง 7 นอกจากนี้ยังได้ใช้รูปใบหน้า (face scale) 7 ภาพ วัดความพึงพอใจในชีวิต ด้วยการเปลี่ยนแปลง ลักษณะของปากในแต่ละภาพจาก “ยิ้มแย้ม” จนถึง “หน้าบึ้ง” (ไม่พอใจ) เป็นต้น

การวัดความพึงพอใจในชีวิตด้วยตัวบ่งชี้หรือคำถามนำประโยคเดียวกัน มีข้อดี คือ ข้อความสั้นกะทัดรัด และวัดได้ง่ายเหมาะที่จะนำไปใช้กับกลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่วัยหนุ่มสาว แต่มีข้อด้อยที่ความเชื่อมั่น (Reliability) น้อยกว่าการวัดความพึงพอใจในชีวิตด้วยตัวบ่งชี้หรือคำถามหลายประโยค เช่น ความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของการวัดความพึงพอใจในชีวิตด้วยบันไดของ แคนทริล (Cantril, 1965) เมื่อใช้กับคนงานในโรงงานมีค่าเท่ากับ .65 และความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของการวัดความพึงพอใจในชีวิตด้วยคำคุณศัพท์จาก “ยินดี” ถึง “เสียใจ” (D-T scale) ของแอนดรูส์ และวิทธี (Andrews; & Withey, 1976) กับกลุ่มตัวอย่างพนักงานบริษัทเท่ากับ .66 และจากนั้น 6 เดือน เมื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างเดิมความเชื่อมั่นลดลงเหลือ .40 เป็นต้น

วิทธี (Withey, 1985: 446-448) กล่าวว่าบุคคลสามารถแสดงภาพโดยรวมของชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) ได้จากการสะท้อนภาพจากประสบการณ์ที่เชื่อถือได้ของเขาโดย

ยึดการมองความปกติสุขของเขา ตัวอย่างการวิจัยที่ใช้การวัดแบบมิติเดียว เช่น ลีออน (Leon. 1985: 494-505) วัดชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในมิติเศรษฐกิจ (economic well-being) โดยใช้วิธีการยึดเชิงวัตถุวิสัยเกี่ยวกับสองประเด็นหลักได้แก่ ผลรวมของเงินที่หาได้ ซึ่งอาจเป็นเงินโบนัส รายได้จากเงินบำนาญ บำนาญ และรายได้จากทรัพย์สินผลประโยชน์ทั้งหลายเหมารวม ส่วนงานวิจัยของลีและซีฮัน (Lee; & Shehan. 1989: 266-230) วัดความพึงพอใจในมิติสถานภาพสมรส (Marital satisfaction) ซึ่งนักวิจัยใช้วิธีการวัดเชิงจิตวิสัยตามคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อคู่สมรสในเรื่องต่างๆ อาทิ ความรัก ความเป็นเพื่อน ความเข้าใจ ความสัมพันธ์ของคู่สมรส เป็นต้น

1.4.2 การวัดความพึงพอใจในชีวิตแบบหลายมิติ

การวัดความพึงพอใจในชีวิตแบบหลายมิติเป็นการวัดที่นักวิจัยจะใช้คำถามหลายประโยคที่เป็นโครงสร้าง (Construct) ตามความหมายของความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งเป็นการวัดความรู้สึกพอใจในชีวิตตามความเป็นจริงในโลกที่ตนเองเผชิญหรือประสบอยู่ แล้วทำการประเมินและตัดสินใจด้วยตนเอง นักวิจัยที่ใช้วิธีการวัดแบบนี้เชื่อว่า ความพึงพอใจในชีวิตประกอบด้วยโครงสร้างหลายมิติจึงสร้างคำถามหลายประโยคมาวัดความพึงพอใจในชีวิตของบุคคล นักวิจัยเหล่านี้ ได้แก่ เบอริร์และวิลเลียม (Berry; & Williams. 1987: 107-116) ซึ่งวัดคุณภาพชีวิตจากความพึงพอใจในมิติสถานภาพสมรส รายได้ และความพึงพอใจในชีวิตซึ่งเป็นภาพรวม (Satisfaction with quality of life) ฮัทชินสัน ฟาร์นดอน และวิลสัน (Hutchinson; & Farndon and Wilson. 1979: 391) วัดในมิติสุขภาพกาย อารมณ์ และสังคม ฟลานาแกน (Flanagan. 1978: 138) วัดในมิติสุขภาพกาย การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น สังคม ชุมชน การมีกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอย่างเป็นทางการ การพัฒนาตนเอง และการพักผ่อน ออสเบอร์ก และคณะ (Osberg and others. 1987: 228-230) วัดในมิติ ความพึงพอใจในชีวิตปัจจุบัน ภาวะสุขภาพของตนเมื่อเทียบกับคนอายุรุ่นเดียวกัน มิติทางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และความพึงพอใจในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของคนในปัจจุบัน นักวิจัยบางคน เช่น อัมเบอร์สัน (Umberson. 1989 : 999-1012) สนใจวัดชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีด้านจิตใจเป็นหลักและวัดภาวะสุขภาพจิตจำแนกเป็นหัวข้อย่อย ได้แก่ ความรู้สึกชอบพอใจ (Positive affect) ความรู้สึกกรุ่นรำกุ่มใจ (agitation) ความรู้สึกไร้ความหมาย เหน่าเปล่าเปลี่ยว (Meaning lessness) และอาการทางโรคจิต (Psychiatric symptoms) ส่วน โคเฮน และคณะ (Cohen and others. 1988: 121-128) วัดชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีด้านสุขภาพกาย จิต และสังคม นูการ์เทนและคณะ (Neugarten, et al. 1961: 134-143) ซึ่งเชื่อว่าความพึงพอใจในชีวิตประกอบด้วยโครงสร้าง 5 มิติ คือ (1) ความรู้สึกร่าเริง หรือเบิกบานในการดำเนินชีวิต (zest for life) (2) การมีความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต (Resolution and Fortitude) (3) ความสอดคล้องระหว่างความปรารถนา และความสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย (Congruence between desired and Achieved goals) (4) ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) และ (5) การมีอารมณ์ (Mood tone) และได้สร้างคำถาม 18 ประโยคเป็นเครื่องมือวัดความพึงพอใจในชีวิตชุดเอ (Life Satisfaction Index A : LSIA) / ลอว์ตัน (Lawton. 1972) สร้างคำถาม 17 ประโยควัดการปรับตัวทางด้านอารมณ์ คือเครื่องมือ PGCMS

(Philadelphia Geriatric Center Morale Scale) เป็นต้น นูการ์เทินและคณะ (Neugarten, et al. 1961: 138-139) ได้รายงานว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .78 (Spearman– Brown Coefficient) และจากผลการตัดสินใจ 885 คู่พบว่า ร้อยละ 92 ถึง 97 เห็นด้วยกับโครงสร้างใน 5 มิติของความพึงพอใจชีวิต รวมทั้งผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายใน 5 มิติพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .07 ถึง .84 อาดัมส์ (Adams. 1969: 470–474) ได้ทำการวิเคราะห์เครื่องมือ LSIA ของนูการ์เทิน และคนอื่นๆ นี้แล้ว พบว่า องค์ประกอบของความพึงพอใจในชีวิตทั้ง 5 มิติ สามารถอธิบายความพึงพอใจในชีวิตได้ดังนี้ มิติที่ 1 การดำเนินชีวิตอธิบายได้ร้อยละ 34 มิติที่ 2 ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต มิติที่ 3 ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น มิติที่ 4 ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง และมิติที่ 5 การมีอารมณ์แจ่มใสอธิบายได้ร้อยละ 8, 7, 5 และ 4 ตามลำดับ และใน 18 ประโยค มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อ (Biserial Correlation) ตั้งแต่ .16 ถึง .55 ลอร์ตัน (Lawton. 1972: 33-127) ได้รายงานว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับ Life Satisfaction Index Z เท่ากับ .94 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับ PGCMS เท่ากับ .57 และ ศรีเรือน แก้วก้างวาล (2530) ได้รายงานค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือชุดนี้เท่ากับ .85

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายมิติที่นักวิจัยนำมาใช้วัดความพึงพอใจในชีวิตและนักวิจัยบางคนใช้วิธีการวัดเชิงวัดคุณลักษณะบางคนที่ใช้ทั้งสองวิธีร่วมกัน หัวข้อหรือประเด็นที่นักวิจัยนำมาใช้ในการประเมินหรือถามบุคคล คือความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน ความพึงพอใจในงาน ความพึงพอใจในครอบครัว เป็นต้น

ความพึงพอใจในชีวิตเป็นเรื่องส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับความอดทนของบุคคล การรับรู้ ความคาดหวัง การตัดสินใจ ความพึงพอใจและการมีความสุขต่อสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคลต่างกัน ความพึงพอใจในชีวิตจึงมีสภาพที่ไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ตามการให้คุณค่าความรู้สึกภายในเกี่ยวกับความปรารถนา ความทะเยอทะยานและความยุติธรรม โดยทั่วไปในคนวัยหนุ่มสาวหรือผู้ใหญ่ตอนต้นจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจเมื่อสิ่งที่เขาปรารถนาทะเยอทะยานอยากได้สัมฤทธิ์ผลแต่ในกลุ่มผู้สูงอายุความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตจะเกิดขึ้นเมื่อเขาได้รับในสิ่งที่เขาคิดว่าเขาสมควรจะได้รับอย่างยุติธรรม นี้แสดงให้เห็นว่านอกจากแต่ละบุคคลจะมีธรรมชาติของความแตกต่างในระหว่างบุคคลแล้ว ยังมีความแตกต่างกันในระหว่างวัย เวลา และประสบการณ์ที่ผ่านไปด้วย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวทางการวัดความพึงพอใจในชีวิตแบบหลายมิติ ทั้งนี้เพราะการวัดความพึงพอใจในชีวิตแบบหลายมิติให้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่าแบบมิติเดียว และในการวิจัยนักวิจัยสามารถใช้คำถามหลายประโยคที่เป็นโครงสร้าง (Construct) ตามความหมายของความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งเป็นการวัดความรู้สึกพอใจในชีวิตตามความเป็นจริงในโลกที่ตนเผชิญหรือประสบอยู่ แล้วทำการประเมินและตัดสินใจด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ยึดแนวทางในการวัดความพึงพอใจในชีวิตของนูการ์เทินและคณะ (Neugarten, et al. 1961: 134–143) เป็นหลัก และ ออสเบอร์ก และคณะ (Osberg and others. 1987: 228–230) ซึ่งวัดในมิติความพึงพอใจในชีวิตปัจจุบัน ภาวะสุขภาพของตนเมื่อเทียบกับคนอายุรุ่นเดียวกัน และมิติทางสังคม อีกด้วย อีกทั้ง

งานวิจัยของนิวการ์เทนเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตเป็นงานวิจัยที่มีผู้ให้การยอมรับสูง และได้สร้างแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตที่มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง นั่นคืออยู่ในระดับความเชื่อมั่นที่ .78 ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมจึงนำมาทดลองใช้กับกลุ่มข้าราชการครูในงานวิจัยครั้งนี้

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

จอห์นสัน, คลอย ซี และจา เวอร์ (Johnson, F.Cloyd C.; & Ja, Wer. 1982: 27-34) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุผิวดำ ตัวอย่างมีอายุระหว่าง 65–92 ปี จำนวน 45 คน ใช้เครื่องมือ Life Satisfaction Index Z ของ Neugarten; et al. (1961) วิเคราะห์ข้อมูลใช้ Stepwise Multiple Regression ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้สุขภาพเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดที่จะบ่งชี้ หรือมีอิทธิพลน้อย คือ ตัวแปรการศึกษา รายได้ อาชีพ กิจกรรม และบุคลิกลักษณะ

โลเลนสไตน์ และคนอื่นๆ (Loewenstein and others. 1981: 1127–1141) ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต และความเครียดของสตรีที่เคยแต่งงาน แต่ไม่เคยแต่งงาน กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 35–65 ปี จำนวน 60 คน จาก 7 หน่วยงาน แบ่งระดับความพึงพอใจในชีวิตเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง ระดับต่ำ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Chi Square พบว่าตัวแปรที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในชีวิต คือ สุขภาพ ($p = .001$) ความว่าเหว ($p = .0071$) สถานการณ์ที่มีชีวิตอยู่ (อยู่ตามลำพังหรืออยู่กับผู้อื่น) ($p = .034$) การได้รับการมีเพื่อนโดยบังเอิญ ($p = .042$) ส่วน ตัวแปรที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญคือ การได้รับเงินเดือนแบบมั่นคง สถานภาพของงาน การมีบ้านของตนเอง การทำประโยชน์ให้กับครอบครัวระดับการศึกษา และการค้นหาประสบการณ์

ค็อกครัม และไวท์ (Cockrum; & White. 1985: 551-556) ศึกษาอิทธิพลของตัวแปรทางจิตวิทยาสังคมที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชายและหญิงที่ไม่เคยสมรสมาก่อนซึ่งมีอายุระหว่าง 27–46 ปี เป็นชาย 30 คน หญิง 30 คน ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรความภาคภูมิใจในตนเอง ความว่าเหวทางอารมณ์และสังคม และการสนับสนุนทางสังคม โดยใช้แบบสอบถามการวัดความภาคภูมิใจในตนเองของ Rosenberg (1965) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความภาคภูมิใจในตนเอง ของบุคคลมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในชีวิตของทั้งหญิงและชายในระดับสูง ส่วนตัวแปรความว่าเหวทางอารมณ์ และสังคมนั้นมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของหญิงมากกว่าชาย และตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของชายมากกว่าหญิง นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระหว่างหญิงและชายจะพบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

อาจายล์ (Carison; & Hatfield. 1992: 319; citing Argyle. 1987) ได้สำรวจว่ามีหลายปัจจัยที่สนับสนุนความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ การแต่งงาน การมีงานทำ และสุขภาพ และยังมีตัวแปรที่ไม่สนับสนุนความพึงพอใจในชีวิต หรือเป็นตัวแปรที่ทำลายความสุข คือ ความวิตกกังวล ความซึมเศร้า และความเครียด

เลวินสัน และคนอื่นๆ (Lewinshon and others. 1991: 141–169) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตและตัวแปรทางจิตวิทยาสังคม ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความซึมเศร้า การสนับสนุนทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรม การรับรู้ความเครียด มิติด้านบุคลิกภาพโดยใช้ความภาคภูมิใจในตนเอง สุขภาพ อายุ การศึกษา รายได้ เพศ สถานภาพสมรส พบว่า อายุและการศึกษามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งอายุมาก การศึกษาสูง มีความพึงพอใจในชีวิตมาก ($p < .01$) รายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต ($p < .001$) เพศ และสถานภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต และเมื่อในการวิเคราะห์พหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ตัวแปรที่ทำนายความพึงพอใจในชีวิตได้ดีที่สุด คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง (26.6% ของความแปรปรวน) ความเครียด (1.4%) รายได้ (1.2%)

สาธิตา ไควบุญงาม (2533) ศึกษาเรื่องตัวแปรทางสังคมและจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้ใหญ่วัยกลางคนในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใหญ่วัยกลางคนที่มีอายุระหว่าง 40–60 ปี จำนวน 200 คน แบ่งเป็นเพศชาย 100 คน เพศหญิง 100 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกมาศึกษาครั้งนี้เป็นบุคคลปกติที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร บริเวณเขตพญาไท ดุสิต คลองสาน ดลิ่งชัน และภาษีเจริญ ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปร คือ เพศ ระดับการศึกษา ความพึงพอใจในสภาพการเงิน การรับรู้เรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ การระลึถึงความหลัง และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์พหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการศึกษาพบว่า มี 5 ตัวแปรที่เข้ามาในสมการทำนายความพึงพอใจในชีวิตตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญดังนี้ คือ การรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การระลึถึงความหลัง ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัน ความพึงพอใจในสภาพการเงิน และการศึกษา

ช่อทิพย์ บุญยานันท์ (2534) ศึกษาการเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของครูที่เตรียมตัวและไม่เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการครูก่อนเกษียณอายุในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีอายุระหว่าง 50–59 ปี จำนวน 319 คน ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปร คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two Way Analysis of Variance) ในกรณีทีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ และความพึงพอใจในชีวิต ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต ส่วนในกรณีทีวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิต ของผู้ที่เตรียมตัว และไม่เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และสุขภาพ ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ ผู้ที่เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ มีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่ไม่เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ ผู้ที่มีสุขภาพดีมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่มีสุขภาพไม่ดี ความพึงพอใจในชีวิตของผู้ที่มี เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน การเตรียมตัวและไม่เตรียมตัวก่อน

เกษียณอายุ ในกลุ่มที่มี เพศ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน

อรรวรรณ ฉ่ำชื่น (2541) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตอันเกิดจากภาวะถดถอยจากสังคมและการร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุชาวพุทธ: ศึกษากรณีผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุมากที่สุด คือ ทัศนคติต่อการสูงอายุ ทัศนคติต่อตนเอง การเชื่ออำนาจในตนเอง การถดถอยจากสังคมหรือการยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางกาย จิตและสังคม อายุ การร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเอง ส่วนตัวแปร เพศ สถานภาพสมรส การศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัย สุขภาพ จำนวนรายได้มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตน้อยมาก

วัชรภรณ์ เฟงจิตต์ (2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิต: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันตือโสภ ผู้เป็นสมาชิกสโมสรโรตารี และพนักงานทั่วไปในองค์การขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิตและความพึงพอใจในชีวิตในแง่มูมย่อยของชีวิต 5 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิตการทำงาน ชีวิตครอบครัว ความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น มาตรฐานการครองชีพ และสุขภาพร่างกาย รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมทางวัตถุ และความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมในกลุ่มผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันตือโสภ ผู้เป็นสมาชิกสโมสรโรตารี และพนักงานทั่วไปในองค์การขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในชีวิตการทำงาน ความพึงพอใจในชีวิตครอบครัว ความพึงพอใจในชีวิตความสัมพันธ์ทางสังคมความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ และความพึงพอใจในสุขภาพร่างกาย สามารถร่วมกันทำนายความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมได้ ($F = 37.395, p < .001$)

ถนิมกาญจน์ พิพัฒน์โยธะพงศ์ (2544) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของพนักงานธนาคารที่สมรสแล้ว โดยปัจจัยทางจิตวิทยาที่ทำการศึกษา ได้แก่ ความพึงพอใจในงาน ความพึงพอใจในครอบครัว ความขัดแย้งระหว่างงานและครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว และตัวแปรจัดกลุ่ม คือ เพศ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการร่วมกันทำนายความพึงพอใจในชีวิตของพนักงานธนาคารที่สมรสแล้วตามลำดับความสำคัญ คือ ความพึงพอใจในงาน ความพึงพอใจในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการทำนายเท่ากับ .561 .269 และ .029 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัวซึ่งร่วมกันทำนายความพึงพอใจในชีวิตของพนักงานธนาคารที่สมรสแล้วได้ร้อยละ 76.5

สุพัตรา ธารานุกุล (2544) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ งานวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาระดับความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ (2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้ภาวะสุขภาพ สัมพันธภาพทางสังคม กับความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ (3) สร้างสมการพยากรณ์ความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ โดยใช้ตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้

การรับรู้ภาวะสุขภาพ สัมพันธภาพทางสังคม กับความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 127 คน ในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลอุดรธานี ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล การรับรู้ภาวะสุขภาพ สัมพันธภาพทางสังคมและแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรเกณฑ์กับตัวแปรพยากรณ์ ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิต โดยภาพรวม และเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านอัตมโนทัศน์ การมีความสุขในการดำเนินชีวิต และความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อยู่ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์ และความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตในระดับสูง

2. เพศ ระดับการศึกษา รายได้ การรับรู้ภาวะสุขภาพ และสัมพันธภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 แต่อายุและสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์ทางลบ กับความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. ตัวพยากรณ์ที่ดีส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ คือ สัมพันธภาพทางสังคม การรับรู้ภาวะสุขภาพ ระดับการศึกษา และเพศ ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .838 และมีอำนาจในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 70.2 ซึ่งสามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์ความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุในรูปของรูปของคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐานคือ

สุกกุล ไตรรัตน์ผลาดล (2545) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนด ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านการใช้เวลา รวมทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ระดับตำแหน่งก่อนเกษียณอายุ และระยะเวลาที่เกษียณอายุ ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุ ก่อนกำหนดหรือไม่ อย่างไร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนดตามโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต: เกษียณก่อนกำหนดใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2543, 2544 และ 2545 จำนวน 230 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ มีค่าความเชื่อมั่น 0.9481 และส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต มีค่าความเชื่อมั่น 0.9026 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติที่การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี

ผลต่างอย่างมีนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Differences) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนดมีความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับสูง

2. การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุด้านการเงิน ด้านร่างกาย และด้านการใช้เวลา ไม่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนด มีเพียงการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุด้านที่อยู่อาศัย และด้านจิตใจ เท่านั้น ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนด โดยข้าราชการที่ไม่ต้องเตรียมตัวหรือเตรียมตัวน้อย เนื่องจากมีความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย และด้านจิตใจอยู่แล้ว มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าข้าราชการที่เตรียมตัวปานกลาง และเตรียมตัวมากในช่วงใกล้เกษียณอายุ

3. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่เกษียณอายุ ไม่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการที่เกษียณอายุก่อนกำหนด มีเพียงเพศ และระดับตำแหน่งก่อนเกษียณอายุเท่านั้นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนด โดยข้าราชการหญิง มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าข้าราชการชาย และข้าราชการระดับ 8 มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าข้าราชการระดับ 6 ลงมา

4. จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ พบว่า ตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนด ได้แก่ การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุด้านจิตใจ และการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุด้านที่อยู่อาศัย โดยตัวแปรทั้ง 2 ตัวร่วมกันทำนายความความพึงพอใจในชีวิตได้ร้อยละ 8.1

ศิรามาศ รอดจันทร์ (2546) ได้ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้ป่วยโรคเรื้อนสถาบันราชประชาสมาสัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทำนายความพึงพอใจในชีวิต คือ ความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน อาชีพ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม ความสามารถในการอ่านหนังสือ และรายได้ โดยผู้ป่วยที่มีความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันสูง มีอาชีพหรือมีงานทำ ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม สามารถอ่านหนังสือได้ และมีรายได้ที่พอดีหรือมากกว่ารายจ่าย จะมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าผู้ป่วยที่มีลักษณะตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บัณฑิต เคียงชนสมบัติ (2547) ได้ศึกษาการสนับสนุนทางสังคม การมีกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมและการมีกิจกรรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสและเพศแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกัน

อุไรวรรณ เหล่าเรือง (2547) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบกับความพึงพอใจในชีวิตของตำรวจในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 7 ผลการวิจัยพบว่า

1. บุคลิกห้าองค์ประกอบทุกองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตของตำรวจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .173-.602

2. มีบุคลิกภาพอย่างน้อย 3 องค์ประกอบที่สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตของตำรวจทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยตามตัวแปรจัดกลุ่มชั้นยศ คือ บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์ บุคลิกภาพแบบมีสติรู้ผิดชอบ และบุคลิกภาพแบบอ่อนโยน โดยมีเปอร์เซ็นต์การทำนายอยู่ระหว่าง 41.2-49.8 ซึ่งพบว่า บุคลิกภาพแบบมั่นคงทางอารมณ์และบุคลิกภาพแบบมีสติรู้ผิดชอบเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด ขณะที่บุคลิกภาพแบบเปิดกว้าง ไม่สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตของตำรวจได้ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใดๆ

3. ความพึงพอใจในชีวิตของตำรวจทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยตามตัวแปรจัดกลุ่มชั้นยศอยู่ในเกณฑ์ระดับสูง โดยชั้นสัญญาบัตรมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าชั้นประทวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชนธ มงคลพุดผางกูร (2548) ได้ศึกษาบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของหญิงและชายในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. บิดาและมารดามีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ทั้งโดยรวมระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร และระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ไม่แตกต่างกัน

2. บิดาและมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ทั้งโดยรวมระยะก่อนตั้งครรภ์ และระยะหลังตั้งครรภ์และคลอดบุตร แตกต่างกันตามตัวแปรปัจจัยชีวสังคม (อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส) ในเกือบทุกตัวแปร และผลดังกล่าวนี้พบชัดเจนในกลุ่มบิดามากกว่ามารดา ส่วนในระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด - 1 ปี ซึ่งพบว่า คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มบิดาแตกต่างกันตามปัจจัยชีวสังคมในเกือบทุกตัวแปร แต่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มมารดา ไม่แตกต่างกันตามปัจจัยชีวสังคมใดๆ ยกเว้นระยะเวลาของการสมรส

3. บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรโดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ และระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของกลุ่มบิดา กลุ่มมารดา และกลุ่มรวม ส่วนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด - 1 ปี มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของกลุ่มบิดา แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของกลุ่มมารดา

สิริพร สุทธิญา (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการดูแล

ตนเองโดยรวมในระดับสูง และผู้สูงอายุมีระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพการเป็นอยู่แตกต่างกัน มีพฤติกรรม การดูแลตนเองแตกต่างกัน ส่วนเพศ และสถานภาพสมรสมีพฤติกรรม การดูแลตนเองไม่แตกต่างกัน ในการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีเพศ สถานภาพสมรส ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพการเป็นอยู่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจในชีวิต ทั้งหมดทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปทุมภัท ทุลยะเสถียร (2550) ได้ศึกษาความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความเชื่ออำนาจภายในตน และความพึงพอใจในชีวิตปานกลาง และผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนแตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีเพศ สถานภาพการสมรส และอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความเชื่ออำนาจภายในตนไม่แตกต่างกัน และผู้สูงอายุที่มีเพศ และฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพหลังเกษียณแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตไม่แตกต่างกัน ในการศึกษาความสัมพันธ์พบว่า ความเชื่ออำนาจภายในตนของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต ทั้งหมดทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรปัจจัย

2.1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรเพศ

โค้ก (Coke. 1992: 315–320) ศึกษาความสัมพันธ์ของความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นลูกครึ่งอาฟริกัน-อเมริกัน พบว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุเพศชาย

สปริทเซอร์ และซินเดอร์ (Sprietzer; & Snyder. 1974: 545–548) พบว่าในช่วงต้นของชีวิต คือ 18–64 ปี เพศหญิงจะมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศชาย หลังจากนั้นเพศชายจะมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าเพศหญิง และในช่วง 65–70 ปี เพศชายจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงที่สุดแต่เพศหญิงจะมีความพึงพอใจในชีวิตต่ำที่สุด

รัตน สนิธิรภาพ (2541: 84) ทำการศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุชายและผู้สูงอายุหญิงมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้สูงอายุเพศชายมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าเพศหญิง

สุพัตรา ธารานุกูล (2544: 64) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลอุดรธานี พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สวกุล ไตรรัตน์ผลาดล (2545: 79) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนด พบว่า เพศส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต โดยข้าราชการหญิงมีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าข้าราชการชาย และข้าราชการระดับ 8 มีความพึงพอใจในชีวิตมากกว่าข้าราชการระดับ 6 ลงมา

บุญยืน กลิ่นดอกแก้ว (2548: 111) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อเทปเพลงสากล (ภาษาอังกฤษ) ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศแตกต่างกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อเทปเพลงสากลในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านจำนวนผู้ซื้อต่อครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรนุช อุดมสมฤดี (2550: 81) ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน และผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีความพึงพอใจในชีวิตแตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารที่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างเพศซึ่งเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรเพศมาทำการศึกษากับความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู

2.1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรรายได้

ฮัทชิสัน, เจ ฟาร์นดอน และอา วิลสัน (Hutchison, A., J. Farndon; & R. Wilson. 1979: 391) ได้ทดสอบนัยสำคัญของสถานภาพสมรสที่มีต่อขวัญและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำและยากจน พบว่า ยิ่งผู้สูงอายุมีรายได้ต่ำมากเท่าไร การประเมินสภาพความสุขและความพึงพอใจในชีวิตก็ยิ่งต่ำมากเท่านั้น ความเปล้าเปลี่ยวและความกังวลจะยิ่งสูงขึ้นโดยไม่เกี่ยวกับสถานภาพสมรส แสดงให้เห็นว่ารายได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิต

รัตนา สินธีรภาพ (2541: 91) ทำการศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมุทรปราการ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ

รัตนา สิทธิโชคชนารักษ์ (2547: 77) ทำการศึกษาบทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สามีที่รายได้ตามฐานะการรับรู้อยู่ในขั้นดีมีเหลือเก็บมาก มีบทบาทในครอบครัวด้านการหาเลี้ยงครอบครัวสูงกว่าสามีที่มีรายได้ในระดับที่พอกินพอใช้ไม่เป็นหนี้ใคร

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีเอกสารที่แสดงว่า ตัวแปรทางด้านรายได้ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและได้นำตัวแปรนี้มาทำการศึกษากับความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู โดยผู้วิจัยได้ให้ความหมายของรายได้ว่า หมายถึง เงินเดือนที่ได้รับเป็นประจำทุกเดือนจากการปฏิบัติหน้าที่ข้าราชการครู

2.1.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน

ชวาบ และอิวานนิคกี (Schwab and Iwanicki. 1982: 60-72) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางชีวสังคม ประสบการณ์ในการทำงาน ตามผลการวิจัยได้จำแนกประสบการณ์ในการทำงานออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้ 1-4 ปี, 5-12 ปี, 13-24 ปี และ 25 ปีขึ้นไป

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2533: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า ครูประถมศึกษาก่อนที่ปฏิบัติงานตั้งแต่ 4-13 ปี มีความท้อแท้ด้านความไม่สมหวังในผลสำเร็จของตนมากกว่าครูประถมศึกษาที่ปฏิบัติงาน 13 ปีขึ้นไป

แอนโทนอฟสกี (หัตยา มัทยาท. 2541: 18; อ้างอิงจาก Antonovsky. 1982: 187-189) เชื่อว่าระยะเวลาของการทำงานของคนที่ปฏิบัติงานเวลานาน จะมีความเหนื่อยหน่ายน้อยกว่าคนที่มิมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อย ทั้งนี้เพราะวัยวุฒิและประสบการณ์ที่มากขึ้นจะทำให้บุคคลมองการณ์กว้างไกล สุขุม รอบคอบยิ่งขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัย ถึงแม้ว่าตัวแปรด้านประสบการณ์ในการทำงานจะศึกษากับตัวแปรอื่นที่ไม่ใช่ตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตแต่จากการทบทวนงานวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรนี้เป็นตัวแปรที่น่าสนใจที่จะทำการศึกษากับกลุ่มข้าราชการครูในด้านความพึงพอใจในชีวิต และผู้วิจัยได้สรุปความหมายของประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาที่เข้ารับราชการครูจนถึงปัจจุบัน

2.1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรภาระงานที่รับผิดชอบของครู

2.1.4.1 ความหมายของภาระงานหรือภาระหน้าที่ที่ครูต้องปฏิบัติ ได้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของครูผู้สอนในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอน ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนดตำแหน่งข้าราชการครู ไว้ดังนี้ (ประพิณพร ขจรบุญ. 2546: 7; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. 2537: 1-2)

1. การสอนและอบรมความรู้สามัญและหรือวิชาชีพตามหลักสูตร
2. ให้บริการทางการศึกษา ส่งเสริมการเรียนการสอน และให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา
3. รับผิดชอบปกครองดูแลความประพฤติ การรักษาวินัยและสุขภาพ และดูแลการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน นักศึกษาตามที่ได้รับมอบหมาย

4. ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมวิทยาการและประสบการณ์ใหม่ๆ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
5. ริเริ่มจัดทำสื่อการเรียนการสอนใหม่ๆ รู้จักใช้และเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอน และเครื่องมืออุปกรณ์อื่นๆ อย่างถูกต้อง
6. รักษาวินัยและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและนักศึกษา
7. นิเทศหรือช่วยนิเทศในวิชาที่รับผิดชอบของงานวิชาการกลุ่มโรงเรียน
8. ให้คำแนะนำและแนะแนวต่างๆ แก่นักเรียน นักศึกษา และหรือผู้ปกครอง
9. ให้บริการแก่ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษาและชุมชนในด้านวิชาการและด้านอื่นๆ
10. ปฏิบัติงานในลักษณะเฉพาะพิเศษตามลักษณะประเภทการศึกษาและระดับการศึกษา
11. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

2.1.4.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของครู

ยนต์ ชุ่มจิต (2541: 95-96) ได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของครู ดังนี้ หน้าที่และความรับผิดชอบของครู หมายถึง กิจที่บุคคลต้องกระทำให้สำเร็จตามคำสั่ง ตามกฎหมาย ตามหลักศีลธรรมคุณธรรม หรือด้วยสำนึกในความถูกต้อง เหมาะสม

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูตามรูปคำภาษาอังกฤษ “TEACHER”

คำว่า “ครู” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “TEACHERS” ซึ่งแต่ละตัวให้ความหมายถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของครู ไว้ดังนี้

T (Teaching)—การสอน หมายถึง การอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ความสามารถในวิชาการทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักของครูทุกคนทุกระดับชั้นที่สอน ตามระเบียบบรรจุ สภาว่าด้วยจรรยา มารยาท และวินัยตามระเบียบประเพณีของครู พ.ศ. 2526 ข้อ 3 กำหนดไว้ว่า “ครู” ต้องตั้งใจสั่งสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดีด้วยความเอาใจใส่ อุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานมิได้” ครูต้องถ่ายทอดวิชาความรู้โดยไม่บิดเบือนและปิดบังอำพราง ไม่นำหรือยอมให้นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางทุจริตหรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ ครูทุกคนจึงควรตระหนักในเรื่องการสอนเป็นอันดับแรก โดยถือว่า หัวใจของความเป็นครู คือ การอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีความรู้ในวิชาการทั้งปวง ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติหน้าที่การสอนของครูได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์นั้น สิ่งสำคัญที่ครูต้องกระทำ คือ การเพิ่มสมรรถภาพในการสอน

E (Ethics)—จริยธรรม หมายถึง การที่ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการอบรมส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครู นอกจากครูอาจารย์จะต้องอบรมส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีจริยธรรมแล้ว ครูอาจารย์

ทุกคนจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีจริยธรรมอันดีงามเหมาะสมด้วย เพราะพฤติกรรมอันเหมาะสมที่ครูอาจารย์ได้แสดงออกจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการปลูกฝังศรัทธาให้แก่ศิษย์ เพื่อศิษย์จะได้นำเอาไปเป็นแบบอย่างต่อไป

A (Academic)–วิชาการ หมายถึง การที่ครูต้องมีความรับผิดชอบในทางวิชาการ ทั้งของตนเองและในด้านความเจริญงอกงามของศิษย์ ความจริงงานของครูอาจารย์เป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับวิชาการอยู่ตลอดเวลา เพราะอาชีพครูต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ นั้น ดังนั้น ครูอาจารย์ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นประจำ หากไม่กระทำเช่นนั้น จะทำให้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนมาจากมหาวิทยาลัยนั้นล้าสมัย ไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการใหม่ๆ ซึ่งมีอยู่มากมายในปัจจุบัน

C (Cultural heritage)–การสืบทอดวัฒนธรรม หมายถึง ครูอาจารย์ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับวัฒนธรรม กล่าวคือ ครูอาจารย์ต้องทำหน้าที่และรับผิดชอบในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งให้ตกทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป วิธีการที่ครูอาจารย์จะกระทำมีอยู่ 2 แนวทาง คือ

1. การปฏิบัติตามวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามอย่างถูกต้อง อยู่เสมอ เช่น การแต่งกายให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสต่างๆ การแสดงความเคารพและกิริยามารยาทแบบไทยๆ และการจัดงานพิธีต่างๆ เช่น งานอุปสมบท งานมงคลสมรส หรืออื่นๆ

2. การอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นผู้เข้าใจในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทยอย่างถูกต้อง และในเวลาเดียวกันก็กระตุ้นเร่งเร้าส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามแบบฉบับที่บรรพบุรุษได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

H (Human Relationship) – มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ครูอาจารย์ต้องทำตัวให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อบุคคลทุกๆ ไป เพราะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะช่วยให้ครูอาจารย์สามารถปฏิบัติหน้าที่การงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม โรงเรียนใดถ้าหากผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูอาจารย์เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแล้ว โรงเรียนนั้นจะสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการมีมนุษยสัมพันธ์ของครูนั้น สามารถจำแนกออกได้ดังนี้

1. มนุษยสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ครูกับนักเรียนเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด ในอดีตครูเป็นมารดาบิดาคนที่ 2 ของศิษย์ ผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนก็ฝากความหวังไว้กับครู กล่าวคือมอบภาระต่างๆ ในการอบรมดูแลลูกหลานของตนให้แก่ครู ดังนั้น ครูจึงควรปฏิบัติหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ที่สุด และควรสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์ให้แน่นแฟ้น ให้ศิษย์เกิดความรู้สึกประทับใจตลอดไป วิธีการที่ครูควรกระทำต่อศิษย์ เช่น

- สอนศิษย์ให้เกิดความรู้ความสามารถในวิชาการต่างๆ อย่างเต็มกำลังความสามารถ
- สอนศิษย์ด้วยการทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนสนุกสนานได้สาระ

- อบรมดูแลความประพฤติของศิษย์ให้เป็นผู้มีคุณธรรมและอยู่ในระเบียบวินัย
- ดูแลทุกข์สุขของศิษย์อยู่เสมอ และพยายามหาทางช่วยเหลือ
- เป็นที่ปรึกษาหารือและช่วยแก้ปัญหาให้แก่ศิษย์

2. มนุษย์สัมพันธ์ระหว่างครูกับครู

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครูด้วยกันมีความสำคัญต่อการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครู เพราะครูอาจารย์ที่ทำการสอนอยู่ในสถานศึกษาเดียวกัน เปรียบเสมือนบุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน หากสมาชิกในครอบครัวเดียวกันมีความสมานสามัคคีต่อกัน ย่อมเต็มใจที่จะรวมพลังกันทำกิจกรรมหรืองานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างมีคุณภาพ ทั้งงานด้านการสอนและการพัฒนาโรงเรียน ถ้าหากสถานศึกษาได้มีครูอาจารย์สมานสามัคคีกันแล้ว การพัฒนาโรงเรียนและการพัฒนาวิชาชีพครูก็จะเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว วิธีการที่ครูอาจารย์ควรปฏิบัติต่อกันเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี เช่น

- ร่วมมือกันอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองของชาติอย่างสม่ำเสมอ
- ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางวิชาการ เช่น แนะนำการสอน แหล่งวิทยาการ
- ช่วยเหลืองานส่วนตัวซึ่งกันและกันเท่าที่โอกาสจะอำนวย
- ทำหน้าที่แทนกันเมื่อคราวจำเป็น
- ให้กำลังใจในการทำงานซึ่งกันและกัน แสดงด้วยวาจาหรือการกระทำ
- กระทำตนให้เป็นผู้มีความสุภาพอ่อนน้อมต่อกัน ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่แสดงตนในทำนองยกตนข่มผู้อื่น

3. มนุษย์สัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง/ชุมชน

ผู้ปกครองนักเรียนนับว่าเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนใดสามารถโน้มน้าวให้ผู้ปกครองนักเรียนเข้ามาใกล้ชิดกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอได้ โรงเรียนนั้นจะสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

E (Evaluation) – การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลการเรียนการสอนนักเรียน หน้าที่ และความรับผิดชอบนักเรียนในด้านนี้ถือว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นการวัดความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ในด้านต่างๆ ถ้าหากครูสอนแล้วไม่มีการวัดผลครูก็ไม่สามารถที่จะทราบได้ว่าศิษย์ของตนมีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด ดังนั้น ครูจึงควรระลึกอยู่เสมอว่า “ณ ที่ใดมีการสอน ที่นั่นจะต้องมีการสอบ” ซึ่งการประเมินผลการเรียนการสอนของครูนั้น ครูสามารถเลือกใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจ การบันทึกย่อและระเบียบสะสม การศึกษาเป็นรายบุคคล เป็นต้น

R (Research) – การวิจัย หน้าที่และความรับผิดชอบของครูในด้านนี้ หมายถึง การที่ครูต้องเป็นนักแก้ปัญหา เพราะการวิจัยเป็นวิธีการแก้ปัญหาและการศึกษาหาความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ โดยใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ การวิจัยของครูในที่นี้ อาจจะเป็นเพียงการค้นหาสาเหตุต่างๆ ที่นักเรียนมีปัญหามา ไปจนถึงการวิจัยอย่างมีระบบในขั้นสูงก็ได้ สาเหตุที่ครูต้องมีหน้าที่และความ

รับผิดชอบในด้านนี้ด้วย ก็เพราะในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ครูจะต้องพบกับปัญหาอยู่เสมอ เช่น ปัญหาเด็กไม่ทำการบ้าน เด็กหนีโรงเรียน เด็กชอบรังแกเพื่อน และเด็กที่ชอบลักขโมย เป็นต้น พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ ถ้าครูอาจารย์สามารถทำการแก้ไขได้ ก็จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

S (Service) – การบริการ หน้าที่และความรับผิดชอบของครูในด้านนี้ส่วนใหญ่ เป็นการบริการแก่ศิษย์และผู้ปกครอง แต่ในบางโอกาสก็จำเป็นต้องให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่น ด้วย งานบริการที่ครูอาจารย์อาจจะต้องกระทำนอกเหนือการให้บริการแก่ศิษย์มีหลายประการ เช่น การให้บริการความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นทั้งในด้านความรู้ทางอาชีพ สุขภาพ อนามัย การให้คำปรึกษาหารือและการร่วมแก้ปัญหาของชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ ครูอาจารย์ที่ทำการสอนในท้องถิ่นตามชนบทอาจให้บริการด้านแรงงานอีกด้วย เช่น ร่วมมือกับชาวบ้านเพื่อช่วยกันพัฒนาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ เป็นต้น

อุดม นิลแสง (2542: 22-23) ให้ความหมายเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของครู ไว้ดังนี้

หน้าที่ความรับผิดชอบของครู หมายถึง กิจที่ครูต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ โดยมีได้ละทิ้งหรือทอดทิ้ง ซึ่งการกระทำของครูอาจเป็นไปโดยอาศัยหลักคุณธรรม จริยธรรม กฎหมายหรือโดยสามัญสำนึกในความถูกต้องและเหมาะสม โดยแก่นแท้ของความเป็นครูแล้ว หน้าที่และความรับผิดชอบของครูจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรม จริยธรรม หรือความสำนึกอันถูกต้อง ส่วนการกระทำกิจกรรมใดๆ โดยยึดกฎ ระเบียบหรือทำตามกฎหมาย ถือว่ามีใช่เป็นการกระทำของผู้มีวิญญูณของความเป็นครู หรือเป็นงานของครูที่แท้จริง

2.1.4.3 ภาระหน้าที่ของครูตามแนวการปฏิรูปการศึกษา

ภาระหน้าที่ของครูตามแนวการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2543 รูปแบบการเรียนการสอนของครูต้องเปลี่ยนแปลงจากเดิม ดังตาราง 1 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546: 54-56)

ตาราง 1 เปรียบเทียบภาระหน้าที่ของครูในอดีตกับปัจจุบัน

โรงเรียนในศตวรรษที่ 20	โรงเรียนในศตวรรษที่ 21
1. โรงเรียนเป็นรูปแบบของโรงงาน	1. โรงเรียนเป็นรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. เด็กเรียนในสิ่งที่ครูอยากให้เรียนรู้	2. เด็กเรียนรู้
3. การสอนเป็นแบบการบอกเล่าของครู	3. การสอนของครูเป็นการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
4. ขอบเขตของการเรียนถูกปิดกั้น	4. ขอบเขตการเรียนรู้เปิดกว้าง
5. เป็นเอกัตบุคคลนิยม	5. เป็นหมู่พวคนิยมและชุมชน
6. ครูเป็นผู้ป้อนปัญหาและนิยามบริบทการเรียนรู้	6. ผู้เรียนช่วยกันป้อนปัญหาและรับผิดชอบ
7. โรงเรียนเป็นรูปแบบของชุมชนแห่งการเรียนรู้	7. การแก้ปัญหาเน้นทั้งเอกนัยและอเนกนัย
8. สภาพการเรียนรู้เป็นแบบการแข่งขันมีผู้แพ้-ผู้ชนะ	8. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นแบบความร่วมมือและความช่วยเหลือกัน ชนะ-ชนะด้วยกัน
9. ผู้ปกครองอยู่นอกแวดวงความสัมพันธ์และกระบวนการเรียนรู้ในระบบของเด็ก	9. ผู้ปกครองหรือบิดามารดาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก
10. ความยืดหยุ่นในหลักสูตรมีน้อย เน้นตามหลักสูตรแกนกลางที่จัดให้	10. สามารถปรับจากหลักสูตรแกนกลางให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่นมากขึ้น
11. การวัดผลการเรียนรู้ทำน้อยครั้งและเครื่องวัดผลไม่หลากหลาย	11. วัดผลตามสภาพจริง เน้นดูการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

นอกจากจะทำหน้าที่สอนแล้วยังได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่พิเศษเพิ่มเติม นอกจากการเรียนการสอน ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอนพอสรุปได้ 3 รายการ คือ

1. งานประจำ คือ งานการเรียนการสอน ครูผู้สอนที่จะทำหน้าที่ให้สมบูรณ์นั้นจะต้องมีขั้นตอนและกระบวนการ ดังรายละเอียดดังนี้

- เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล การทำความรู้จักกับผู้เรียน ข้อมูลภูมิหลัง ความสามารถทางการเรียน ความต้องการของผู้เรียน ปัญหาส่วนตัว รวมทั้งปัญหาทางบ้าน
- วิเคราะห์เพื่อหาศักยภาพผู้เรียน เพื่อดูว่าเด็กมีศักยภาพทางด้านปัญญาด้านไหนมากที่สุด โดยครูอาจจะต้องมีความรู้ทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ หรือมีเทคนิคทางพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เข้ามาช่วย หากมีความรู้ไม่พอก็ต้องขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะนั้นๆ
- ร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์กับผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างวิสัยทัศน์หรือความฝันของตนให้มาก ซึ่งครูอาจดูข้อมูลจากการเก็บข้อมูลรายบุคคล
- ผลิต สรรหา และสนับสนุนสื่อการสอน
- ให้ผู้เรียนรู้จักการสร้างองค์ความรู้

- สร้างกำลังใจ
- ร่วมประเมินผลที่หลากหลาย
- รายงานผล

2. งานพิเศษเพิ่มเติมที่ได้รับมอบหมาย งานเกี่ยวกับการวางแผน เพื่อรวบรวมรูปแบบกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการตัดสินใจว่าอะไรจะเกิดขึ้น แล้วเกิดขึ้นเมื่อไร และจะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหนึ่งของการทำหน้าที่ครูผู้สอน

3. งานจร คือ งานตามที่ผู้บริหารขอความร่วมมือจากครูในโรงเรียน เช่น งานเทศบาลชาติ ศาสนา รวมทั้งงานที่ต้องจัดร่วมกับชุมชนแต่ละท้องถิ่น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่าตัวแปรนี้เป็นตัวแปรที่ทำการศึกษากับข้าราชการครูเป็นส่วนมาก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษากับตัวแปรนี้กับความพึงพอใจในชีวิต และได้สรุปความหมายของภาระงานที่รับผิดชอบของครูว่า หมายถึง ปริมาณงานโดยเฉลี่ยชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่ครูต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการสอนและหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย นอกเหนือจากการสอน เช่น งานวิชาการ งานวัดผล เป็นต้น

2.1.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา

ในการทำงานหรือการเกิดความพึงพอใจในการทำงานและในชีวิตนั้นจะประสบความสำเร็จนั้นมีสาเหตุจากความร่วมมือของเพื่อนร่วมงานภายใต้การนำของผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องเป็นผู้ใช้อำนาจภายใน เช่น ความเชื่อมั่น ความศรัทธาที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีต่อผู้บังคับบัญชามากกว่าการกำหนดภาระหน้าที่โดยปราศจากการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแต่ประการใด สำหรับการบังคับบัญชาควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ดูความทุกข์สุขของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ในขณะที่เดียวกันจะต้องสร้างบรรยากาศให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความกระตือรือร้นในการทำงานให้แก่หน่วยงานอย่างเต็มความสามารถ การกระทำเช่นนี้ได้ผู้บังคับบัญชาจะต้องใช้วิธีการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้จักสร้างน้ำใจในการทำงาน และรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

พิฟฟ์เนอร์ และเฟลส์ (Piffner; & Fels. 1964: 4) ได้กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้บังคับบัญชาย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศขององค์กร อันมีเงื่อนไขจากพลังบังคับหลายด้านด้วยกัน ถ้าสิ่งแวดล้อมเป็นไปในทางสร้างสรรค์ก็ย่อมที่จะเกื้อกูลในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือจะช่วยให้เกิดสภาวะสมดุลย์ เขายังเน้นไว้ว่าสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้บังคับบัญชาจะต้องระลึกไว้เสมอว่าต้องไม่ตัดสินใจเวลาโกรธ เพราะจะทำให้การตัดสินใจผิดไปจากที่ควรจะเป็น และต้องเอาข้อเท็จจริงมาพิจารณาในการตัดสินใจ

ฟิดเลอร์ เชมเมอร์ และมอฮาร์ (Fiedler, Chemer; & Morhar. 1976: 36) ได้พบว่า ผู้บริหารและผู้ร่วมงานที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันย่อมทำให้สภาพการทำงาน การบังคับ

บัญชาของผู้บริหารราบรื่น เพราะความสัมพันธ์จะสร้างความศรัทธาต่อผู้ร่วมงานอย่างดีและช่วยให้ผู้ร่วมงานพึงพอใจต่อสภาพการทำงานอีกด้วย

ฮัทท์ (Hatz. 1976: 4-7) ได้ให้ความเห็นว่าผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่มีผลกระทบโดยตรงต่อขวัญและกำลังใจของบุคคล โดยเฉพาะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับ

1. การยกย่อง สรรเสริญ และให้ความเชื่อถือ
2. ปกป้องบุคลากรในกรณีที่มีความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก
3. เอาใจใส่ดูแลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ต่างๆ ไป
4. ไว้วางใจในความรับผิดชอบของการทำงานของบุคคล
5. แสดงภูมิรู้และความเข้าใจในการบริหาร และสามารถใช้กลยุทธ์ในการปฏิบัติการกิจ
6. สนับสนุนส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของบุคลากรในการทำงาน

ชโล ธรรมศิริ (2516: 30) เสนอแนะว่าผู้บังคับบัญชาที่ดีต้องไม่เบียดบังผลประโยชน์หรือความดีความชอบของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ต้องส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าในการเลื่อนเงินเดือนและตำแหน่ง หากกระทำได้เช่นนี้ผู้บังคับบัญชาจะได้รับความรักเป็นการตอบแทน

ในทำนองเดียวกัน ผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องเรียนรู้มาตรฐานการทำงานของผู้บังคับบัญชาเพื่อให้การทำงานของตนเองประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น การปรับตัวให้เข้ากับผู้บังคับบัญชาเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นการลดความผิดพลาด วิตกกังวล ลดปัญหาการบริหาร และช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

2.1.5 เอกสารที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุดและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา นอกจากนี้ยังรวมถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความสะดวกสบายต่างๆ เช่น สภาพเมืองและชุมชนที่อยู่รอบสถานศึกษา สภาพทางด้านภูมิศาสตร์ที่ตั้งของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่ หรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติที่เหมาะสม มีความสงบเพียงพอสำหรับใช้ความคิด ห่างจากเสียงรบกวน เช่น เสียงของยานพาหนะหรือโรงงานต่างๆ นอกจากนี้ โรงเรียนควรมีสนาทิมหญา และบริเวณที่ร่มรื่น มีการกำหนดสถานที่ของกิจกรรมต่างๆ จำเป็นต้องพิจารณาไม่ให้เกิดการรบกวนขึ้น เช่น สถานที่ประชุมหรือบรรยากาศทางวิชาการไม่ควรอยู่ใกล้กับบริเวณการจัดกิจกรรมทางด้านกีฬาซึ่งส่งเสียงดังจนก่อให้เกิดความเครียด

สภาพแวดล้อมในการทำงานมีหลายองค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างของหน่วยงาน การให้รางวัล เป้าหมายของหน่วยงาน ที่อยู่อาศัยในลักษณะต่างๆ ความผูกพันในหน่วยงาน วิธีการ

ทำงาน การให้การอบรมพัฒนาบุคลากร เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน

สภาพแวดล้อมในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลมาจากหลายแนวคิดและปรับให้เข้ากับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ผู้วิจัยจึงศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพใน 2 ด้านคือ สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน กับสภาพแวดล้อมที่เป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis: MMR)

3.1 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 2–6; อ้างอิงจาก Harris. 1975: 5; Kerlinger, & Pedhazur. 1973: 372) หมายถึง การจัดกลุ่มเทคนิคทางสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ซึ่งได้รับพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในสถานการณ์วิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์กลุ่มตัวแปรตามตั้งแต่สองตัวขึ้นไป และไม่จำกัดจำนวนตัวแปรอิสระหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการวิเคราะห์ระดับมัลติแวกเรียทเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหรือกลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตาม ซึ่งบางสถานการณ์วิจัยไม่จำเป็นต้องกำหนดว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่มตัวแปรอิสระหรือกลุ่มใดเป็นตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ระดับมัลติแวกเรียท ได้เริ่มมีบทบาทและความสำคัญต่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งบทบาทและความสำคัญของการวิเคราะห์มัลติแวกเรียทจะยิ่งเพิ่มขึ้นมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้เพราะนักวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์จำนวนไม่น้อยได้เริ่มตระหนักถึงความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่มุ่งศึกษาว่าบ่อยครั้งปรากฏการณ์เหล่านี้มีหลายมิติ หรือเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อื่นๆ มากมาย จนทำให้ไม่สามารถแยกปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งออกมาศึกษาได้โดยลำพัง ถ้าประสงค์ผลการวิจัยที่ลึกซึ้งและครอบคลุม

3.2 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis: MMR) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตามตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีมาตรวัดระดับอันตรภาคชั้นหรืออัตราส่วน โดยดำเนินการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวพร้อมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตาม ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรวมหรือกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามแต่ละตัวหรือกลุ่มย่อยของตัวแปรตามได้อีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนมาตรฐานได้ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 13–14) ส่วนหลักการที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นแบบเดียวกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรหลายตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ต้องการวิเคราะห์ต่อไปโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณสำหรับตัวแปรตามแต่ละตัวต่อไป วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรหลายตัวนับว่าเป็นสถิติวิเคราะห์ที่เป็นประโยชน์มาก เพราะเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะปรากฏการณ์จริงในธรรมชาติเพราะปรากฏการณ์ในธรรมชาติไม่ได้เกิดโดยเอกเทศ แต่เกิดขึ้นโดยสัมพันธ์กับปรากฏการณ์อื่นๆ ไปพร้อมๆ กัน จุดที่เป็นปัญหาคือความสลับซับซ้อนของวิธีการวิเคราะห์แต่ปัจจุบันมีเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทำให้นักวิจัยสามารถใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ

ตัวแปรตามหลายตัวในการวิเคราะห์ข้อมูลได้มากขึ้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2543: 266)

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรที่จะนำมาหาค่าการถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวมีลักษณะคล้ายคลึงกับการหาค่าการถดถอย (Multiple Regression: MR) หรือ การถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว (Unvaried Multiple Regression) สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ตัวเกณฑ์ (Criteria) เป็นตัวแปรที่ต้องการทราบว่าค่าของความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงเนื่องจากตัวแปรใดบ้าง ตัวเกณฑ์นี้ก็คือ ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

2. ตัวพยากรณ์ (Predictor) เป็นตัวแปรที่ต้องการทราบว่ามียุทธิต่อตัวเกณฑ์หรือไม่ หรือเป็นตัวแปรที่มีผลทำให้ค่าของตัวเกณฑ์เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้หรือไม่ ตัวพยากรณ์ ก็คือ ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ซึ่งมักมีค่ามากกว่า 1 ตัวขึ้นไป

นอกจากนั้นแล้วข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณจะต้องอยู่ในมาตราอันตรภาคชั้น (Interval Scale) หรือ มาตรการอัตราส่วน (Ratio Scale)

ในกรณีที่มีตัวพยากรณ์ และตัวแปรเกณฑ์หลายตัวจะใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้ (Stevens, James. 1995: 130)

$$Y = X\beta + E$$

$$\begin{bmatrix} Y_{11} & Y_{12} & \dots & Y_{1p} \\ Y_{21} & Y_{22} & \dots & Y_{2p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ Y_{n1} & Y_{n2} & \dots & Y_{np} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} X_{11} & X_{12} & \dots & X_{1k} \\ X_{21} & X_{22} & \dots & X_{2k} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ X_{n1} & X_{n2} & \dots & X_{nk} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} b_{01} & b_{02} & \dots & b_{0p} \\ b_{11} & b_{12} & \dots & b_{1p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ b_{k1} & b_{k2} & \dots & b_{kp} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} e_{11} & e_{12} & \dots & e_{1p} \\ e_{21} & e_{22} & \dots & e_{2p} \\ \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ e_{n1} & e_{n2} & \dots & e_{np} \end{bmatrix}$$

เมื่อ Y แทน เมตริกขนาด (n x p) ของตัวแปรตาม

X แทน เมตริกขนาด (n x k) ของตัวแปรอิสระ

β แทน เมตริกขนาด (k x p) ของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

E แทน เมตริกขนาด (n x p) ของค่าความคลาดเคลื่อน

สมมติว่าข้อมูลที่จะดำเนินการวิเคราะห์ประกอบด้วยตัวแปรตาม จำนวน p ตัวแปร และตัวแปรอิสระ จำนวน q ตัวแปร แบบจำลองเส้นตรงที่เชื่อมทั้งสองกลุ่มย่อยเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยสมการถดถอยแบบตัวแปรตามหลายตัว จำนวน q สมการ ดังปรากฏตามสมการต่อไปนี่ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 14)

$$\begin{aligned}
 [Y_{i1} Y_{i2} Y_{i3} \dots Y_{ip}] &= [\alpha_1 \alpha_2 \alpha_3 \dots \alpha_p] \\
 &+ X_{i1} [\beta_{11} \beta_{12} \beta_{13} \dots \beta_{1p}] \\
 &+ X_{i2} [\beta_{21} \beta_{22} \beta_{23} \dots \beta_{2p}] \\
 &+ X_{i3} [\beta_{31} \beta_{32} \beta_{33} \dots \beta_{3p}] \\
 &\cdot \\
 &\cdot \\
 &+ X_{iq} [\beta_{q1} \beta_{q2} \beta_{q3} \dots \beta_{qp}] \\
 &+ [e_{i1} e_{i2} e_{i3} \dots e_{ip}]
 \end{aligned}$$

เมื่อ Y_{ik} แทน ตัวแปรตามลำดับที่ k ของตัวการที่ i
 X_{ij} แทน ตัวแปรอิสระลำดับที่ j ของตัวการที่ i
 e_{ik} แทน ตัวแปรผิดพลาดลำดับที่ k ของตัวการที่ i
 α แทน ตัวคงที่
 β แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

อนึ่ง สำหรับตัวแปรตาม Y และตัวแปรผิดพลาด e สัญลักษณ์ฟ่วง (Subscript) ตัวที่สองถูกระบุไว้สำหรับการแสดงลำดับที่ของตัวแปรตาม นอกจากนี้ ทั้ง α และ β จะมีขนาดแตกต่างกัน สำหรับแต่ละสมการถดถอยแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว

สมการรูปปกติ

$$\begin{bmatrix} Y_{11} Y_{12} \dots Y_{1p} \\ Y_{21} Y_{22} \dots Y_{2p} \\ \cdot \quad \cdot \quad \cdot \\ Y_{N1} Y_{N2} \dots Y_{NP} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 X_{11} X_{12} \dots X_{1p} \\ 1 X_{21} X_{22} \dots X_{2p} \\ \cdot \\ 1 X_{n1} X_{n2} \dots X_{nk} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \alpha_1 \alpha_2 \dots \alpha_p \\ \beta_{11} \beta_{12} \dots \beta_{1p} \\ \cdot \\ \beta_{q1} \beta_{q2} \dots \beta_{qp} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} e_{11} e_{12} \dots e_{1p} \\ e_{21} e_{22} \dots e_{2p} \\ \cdot \\ e_{N1} e_{N2} \dots e_{NP} \end{bmatrix}$$

สมการรูปเมตริก

$$\begin{array}{cccc}
 \tilde{Y} & = & \tilde{X} & \tilde{B} & \tilde{E} \\
 (N \times p) & & [N \times (q + 1)] & [(q + 1) \times p] & (N \times p)
 \end{array}$$

- เมื่อ N แทน จำนวนตัวการ
 p แทน จำนวนตัวแปรตาม
 q แทน จำนวนตัวแปรอิสระ
 (q + 1) แทน จำนวนตัวแปรอิสระบวกด้วยตัวคงที่ (α)
 \tilde{Y} แทน เมตริกขนาด (N x p) ของตัวแปรตาม
 \tilde{X} แทน เมตริกขนาด [N x (q + 1)] ของตัวแปรอิสระ
 \tilde{B} แทน เมตริกขนาด [(q + 1) x p] ของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย
 \tilde{E} แทน เมตริกขนาด (N x p) ของตัวแปรผิดพลาด

ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย จะต้องกำหนดค่ากำลังสองต่ำสุด (Least Square Principle) ให้ครอบคลุมทั้ง error sum of square error และ sum of cross product

ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ($\hat{\beta}$) ได้รับการเลือกภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ SEE เป็นค่าต่ำสุด

$$C = \sum e_i^2$$

เมื่อค่าผิดพลาด (C) มีค่าต่ำสุด จะปรากฏสมการปกติ (Normal Equation) ดังนี้

$$\tilde{X}' \tilde{X} \hat{\beta} = \tilde{X}' \tilde{Y}$$

ในที่นี้ \tilde{Y} คือ คอลัมน์เวกเตอร์ของตัวแปรตามตัวหนึ่ง ขึ้นต่อมาคูณตลอดด้วยสมการด้วย $(\tilde{X}' \tilde{X})^{-1}$ เพื่อหาค่าของ $\hat{\beta}$

$$[\tilde{X}' \tilde{X}]^{-1} [\tilde{X}' \tilde{X}] \hat{\beta} = [\tilde{X}' \tilde{X}]^{-1} [\tilde{X}' \tilde{Y}]$$

เนื่องจาก $[\tilde{X}' \tilde{X}]^{-1} [\tilde{X}' \tilde{X}]$ เท่ากับ 1 เพราะฉะนั้น $\hat{\beta}$ จึงปรากฏตามสมการ

$$\hat{\beta} = [\tilde{X}' \tilde{X}]^{-1} [\tilde{X}' \tilde{Y}]$$

กล่าวได้ว่า $\hat{\beta}$ เป็นตัวประมาณค่าที่ดีที่สุดของ β ทั้งนี้เพราะ $\hat{\beta}$ สามารถให้ค่าผลบวกกำลังสองต่ำสุดของค่าผิดพลาด (C) ในกลุ่มตัวอย่าง

ในการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว การประมาณค่า $\hat{\beta}$ สามารถกระทำได้โดยการลดค่า Squared Sample ของตัวแปรผิดพลาด สำหรับตัวแปรตามทุกตัวแปรให้มีขนาดค่าต่ำสุดผลบวกกำลังสองของค่าผิดพลาดสำหรับตัวแปรตามใดตัวหนึ่งจะปรากฏเป็นค่าในเส้นทแยงมุมของเมตริก $\hat{E}'\hat{E}$ การลดความผิดพลาด (c) ต่ำสุดจำเป็นต้องกำหนดค่า Partial Derivatives ซึ่งเกี่ยวกับ Elements ของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (\hat{B}) ให้เท่ากับศูนย์ก่อนแก้สมการ ผลที่ได้รับคือ สมการปกติดังนี้

$$[X'X]\hat{B} = [X'Y]$$

สมการในการถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับในกรณียูนิแวกเรียต เว้นแต่ว่าในการถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว เมตริก \hat{B} และ Y จะประกอบด้วยหลายคอลัมน์แทนที่จะเป็นคอลัมน์เดียว ต่อมาคูณตลอดสมการ

$$\hat{B} = [X'X]^{-1}[X'Y] \text{ ด้วย } [X'X]^{-1} \text{ เพื่อหาค่าของ } \hat{B}$$

$$[X'X]^{-1}[X'X]\hat{B} = [X'X]^{-1}[X'Y]$$

$$\hat{B} = [X'X]^{-1}[X'Y]$$

ในที่นี้ \hat{B} ซึ่งเป็นตัวประมาณค่าของ B จัดเป็นเมตริกขนาด $[(q+1) \times p]$

นอกจากนี้ถ้ากำหนดให้ $[X'X]^{-1}$ เท่ากับ G ซึ่งหมายถึงปัจจัยความแปรปรวนร่วม (Covariance Factor) สามารถเขียนเป็นสมการใหม่ได้ ดังนี้

$$\hat{B} = G[X'Y]$$

ข้อที่ควรสังเกต คือ ทรานดิที่จำนวนตัวแปรอิสระและจำนวนตัวแปรตามคงเดิม การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตาม ย่อมไม่ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดค่า แต่มีผลเพียงการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยให้อยู่ในระดับที่ถูกต้องตรงกับตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตาม ที่ย้ายตำแหน่งไปเท่านั้น นอกจากนี้การเพิ่มหรือ

การลดตัวแปรตาม ก็ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม การเพิ่มหรือการลดตัวแปรอิสระย่อมส่งผลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งค่าคงที่ α และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยทั้งหมด (β)

นอกจากนี้ เมตริกขนาด ($p \times p$) ของผลบวกรวมของผลคูณ (Total Sum of Product) ($\tilde{Y}'\tilde{Y}$) หรือสัญลักษณ์ว่า $\left(\begin{matrix} S \\ \sim T \end{matrix} \right)$ ในกรณีการถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว ก็สามารถแยกส่วนเป็นค่าผลบวกได้ เช่นเดียวกับในกรณีการถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหนึ่งตัวเช่นกัน กล่าวคือ

$$\text{กรณีการถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว } SST = SSR + SSE$$

$$\text{กรณีการถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว } S_{\sim T} = S_{\sim R} + S_{\sim E}$$

$$\text{หรือ } \tilde{Y}'\tilde{Y} = [\tilde{Y}'\tilde{X}\tilde{G}\tilde{X}'\tilde{Y}] + \tilde{Y}'[I - \tilde{X}\tilde{G}\tilde{X}']\tilde{Y}$$

เมื่อ G_{\sim} แทน เมตริกของปัจจัยความแปรปรวนร่วม หรือ $(\tilde{X}'\tilde{X})^{-1}$

I_{\sim} แทน เมตริกลำดับ N ไอเดนติตี้ (Order - N Identity Matrix)

$S_{\sim R}$ แทน $[\tilde{Y}'\tilde{X}\tilde{G}\tilde{X}'\tilde{Y}]$ คือ Sum of Product ที่ได้รับการอธิบาย

$S_{\sim E}$ แทน $[\tilde{Y}'(I - \tilde{X}\tilde{G}\tilde{X}')\tilde{Y}]$ คือ Sum of Product ของตัวแปรผิดพลาด

อนึ่ง ค่าต่างๆ บนเส้นทแยงมุมของ $S_{\sim T}$ คือ ผลบวกกำลังสองของค่าสังเกตการณ์

(Sum of Squared of the Observed Scores) สำหรับแต่ละตัวแปรตาม ขณะที่ค่าต่างๆ นอกเส้นทแยงมุมก็คือผลบวกคูณข้าม (Sum of Cross Products) สำหรับค่าต่างๆ ของ $S_{\sim R}$ คือผลบวกกำลังสองของค่าพยากรณ์ (Sum of Squared of the Predicted Scores) สำหรับแต่ละตัวแปรตาม กล่าวได้ว่า $(S_r)_{kk}$ มีขนาดใกล้เคียงกับ $(S_T)_{kk}$ ยิ่งขึ้นเพียงใดหรือยิ่งขนาดค่า $(S_e)_{kk}$ เล็กลงเพียงใด การพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยอาศัยข้อมูลจากตัวแปรอิสระจะยิ่งมีความแม่นยำสูงขึ้นเพียงนั้น

การทดสอบสมมติฐานสามารถกระทำได้โดยใช้

1. สถิติเกณฑ์อัตราส่วนไลกelihood (Likelihood Ratio Criterion)

2. สถิติเอฟของราอว์ หรือ ราอว์ - เอฟ (Rao's F Statistics)

เกณฑ์อัตราส่วนไลกelihood ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ Λ หมายถึง อัตราส่วนระหว่างการวัดไลกelihoodของข้อมูลภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0) เทียบกับการวัดไลกelihoodของข้อมูลภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1) ดังสมการ

$$\hat{\Lambda} = \frac{|\hat{\Sigma}|}{|\hat{\Sigma}_0|}$$

- เมื่อ $\hat{\Sigma}_0$ แทน ตัวแปรประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0)
- $\hat{\Sigma}$ แทน ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_1)
- $\hat{\Lambda}$ แทน เกณฑ์อัตราส่วนไลลิสซูด (Wilk's Lambda)

หากขนาดของสถิติอัตราส่วนไลลิสซูดมีขนาดเล็กลงเพียงใด โอกาสที่จะหักล้างสมมติฐานปฏิเสธก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นเพียงนั้น ในทางกลับกันยิ่งขนาดค่าของ $|\hat{\Sigma}|$ และ $|\hat{\Sigma}_0|$ ใกล้กันมากขึ้นเท่าใด โอกาสที่สมมติฐานปฏิเสธจะเป็นจริงก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

สถิติเอฟของราวี หรือ ราวี – เอฟ (Rao's F Statistics)

$$F = \frac{1 - \hat{\Lambda}^{\frac{1}{s}}}{\hat{\Lambda}^{\frac{1}{s}}} \cdot \frac{ms + 1 - qp / 2}{qp}$$

- เมื่อ s แทน $\sqrt{(p^2 q^2 - 4) / (p^2 + q^2 - 5)}$
- m แทน $[ne - (p + 1 - q) / 2]$
- p แทน จำนวนตัวแปรตาม
- q แทน จำนวนตัวแปรอิสระ
- ne แทน องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ซึ่งได้นำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 39 โรงเรียน และมีข้าราชการครูจำนวน 3,947 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 8 โรงเรียน มีจำนวนข้าราชการครูทั้งสิ้น 360 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยสำรวจข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือ กลุ่มงานสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จากนั้นจัดทำกรอบการสุ่ม (Sampling Frame) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น และแบ่งตามเกณฑ์การแบ่งขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์การแบ่งของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมี 7 ขนาด และสามารถแบ่งขนาดโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาด 5 โรงเรียนขนาด 6 และโรงเรียนขนาด 7 ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	โรงเรียน	จำนวน ข้าราชการครู
ขนาด 7	1. สามเสนวิทยาลัย	159
	2. พระโขนงพิทยาลัย	120
	3. สันติราษฎร์วิทยาลัย	125
	4. โยธินบูรณะ	147
	5. ศรีอยุธยา	130
	6. สายน้ำผึ้งในพระอุปถัมภ์ฯ	131
	7. สุรศักดิ์มนตรี	201
	8. นนทรีวิทยา	103
	9. สตรีวิทยา	164
	10. วัดสุทธิวราราม	148
	11. เทพศิรินทร์	148
	12. สวนกุหลาบวิทยาลัย	175
	13. เตรียมอุดมศึกษา	188
	รวม	1,939
ขนาด 6	14. สตรีศรีสุริโยทัย	99
	15. สตรีวัดมหาพฤฒาราม	100
	16. สายปัญญาในพระบรมราชินูปถัมภ์	96
	17. ราชวินิต มัชฌิม	118
	18. ยานนาวาศรีวิทยาคม	107
	19. วัดราชาธิวาส	68
	20. วัดราชบพิศ	118
	21. สิริรัตนาธร	83
	22. เบญจมราชาลัย	104
	23. กุณนทีรุทธารามวิทยาคม	83
	24. มัชฌิมวัดมกุฏกษัตริย์	75
	25. ปทุมคงคา	96
	26. วชิรธรรมสาริต	130

ตาราง 2 (ต่อ)

ขนาดโรงเรียน	โรงเรียน	จำนวน ข้าราชการครู
	27. ราชภัฏเทพสตรีวิทยาลัย2	80
	28. มัชยมวัดธาตุทอง	70
	รวม	1,427
ขนาด 5	29. มัชยมวัดเบญจมบพิตร	62
	30. มัถกะสันพิทยา	51
	31. สุวรรณสุทธารามวิทยา	59
	32. ไตรมิตรวิทยาลัย	66
	33. ศีลาจารย์พัฒนา	12
	34. วัดสังเวช	58
	35. วัดน้อยนพคุณ	56
	36. พุทธจักรวิทยา	59
	37. วัดบวรนิเวศ	62
	38. เจ้าพระยาวิทยาคม	73
	39. วัดสระเกศ	23
	รวม	581
	รวมทั้งสิ้น	3,947

ที่มา: กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ, กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 (พุทธศักราช 2550)

หมายเหตุ :	โรงเรียนขนาด 1	จำนวนนักเรียน	น้อยกว่า 120	คน
	โรงเรียนขนาด 2	จำนวนนักเรียน	120-199	คน
	โรงเรียนขนาด 3	จำนวนนักเรียน	200-299	คน
	โรงเรียนขนาด 4	จำนวนนักเรียน	300-499	คน
	โรงเรียนขนาด 5	จำนวนนักเรียน	500-1,499	คน
	โรงเรียนขนาด 6	จำนวนนักเรียน	1,500-2,499	คน
	โรงเรียนขนาด 7	จำนวนนักเรียน	2,500 คน ขึ้นไป	

2. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และดำเนินการสุ่มตามหลักของการสุ่มซึ่งหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยการอาศัยการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรโดยใช้ข้อมูลการประมาณค่าของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 ขนาดของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (Limit of error) เท่ากับ 2.0 จากคะแนนเต็มของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าเป็นขนาดที่เพียงพอที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจในกรณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้

2.2 กำหนดระดับความเชื่อมั่น (Level of Confidence : $1 - \alpha$) ที่ .99

2.3 ค่าประมาณความแปรปรวน (σ^2) ของโรงเรียนขนาด 5 โรงเรียนขนาด 6 และโรงเรียนขนาด 7 ได้จากการนำแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบบสอบถามมีจำนวน 5 ด้าน รวม 78 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับข้าราชการครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมจริง จำนวน 200 คน ดังนั้นค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของโรงเรียนขนาด 7 เท่ากับ 22.152 โรงเรียนขนาด 6 เท่ากับ 17.575 และโรงเรียนขนาด 5 เท่ากับ 18.654 ดังนั้นความแปรปรวนจึงเป็น 490.718 , 308.880 และ 347.985 ตามลำดับ

2.4 จากข้อมูลการประมาณค่าความคลาดเคลื่อนและค่าประมาณความแปรปรวนของประชากร ผู้วิจัยนำไปคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบแบ่งชั้น (มยุรี ศรีชัย. 2538: 104 – 105)

$$\text{จากสูตร} \quad n = \frac{\sum_{g=1}^k \frac{N_g^2 \sigma_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{Z^2} + \sum_{g=1}^k N_g \sigma_g^2}$$

$$\text{ซึ่ง} \quad W_g = \frac{N_g}{N}$$

จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการคำนวณทั้งหมดที่จะต้องสุ่มให้ได้อย่างน้อยเท่ากับ 354 คน

3. การดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีขั้นตอนในการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) มีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Unit of Sampling) และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะกระจายไปทุกส่วนของประชากร ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มกลุ่มโรงเรียนมา ร้อยละ 20 ของจำนวนโรงเรียนในแต่ละชั้น และได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาด 7 จำนวน 3 โรงเรียน มีข้าราชการครูจำนวน 188 คน โรงเรียนขนาด 6 จำนวน 3 โรงเรียน มี

ข้าราชการครูจำนวน 128 คน และโรงเรียนขนาด 5 จำนวน 2 โรงเรียน มีข้าราชการครูจำนวน 51 คน ดังแสดงในตาราง 3

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีเพศเป็นระดับชั้น (Strata) และครูเป็นหน่วยการสุ่ม ซึ่งทำการสุ่มมาร้อยละ 44 ได้จำนวนครู 360 คน ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

ขนาด โรงเรียน	โรงเรียน	ประชากร		กลุ่ม ตัวอย่าง		รวม
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ขนาด 7	1. สันติราษฎร์วิทยาลัย	41	84	18	37	55
	2. โยธินบูรณะ	31	116	14	51	65
	3. เทพศิรินทร์	54	94	24	42	66
	รวม	126	294	56	130	186
ขนาด 6	1. ราชวินิต มัชฌิม	28	90	12	40	52
	2. วัดราชาธิวาส	17	51	8	23	31
	3. ปทุมคงคา	25	71	11	31	42
	รวม	70	212	31	94	125
ขนาด 5	1. มัชฌิมวัดเบญจมบพิตร	18	44	8	19	27
	2. มักกะสันพิทยาคม	17	34	8	15	23
	รวม	35	78	15	34	50
รวมทั้งหมด		231	584	102	258	360

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 1 ฉบับ ซึ่งประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของครู ประกอบด้วย เพศ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน และภาระงานที่รับผิดชอบ โดยมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น จำนวน 80 ข้อ วัดการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมาย

ที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อัตมโนทัศน์ และระดับอารมณ์ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง จริงปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริง

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากเครื่องมือของ สุรศักดิ์ อัครอารีสุข (2544) จำนวน 23 ข้อ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง จริงปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากเครื่องมือของ สุรศักดิ์ อัครอารีสุข (2544) จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง จริงปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริง

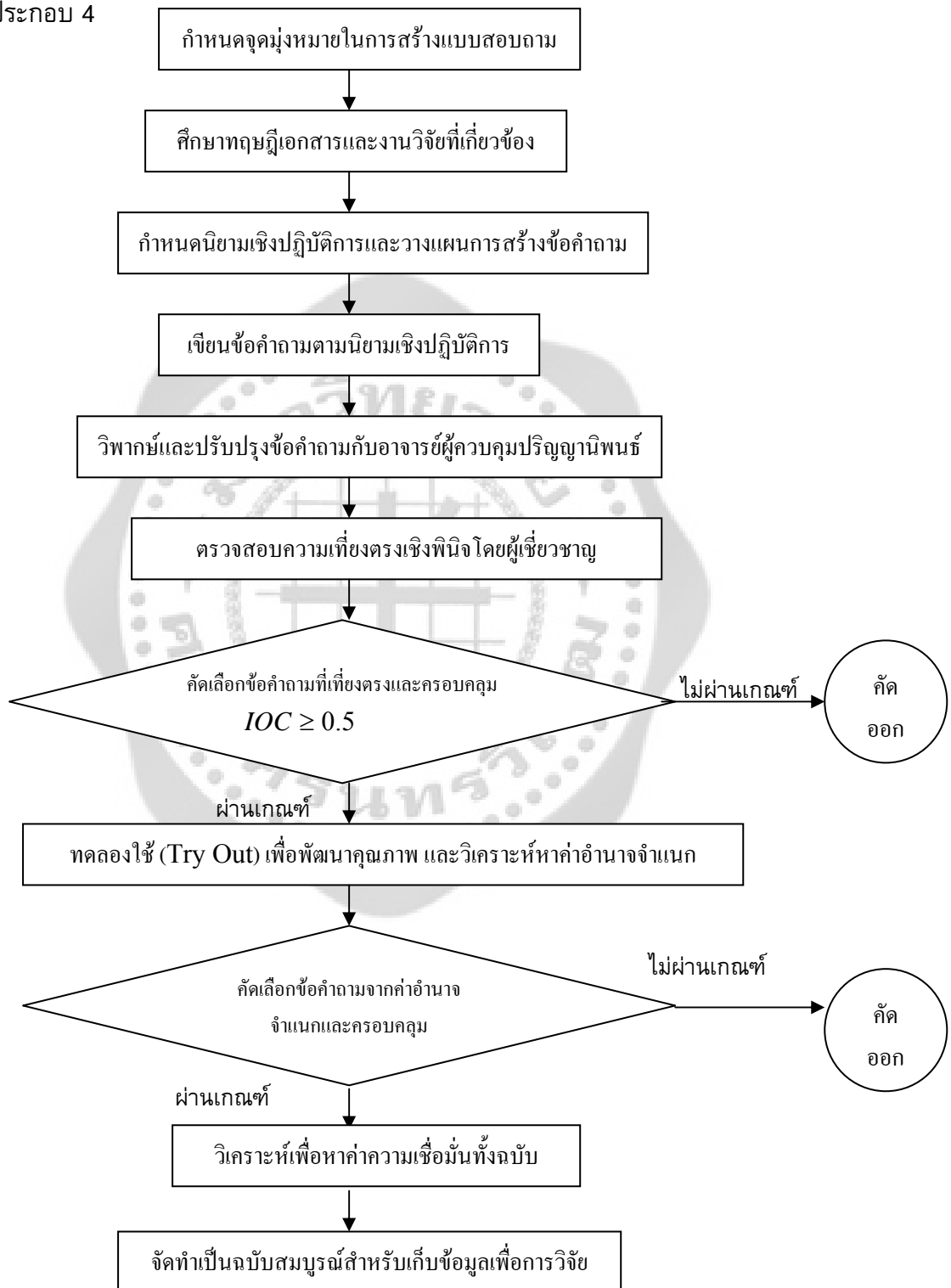

3. ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

3.2 รายละเอียดการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามมีจำนวน 1 ฉบับ ซึ่งเป็นตอนที่ 2 คือ แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือตามภาพประกอบ 4 ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม คือ เพื่อสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ให้ได้แบบวัดที่มีคุณภาพไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษากับข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

3. เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต โดยพิจารณาสรุปจากการให้ความหมาย แนวคิด และจำแนกองค์ประกอบของนักวิชาการ

4. เขียนข้อคำถามในแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ให้สอดคล้องและครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการ และเป็นไปตามแผนการเขียนข้อคำถาม โดยการเขียนข้อคำถามในแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ จริง ค่อนข้างจริง จริงปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิตจำนวน 17 ข้อ ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตจำนวน 15 ข้อ ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงจำนวน 18 ข้อ ด้านอัตมโนทัศน์จำนวน 16 ข้อ และด้านระดับอารมณ์จำนวน 14 ข้อ รวมทั้งหมด 80 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปใช้จริงแต่ละ 10 ข้อ ซึ่งรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 50 ข้อ

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาวิพากษ์กับอาจารย์ที่ควบคุมปริญญาโทเกี่ยวกับความถูกต้อง และเหมาะสมของข้อคำถามแต่ละข้อ และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำ

6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยคัดกรองจากข้อ 5 มาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมของแบบสอบถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ แล้วคัดกรองข้อที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าวัดคุณลักษณะได้ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยคัดเลือกข้อคำถามของแบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พร้อมทั้งพิจารณาปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตที่คัดเลือกไว้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.600 – 1.000 จำนวน 78 ข้อ

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการคัดกรองจากข้อ 6 ไปจัดชุดและกำหนดวิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ของโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โรงเรียนวชิรธรรมสาริต และโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย จำนวน 98 , 72 และ 30 คน ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในกลุ่มประชากรแต่ไม่ใช่โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ และ

ข้าราชการครูตั้งใจตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ คือ หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยหาสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item–Total Correlation) ด้วยสูตร สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน แล้วพิจารณาข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต มีจำนวน 78 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .032 – 0.640 จึงคัดเลือกไว้จำนวน 50 ข้อ แล้วนำมาวิเคราะห์ใหม่ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .262 - .640 โดยมีความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ด้านอัตมโนทัศน์ และด้านระดับอารมณ์ จำนวนด้านละ 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .300 - .470, .300 - .589, .431 - .578, .518 - .640 และ .262 - .582 ตามลำดับ

8. ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกที่ได้จากข้อ 7 มาวิเคราะห์ใหม่เพื่อประมาณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .935 ซึ่งมีความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .752 ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต มีค่าความเชื่อมั่น .865 ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มีค่าความเชื่อมั่น .877 ด้านอัตมโนทัศน์ มีค่าความเชื่อมั่น .898 และด้านระดับอารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่น .809

9. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3.3 การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นตอนที่ 3 และตอนที่ 4 ดังนี้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาซึ่งผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือของสุรศักดิ์ อัครอารีสุข (2544) จำนวน 23 ข้อ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ตัวเลือก คือ จริง ก่อนข้างจริง จริงปานกลาง ก่อนข้างไม่จริง และไม่จริง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือของสุรศักดิ์ อัครอารีสุข (2544) จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ตัวเลือก คือ จริง ก่อนข้างจริง จริงปานกลาง ก่อนข้างไม่จริง และไม่จริง มีจำนวน 20 ข้อ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 ตอน ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาคัดเลือกข้อคำถามที่มีความสอดคล้องครอบคลุมกับนิยามศัพท์เฉพาะแล้วนำมาปรับข้อความให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง
2. นำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น ซึ่งเป็นการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงพิ้นิจ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้

พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา ความครอบคลุม ความสอดคล้องตามนิยามศัพท์เฉพาะ ตลอดจนการใช้ภาษาในการเขียนข้อความ และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์พบว่า

2.1 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา ที่คัดเลือกไว้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.600 – 1.000 จำนวน 23 ข้อ

2.2 แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่คัดเลือกไว้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.600 – 1.000 จำนวน 20 ข้อ

3. นำเครื่องมือที่ได้รับมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 คือ โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย โรงเรียนวชิรธรรมสาริต และโรงเรียนไตรมิตรวิทยา จำนวน 98, 72 และ 30 คน ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในกลุ่มประชากรแต่ไม่ใช่โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อ คือ หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) โดยใช้ค่า Item – Total Correlation แล้วพิจารณาค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ดังนี้

3.1 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา มีจำนวน 23 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .343 - .829 จึงคัดเลือกไว้ 15 ข้อ แล้วนำมาวิเคราะห์ใหม่ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .519 - .829

3.2 แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีจำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .196 - .656 จึงคัดเลือกไว้ 15 ข้อ แล้วนำมาวิเคราะห์ใหม่ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .395 - .656

4. ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกที่ได้จากข้อ 3 มาวิเคราะห์เพื่อประมาณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัท (Cronbach) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .946

4.2 แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .858

5. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

3.4 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย 4 ตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง [] หรือเติมคำลงในช่องว่าง

1. เพศ [] ชาย [] หญิง

2. รายได้

[] ต่ำกว่า 7,500 บาท

[] 7,501 – 10,500 บาท

[] 10,501 – 13,500 บาท

[] ตั้งแต่ 13,501 บาท ขึ้นไป

3. ประสบการณ์ในการทำงาน

[] เริ่มรับราชการ – 5 ปี

[] 6 – 10 ปี

[] 11 – 15 ปี

[] 16 – 20 ปี

[] 21 ปีขึ้นไป

4. ภาระงานที่รับผิดชอบ

[] 11 – 15 ชั่วโมง

[] 16 – 20 ชั่วโมง

[] 21 ชั่วโมงขึ้นไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตประกอบด้วย 5 ด้าน จำนวน 50 ข้อ ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านและพิจารณาข้อความว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของท่านในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นหรือระดับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
	การมีความสุขในการดำเนินชีวิต					
0	ท่านเป็นคนมองโลกในแง่ดี					
	มีความตั้งใจและอดทนในชีวิต					
0	เมื่อมีปัญหาท่านจะแก้ปัญหาด้วยจิตใจที่เข้มแข็งและอดทน					
	ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง					
0	งานที่ท่านทำมักบรรลุตามแผนที่วางไว้					
	อัตมโนทัศน์					
0	ท่านมีความภาคภูมิใจในตนเอง					
	ระดับอารมณ์					
0	ท่านเป็นผู้มีอารมณ์ดี					

วิธีตรวจให้คะแนนและเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน

แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's Scale) 5 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง จริงปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริง โดยข้อความเชิงบวก และข้อความเชิงลบ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับ	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
จริง	5	1
ค่อนข้างจริง	4	2
จริงปานกลาง	3	3
ค่อนข้างไม่จริง	2	4
ไม่จริง	1	5

เมื่อรวมคะแนนทั้งหมด คะแนนสูงสุดจะเท่ากับ 250 คะแนน และคะแนนต่ำสุดจะเท่ากับ 50 คะแนน โดยมีการแปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
225.00 – 250.00	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับมาก
175.00 – 224.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก
125.00 – 174.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง
75.00 – 124.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย
50.00 – 74.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับน้อย

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ โดยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 – 50 คะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
45.00 – 50.00	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับมาก
35.00 – 44.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก
25.00 – 34.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง
15.00 – 24.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย
10.00 – 14.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับน้อย

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ โดยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 – 50 คะแนน ดังนี้

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>	<u>การแปลความหมาย</u>
45.00 – 50.00	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตอยู่ในระดับมาก
35.00 – 44.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก
25.00 – 34.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง
15.00 – 24.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย
10.00 – 14.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตอยู่ในระดับน้อย

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ โดยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 – 50 คะแนน ดังนี้

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>	<u>การแปลความหมาย</u>
45.00 – 50.00	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในระดับมาก
35.00 – 44.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในระดับค่อนข้างมาก
25.00 – 34.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในระดับปานกลาง
15.00 – 24.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย
10.00 – 14.99	คะแนน ความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในระดับน้อย

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ โดยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 – 50 คะแนน ดังนี้

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>		<u>การแปลความหมาย</u>
45.00 – 50.00	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับมาก
35.00 – 44.99	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับค่อนข้างมาก
25.00 – 34.99	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง
15.00 – 24.99	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย
10.00 – 14.99	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับน้อย

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ โดยคะแนนอยู่ระหว่าง 10 – 50 คะแนน ดังนี้

<u>คะแนนเฉลี่ย</u>		<u>การแปลความหมาย</u>
45.00 – 50.00	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์อยู่ในระดับมาก
35.00 – 44.99	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์อยู่ในระดับค่อนข้างมาก
25.00 – 34.99	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง
15.00 – 24.99	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย
10.00 – 14.99	คะแนน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจำนวน 15 ข้อ ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านและพิจารณาข้อความว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของท่านในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นหรือระดับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง	จริงปาน	ค่อนข้าง	ไม่จริง
			จริง	กลาง	ไม่จริง	
0	ท่านมีสัมมาคารวะต่อผู้บังคับบัญชา					
00	ผู้บังคับบัญชามักไม่เห็นด้วยกับความ คิดเห็นของท่าน					

วิธีตรวจให้คะแนนและเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's Scale) 5 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง จริงปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริง โดยข้อความเชิงบวก และข้อความเชิงลบ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับ	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
จริง	5	1
ค่อนข้างจริง	4	2
จริงปานกลาง	3	3
ค่อนข้างไม่จริง	2	4
ไม่จริง	1	5

เมื่อรวมคะแนนทั้งหมด คะแนนสูงสุดจะเท่ากับ 75 คะแนน และคะแนนต่ำสุดจะเท่ากับ 15 คะแนน โดยมีการแปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
67.50 – 75.00	คะแนน สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับมาก
52.50 – 67.49	คะแนน สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับค่อนข้างมาก
37.50 – 52.49	คะแนน สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับปานกลาง
22.50 – 37.49	คะแนน สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย
15.00 – 22.49	คะแนน สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 15 ข้อ ดังตัวอย่าง

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านและพิจารณาข้อความว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของท่านในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นหรือระดับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
0	บ้านพักของท่านมีอากาศถ่ายเทดี					
00	วัสดุ อุปกรณ์ในการทำงานของท่านมักเก่าและชำรุด					

วิธีตรวจให้คะแนนและเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน

แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert's Scale) 5 ระดับ คือ จริง ค่อนข้างจริง จริงปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง และไม่จริง โดยข้อความเชิงบวก และข้อความเชิงลบ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับ	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
จริง	5	1
ค่อนข้างจริง	4	2
จริงปานกลาง	3	3
ค่อนข้างไม่จริง	2	4
ไม่จริง	1	5

เมื่อรวมคะแนนทั้งหมด คะแนนสูงสุดจะเท่ากับ 75 คะแนน และคะแนนต่ำสุดจะเท่ากับ 15 คะแนน โดยมีการแปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
67.50 – 75.00	คะแนน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับดี
52.50 – 67.49	คะแนน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับค่อนข้างดี
37.50 – 52.49	คะแนน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับดีปานกลาง
22.50 – 37.49	คะแนน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับค่อนข้างไม่ดี
15.00 – 22.49	คะแนน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับไม่ดี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ระหว่างวันที่ 2 – 30 มิถุนายน 2551 โดยดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการโรงเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากโรงเรียนในสังกัดที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมายวันเวลา ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. จัดเตรียมแบบสอบถามจำนวน 400 ฉบับ โดยมีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 ฉบับ เพื่อใช้ในการคัดเลือกแบบสอบถามที่ครูตอบไม่สมบูรณ์ หรือไม่มีความตั้งใจในการตอบ
4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้ข้าราชการครูตอบแบบสอบถาม ซึ่งก่อนที่ครูจะทำการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะเป็นผู้ชี้แจง เพื่อข้าราชการครูจะให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด
5. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์หรือแบบสอบถาม ที่ผู้ตอบ ตอบด้วยความไม่ตั้งใจ แล้วดำเนินการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งได้แบบสอบถามจากจำนวนผู้ตอบทั้งสิ้น 367 คน คิดเป็นร้อยละ 91.75 หลังจากคัดเลือกแล้ว ได้กลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยจริงจำนวน 360 คน คิดเป็นร้อยละ 90 ตามที่ได้วางแผนไว้
6. นำผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อทำการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ และทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ตรวจให้คะแนนแบบสอบถาม ตามเกณฑ์การตรวจให้คะแนนที่ตั้งไว้
2. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน
3. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและแยกรายด้าน
4. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรเอกนาม (MR)
 - 4.1 หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามเอกนาม (MR) ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิต

4.2 หาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตพร้อมทั้งหาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) และจัดลำดับน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย

5. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามพหุนาม (MMR)

5.1 หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามพหุนาม (MMR) ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิต

5.2 หาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตรายด้านพร้อมทั้งหาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) และจัดลำดับน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

สูตรในการคำนวณของขนาดกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรโดยใช้สูตรการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ในระดับความเชื่อมั่นที่ .95 (มยุรี ศรีชัย. 2538: 104–105)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^k \frac{N_g^2 \sigma_g^2}{w_g}}{\frac{N^2 e^2}{z^2} + \sum_{g=1}^k N_g \sigma_g^2}$$

เมื่อ	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
	N_g	แทน	จำนวนประชากรแต่ละชั้น
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า
	σ_g^2	แทน	ความแปรปรวนของประชากรแต่ละชั้น
	W_g	แทน	$\frac{N_g}{N}$

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2545: 95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2545: 84)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้อคำถามอื่นๆ ที่เหลือทุกข้อ

2.3 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2545: 131)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	K	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามเป็นรายข้อ
	S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

2.4 สัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation ; C.V.) (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2546: 130)

$$C.V. = \frac{S.D.}{\bar{X}} \times 100$$

เมื่อ	C.V.	แทน	สัมประสิทธิ์การกระจาย
	S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของข้อมูล

2.5 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (Standard Error of Measurement) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2545: 242)

$$SE_M = S_X \sqrt{1 - r_{tt}}$$

เมื่อ	SE_M	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
	S_X	แทน	คะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบทดสอบ
	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบสอบทดสอบ

3. สถิติที่ใช้ในการประมาณค่าและทดสอบสมมติฐาน

3.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.2 การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (MMR) ในการวิเคราะห์ข้อมูล (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 23-24)

$$\hat{\Lambda} = \frac{\left| \sum^{\wedge} \right|}{\left| \sum^0 \right|}$$

เมื่อ	$\hat{\Sigma}_0$	แทน	ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance-Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (error) ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0)
	$\hat{\Sigma}$	แทน	ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance-Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (error) ภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1)
	$\hat{\Lambda}$	แทน	เกณฑ์อัตราส่วนไวลิสซูด (Wilk's Lambda)

3.3 สถิติเอฟของราวี หรือ ราวี – เอฟ (Rao's F statistics)
(ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 24)

$$F = \frac{1 - \hat{\Lambda}_s^1}{\hat{\Lambda}_s^1} \cdot \frac{ms + 1 - qp/2}{qp}$$

เมื่อ	s	แทน	$\sqrt{(p^2q^2 - 4)/(p^2 + q^2 - 5)}$
	m	แทน	$[ne - (p + 1 - q)/2]$
	p	แทน	จำนวนตัวแปรตาม
	q	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ
	ne	แทน	องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

3.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้สูตรของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2545: 119)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนน Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนน X ยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนน Y ยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างคะแนน X และคะแนน Y

3.5 ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตร t – test (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2544: 317; อ้างอิงจาก Welkowitz. 1971. pp.158)

$$t = \frac{r\sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r^2}}, \quad df = N - 2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าจากการแจกแจงแบบที
	r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3.6 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 104)

$$R_{y.12\dots k} = \sqrt{\beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + \dots + \beta_k r_{yk}}$$

เมื่อ	$R_{y.12\dots k}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k
	$\beta_1, \beta_2 \dots \beta_k$	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k
	$r_{y1}, r_{y2} \dots r_{yk}$	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k กับตัวแปรเกณฑ์ Y

3.7 ทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร F-test (Pedhazur. 1997: 105)

$$F = \frac{R^2 / k}{(1 - R^2)(N - k - 1)}$$

$$df_1 = K \quad \text{และ} \quad df_2 = N - k - 1$$

เมื่อ	F	แทน	ค่าการแจกแจงแบบ F
	R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

3.8 หาค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1997: 103)

$$b_j = \beta_j \frac{S_y}{S_j}$$

เมื่อ	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ j ในรูป คะแนนดิบ
	β_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระที่ j ในรูปคะแนน มาตรฐาน
	S_y	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม
	S_j	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระ ตัวที่ j

3.9 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยใช้สูตร t-test (Pedhazur. 1997: 107)

$$t_j = \frac{b_j}{SE_{b_j}}, \quad df = N - k - 1$$

เมื่อ	t_j	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตจากการแจกแจง แบบ t
	b_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูป คะแนนดิบ
	SE_{b_j}	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญ
	N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	k	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

X_1	แทน	เพศ
X_2	แทน	รายได้
X_3	แทน	ประสบการณ์ในการทำงาน
X_4	แทน	ภาระงานที่รับผิดชอบของครู
X_5	แทน	สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา
X_6	แทน	สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
Y	แทน	ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม
Y_1	แทน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต
Y_2	แทน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต
Y_3	แทน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
Y_4	แทน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์
Y_5	แทน	ความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r_{XY}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)
C.V.	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบที (t-distribution)
F	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบเอฟ (F-distribution)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
Λ	แทน	ค่าวิลค์แลมดา (Wilks's Lambda)
r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่น
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน

SE_b	แทน	ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
K	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
X_k	แทน	คะแนนสูงสุดแต่ละฉบับของแบบสอบถาม
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็น

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและแยกรายด้าน
2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิต

โดยรวมและแยกรายด้าน

3. ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามพหุนาม (MMR)

3.1 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามพหุนาม (MMR) ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตรายด้าน

3.2 คำนำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตรายด้าน พร้อมทั้งหาคำนำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) และจัดลำดับน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและรายด้าน

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของ เพศ (X_1) รายได้ (X_2) ประสบการณ์ในการทำงาน (X_3) และ ภาระงานที่รับผิดชอบของครู (X_4) ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของของ เพศ (X_1) รายได้ (X_2) ประสบการณ์ในการทำงาน (X_3) และ ภาระงานที่รับผิดชอบของครู (X_4)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	102	28.3
หญิง	258	71.7
รวม	360	100.0
2. รายได้		
ต่ำกว่า 7,500 บาท	1	0.3
7,501 – 10,500 บาท	13	3.6
10,501 – 13,500 บาท	7	1.9
ตั้งแต่ 13,501 บาท ขึ้นไป	339	94.2
รวม	360	100.0
3. ประสบการณ์ในการทำงาน		
เริ่มรับราชการ – 5 ปี	13	3.6
6 - 10 ปี	5	1.4
11 - 15 ปี	16	4.4
16 – 20 ปี	38	10.6
21 ปีขึ้นไป	288	80.0
รวม	360	100.0
4. ภาระงานที่รับผิดชอบของครู		
11 – 15 ชั่วโมง/สัปดาห์	87	24.2
16 – 20 ชั่วโมง/สัปดาห์	223	61.9
21 ชั่วโมง/สัปดาห์ ขึ้นไป	50	13.9
รวม	360	100.0

จากตาราง 4 พบว่า ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 71.7 รายได้ตั้งแต่ 13,501 บาทขึ้นไป ร้อยละ 94.2 มีประสบการณ์ในการทำงาน 21 ปีขึ้นไป ร้อยละ 80.0 และภาระงานที่รับผิดชอบของครู พบว่า ส่วนใหญ่ข้าราชการครู มีภาระงานที่รับผิดชอบ 16 – 20 ชั่วโมง/สัปดาห์ ร้อยละ 61.9

1.2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตรายด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ปรากฏผล ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิต

ตัวแปร	K	X_K	\bar{X}	S.D.	C.V.	แปล ความหมาย
สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา (X_5)	15	75	30.808	7.591	24.640	ค่อนข้างน้อย
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X_6)	15	75	52.956	8.549	16.144	ค่อนข้างดี
ความพึงพอใจในชีวิต (Y)	50	250	206.614	20.805	10.070	ค่อนข้างมาก
- ความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการ ดำเนินชีวิต (Y_1)	10	50	42.283	4.757	11.250	ค่อนข้างมาก
- ความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทน ต่อชีวิต (Y_2)	10	50	43.136	4.957	11.492	ค่อนข้างมาก
- ความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้อง ระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้ กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Y_3)	10	50	38.083	5.644	14.820	ค่อนข้างมาก
- ความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์ (Y_4)	10	50	44.397	5.268	11.866	ค่อนข้างมาก
- ความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์ (Y_5)	10	50	38.714	6.309	16.296	ค่อนข้างมาก

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 มีความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต (Y_1) ความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต (Y_2) ความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Y_3) ความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์ (Y_4) ความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์ (Y_5) และความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม (Y) มีความพึงพอใจในชีวิตอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งมีค่าเท่ากับ 42.283, 43.136, 38.083, 44.397, 38.714 และ 206.614 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรปัจจัยสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา (X_5) มีสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ซึ่งมีค่าเท่ากับ 30.808 และตัวแปรปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับดี ซึ่งมีค่าเท่ากับ 52.956

เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามแต่ละฉบับ พบว่า มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระหว่าง 4.591 – 20.805 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาสูงสุด ซึ่งมีค่า 24.640 นอกนั้นมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายใกล้เคียงกันคือมีค่าอยู่ระหว่าง 10.070 – 16.296

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและรายด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำตัวแปรปัจจัยซึ่งประกอบด้วย เพศ (X_1) รายได้ (X_2) ประสบการณ์ในการทำงาน (X_3) ภาระงานที่รับผิดชอบ (X_4) สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา (X_5) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X_6) กับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม (Y) ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต (Y_1) ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต (Y_2) ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Y_3) ด้านอัตมโนทัศน์ (Y_4) และด้านระดับอารมณ์ (Y_5) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r_{XY}) โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สันปรากฏผลดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r_{XY}) ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูโดยรวม และรายด้าน

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y
X_1	1.000	0.114	0.196**	-0.015	0.035	0.052	0.044	-0.064	0.028	0.012	-0.017	0.000
X_2		1.000	0.654**	-0.094	-0.059	-0.014	0.174**	0.094	0.096	0.062	0.088	0.131
X_3			1.000	-0.085	-0.069	-0.066	0.062	0.013	-0.036	-0.048	0.089	0.022
X_4				1.000	-0.046	-0.040	-0.018	0.022	0.035	-0.003	-0.054	-0.006
X_5					1.000	0.286**	0.239**	0.177**	0.208**	0.156**	0.164**	0.243**
X_6						1.000	0.391**	0.242**	0.309**	0.312**	0.263**	0.390**
Y_1							1.000	0.574**	0.478**	0.578**	0.489**	0.790**
Y_2								1.000	0.534**	0.624**	0.419**	0.799**
Y_3									1.000	0.572**	0.285**	0.739**
Y_4										1.000	0.484**	0.836**
Y_5											1.000	0.715**
Y												1.000

$p < .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า กลุ่มของตัวแปรมีความสัมพันธ์กันดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน มีค่าระหว่าง -0.014 ถึง 0.654 โดยตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ตัวแปรเพศชายเทียบกับเพศหญิงกับตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน ตัวแปรตัวแปรรายได้กับตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา กับตัวแปรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.196, 0.654 และ .0286 ตามลำดับ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างความพึงพอใจในชีวิตรายด้าน มีค่าระหว่าง 0.285 ถึง 0.624 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตรายด้าน มีค่าระหว่าง -0.003 ถึง 0.391 โดยตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และตัวแปรสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ส่วนตัวแปรรายได้ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เนื่องจากตัวแปรอิสระบางตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยจึงนำ ตัวแปรอิสระมาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) โดยการทดสอบค่า Tolerance ซึ่งถ้าพบว่าค่า Tolerance ของตัวแปรปัจจัยตัวใด มีค่าน้อยจนเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแปรอิสระตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรปัจจัยตัวอื่นมาก (กัลยา วานิชย์บัญชา. 2548: 370) และทดสอบค่า VIF (Variance inflation factor) ซึ่งหากพบว่าค่า VIF มีค่าเกิน 10 ถือว่าตัวแปรอิสระนั้นมีความสัมพันธ์กัน หรือเกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Neter; Wasserman; & Kutner. 1990: 409) ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ค่า Tolerance และ VIF เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย

ตัวแปร	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
เพศ	0.956	1.046
รายได้	0.570	1.756
ประสบการณ์ในการทำงาน	0.553	1.810
ภาระงานที่รับผิดชอบของครู	0.986	1.014
สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา	0.912	1.096
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	0.910	1.099

จากตาราง 7 พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระมีค่าตั้งแต่ .553 - .986 ซึ่งส่วนใหญ่มีค่าสูง และไม่เข้าใกล้ 0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันน้อย และเมื่อพิจารณาค่า VIF มีค่าตั้งแต่ 1.014 - 1.810 มีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันน้อย ผลที่ได้จากค่า Tolerance และ ค่า VIF ให้ผลสอดคล้องกัน จึงสรุปว่าตัวแปรที่ศึกษาไม่เกิดปัญหาความเป็น พหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

3. ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามเอกนาม (MR)

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยได้หาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่า t - test และนำค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) มาจัดลำดับน้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวแปรปรากฏผลดังตาราง 8

ตาราง 8 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม

ตัวแปร	β	$\beta\%$	ลำดับที่	b	SE _b	t	p
X ₁	-0.032	5.120	5	-1.495	2.251	-0.664	0.507
X ₂	0.190	30.400	2	9.328	3.107	3.002**	0.003
X ₃	-0.060	9.600	4	-1.356	1.454	-0.932	0.352
X ₄	0.027	4.320	6	0.921	1.641	0.561	0.575
X ₅	0.152	24.320	3	0.418	0.137	3.050**	0.002
X ₆	0.348	55.560	1	0.846	0.122	6.951**	0.000
		R = .443	R ² = .196	F = 14.325 **			

$p < .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมมีค่าเท่ากับ .443 สามารถอธิบายร่วมกันได้ 19.6% โดยค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ รายได้ (X₂) สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา (X₅) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X₆) ส่วนตัวแปรเพศ (X₁) ตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน (X₅) ส่งผลทางลบต่อความพึงพอใจในชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรภาระงานที่รับผิดชอบของครู (X₄) ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามพหุนาม (MMR) ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิต

4.1 จากผลการวิเคราะห์พบว่า ความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูทั้ง 5 ด้านนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรปัจจัยซึ่งได้แก่ การมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อัตมโนทัศน์ และระดับอารมณ์มาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression: MMR) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าวิลค์แลมดา (Wilks's Lambda) พิลไลส์ (Pillais) และโฮเทลลิง (Hotellings) เพื่อหาว่ากลุ่มตัวแปรปัจจัยกับกลุ่มตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยสถิติเอฟของราวี (Rao's F-statistics) เมื่อพบความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้วจึงทำการวิเคราะห์ต่อเนื่องด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยแยกวิเคราะห์ตัวแปรตามทีละด้านปรากฏดังตาราง 9

ตาราง 9 ค่าการทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนามและตัวแปรเอกนาม

การทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนาม					
Multivariate Tests of Significance (n = 360)					
ตัวสถิติ	Value	Approx. F	Hypoth. DF	Error. DF	p
Pillais	0.303	3.801	30.000	1765.000	.000
Hotellings	0.380	4.406	30.000	1737.000	.000
Wilks's Lambda(Λ)	0.713	4.115	30.000	1398.000	.000
การทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรเอกนาม					
ตัวแปรตาม	R	R ²	R ² _{adj}	F	p
การมีความสุขในการดำเนินชีวิต (Y ₁)	0.456	0.208	0.194	18.231**	.000
ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต (Y ₂)	0.305	0.093	0.078	22.657**	.000
ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Y ₃)	0.370	0.137	0.123	27.949**	.000
อัตมโนทัศน์ (Y ₄)	0.341	0.116	0.101	24.966**	.000
ระดับอารมณ์ (Y ₅)	0.308	0.095	0.080	36.625**	.000

p < .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรตามห้าด้านวิเคราะห์ค่าวิลค์แลมดา (Λ) เท่ากับ .713 (Approx. F=4.115, p < .01) แสดงว่ากลุ่มตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากนั้นทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ด้านอัตมโนทัศน์ และด้านระดับอารมณ์ พบว่า ทุกด้านมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .456, .305, .370, .341 และ .308 ตามลำดับ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี ผู้วิจัยได้หาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตรายด้านมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยค่า t - test และนำค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ของตัวแปรปัจจัยมาจัดลำดับน้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวแปร ดังแสดงในตาราง 10 - 14 ดังนี้

ตาราง 10 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต

ตัวแปร	β	$\beta\%$	ลำดับที่	b	SE _b	t	p
X ₁	0.005	0.717	6	0.056	0.511	0.110	0.913
X ₂	0.222	31.851	2	2.491	0.705	3.533**	0.000
X ₃	-0.049	7.030	4	-0.255	0.330	0.330	0.440
X ₄	0.020	2.869	5	0.156	0.373	0.419	0.675
X ₅	0.150	21.521	3	0.094	0.031	3.020**	0.003
X ₆	0.349	50.072	1	0.194	0.028	7.028**	0.000
		R = .456	R ² = 0.208		F = 15.445 **		

p < .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิตมีค่าเท่ากับ .456 สามารถอธิบายร่วมกันได้ 20.8% โดยค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ รายได้ (X₂) สัมพันธภาพระหว่างครอบครัว (X₅) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X₆) ส่วนตัวแปรเพศ (X₁) ประสบการณ์ในการทำงาน (X₃) และภาระงานที่รับผิดชอบ (X₄) ส่งผลทางบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 11 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต

ตัวแปร	β	$\beta\%$	ลำดับที่	b	SE _b	t	p
X ₁	-0.087	21.535	4	-0.960	0.569	-1.686	0.093
X ₂	0.143	35.396	2	1.675	0.786	2.131	0.034
X ₃	-0.037	9.158	6	-0.201	0.368	-0.545	0.586
X ₄	0.046	11.386	5	0.371	0.415	0.894	0.372
X ₅	0.127	31.436	3	0.083	0.035	2.392	0.017
X ₆	0.212	52.475	1	0.123	0.031	3.987**	0.000
R = .305		R ² = .093		F = 6.051 **			

p < .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต มีค่าเท่ากับ .305 สามารถอธิบายร่วมกันได้ 9.3% โดยค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X₆) ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลทางลบต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตัวแปรเพศ (X₁) ประสบการณ์ในการทำงาน (X₃) ส่วนตัวแปรที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้ (X₂) ภาระงานที่รับผิดชอบ (X₄) และ สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา (X₅)

ตาราง 12 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ตัวแปร	β	$\beta\%$	ลำดับที่	b	SE _b	t	p
X ₁	0.015	2.783	6	0.182	0.632	0.287	0.774
X ₂	0.203	37.662	2	2.700	0.873	3.093**	0.002
X ₃	-0.140	25.97	4	-0.858	0.409	-2.100	0.036
X ₄	0.059	10.946	5	0.550	0.461	1.193	0.234
X ₅	0.137	25.417	3	0.102	0.038	2.647**	0.008
X ₆	0.265	49.165	1	0.175	0.034	5.118**	0.000
R = .370		R ² = .137		F = 9.372**			

p < .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 12 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มีค่าเท่ากับ .370 สามารถอธิบายรวมกันได้เท่ากับ 13.7 % โดยค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ รายได้ (X₂) สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา (X₅) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X₆) ส่วนตัวเพศ (X₁) และภาระงานที่รับผิดชอบ (X₄) ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน (X₃) ส่งผลทางลบต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 13 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์

ตัวแปร	β	$\beta\%$	ลำดับที่	b	SE _b	t	p
X ₁	0.002	0.490	6	0.019	0.598	0.032	0.974
X ₂	0.150	36.765	2	1.870	0.825	2.267	0.024
X ₃	-0.121	29.657	3	-0.693	0.386	-1.793	0.074
X ₄	0.016	3.922	5	0.139	0.436	0.319	0.750
X ₅	0.076	18.627	4	0.053	0.036	1.448	0.148
X ₆	0.285	69.853	1	0.175	0.032	5.426**	0.000
R = .341		R ² = .116		F = 7.686 **			

p < .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 13 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์ มีค่า .341 สามารถอธิบายร่วมกันได้ 11.6 % โดยค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X₆) ส่วนตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตัวแปรเพศ (X₁) รายได้ (X₂) ภาระงานที่รับผิดชอบ (X₄) และสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา (X₅) ส่วนตัวแปรที่ส่งผลทางลบต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านอัตมโนทัศน์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ตัวแปรประสบการณ์ในการทำงาน (X₃)

ตาราง 14 ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์

ตัวแปร	β	$\beta\%$	ลำดับที่	b	SE _b	t	p
X ₁	-0.057	14.430	4	-0.791	0.724	-1.093	0.275
X ₂	0.040	10.127	5	0.592	0.999	0.592	0.554
X ₃	0.095	24.051	3	0.650	0.468	1.390	0.165
X ₄	-0.029	7.342	6	-0.295	0.528	-0.559	0.576
X ₅	0.104	26.329	2	0.086	0.044	1.963	0.050
X ₆	0.242	61.266	1	0.179	0.039	4.564**	0.000
R = .308		R ² = .095		F = 6.194**			

p < .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 14 พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์ มีค่า .308 สามารถอธิบายร่วมกันได้ 9.5 % โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (X₆) ส่วนตัวแปรที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้ (X₂) ประสบการณ์ในการทำงาน (X₃) และสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา (X₅) ส่วนตัวแปรที่ส่งผลทางลบต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านระดับอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ตัวแปรเพศ (X₁) และภาระงานที่รับผิดชอบ (X₄)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษา ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยบางประการ อันประกอบด้วย เพศ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบของครู สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจในชีวิตทั้งห้าด้าน ได้แก่ ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ด้านอัตมโนทัศน์ และด้านระดับอารมณ์ พร้อมทั้งศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยดังกล่าวข้างต้นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีผู้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 360 คน กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ การมีความสุขในการดำเนินชีวิต ความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อัตมโนทัศน์ และระดับอารมณ์ มีค่าความเชื่อมั่น .752, .865, .877, .898 และ .809 ตามลำดับ แบบสอบถามตัวแปรปัจจัยต่างๆ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีความเชื่อมั่น .946 และ .858 ตามลำดับ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง มาตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วทำการตรวจให้คะแนน นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติพื้นฐาน ทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรตาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรพหุนาม และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยเอฟของราอ์ (Rao's F statistics) แล้วจึงทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรเอกนามของตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรที่ละด้าน คือ ความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ด้านอัตมโนทัศน์ และด้านอารมณ์ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยสถิติทดสอบเอฟ (F-test)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กันกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .443 ซึ่งกลุ่มตัวแปรปัจจัยดังกล่าวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมได้ 19.6% นอกจากนี้ยังพบว่าค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ รายได้ ($\beta = .190$) สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา ($\beta = .152$) และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\beta = .348$) ส่วนตัวแปรเพศ (X_1) รายได้ (X_2) ประสบการณ์ในการทำงาน (X_3) และภาระงานที่รับผิดชอบ (X_4) สัมพันธ์กันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรพหุคูณและตัวแปรเอคนาม ระหว่างตัวแปรปัจจัยทั้งหมดที่ศึกษา ได้แก่ เพศ รายได้ ประสบการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบ สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กับความพึงพอใจในชีวิตรายด้าน พบว่า ตัวแปรปัจจัยมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตทั้ง 5 ด้าน (Wilks's $\Lambda = .713$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความพึงพอใจในชีวิตรายด้านแล้ว พบว่า กลุ่มตัวแปรปัจจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .456, .305, .370, .341 และ .308 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตทุกด้าน คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมีค่าน้ำหนักความสำคัญเท่ากับ .349, .212, .265, .285 และ .242 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรรายได้ และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตในด้านความสุขในการดำเนินชีวิต ($\beta = .222$ และ .150 ตามลำดับ) และด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ($\beta = .203$ และ .137 ตามลำดับ)

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามพหุนาม พบว่า กลุ่มตัวแปรปัจจัย ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจในชีวิตซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสุขในการดำเนินชีวิต ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ด้านอัตมโนทัศน์ และด้านระดับอารมณ์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2 แสดงว่าตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อธิบายได้จากแนวคิดของ แอสติน (ทัศนีย์ จารุรัตน์จามร. 2536 : 18; อ้างอิงมาจาก Astin. 1972: 67) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง พฤติกรรม เหตุการณ์ บรรยากาศทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ ซึ่งสภาพแวดล้อมต่างๆ มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานและมีอิทธิพลต่อครู ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ ที่นอกจากจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนแล้วยังส่งผลต่อความพึงพอใจอีกด้วย อีกทั้งยังก่อให้เกิดความรักความผูกพัน ความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. จากผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตรายด้าน ตามสมมติฐานข้อที่ 3 และ 4 พบผลที่สอดคล้องกันดังนี้

จากการศึกษาตัวแปรเพศ ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเพศชายและเพศหญิงต่างมีความรู้สึกที่พึงพอใจและความคิดเห็นด้านต่างๆ คล้ายกัน สอดคล้องกับ สมพิศ ไชยกิจ (2536: 71) อรชума พุ่มสวัสดิ์ (2539: บทคัดย่อ) ได้วิจัยพบว่า ในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นด้าน การดำรงชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม เสรีภาพของสตรี ทำให้สตรีมีบทบาทมากขึ้นถึงเทียบเท่ากับเพศชาย ด้วยเหตุนี้เองจึงมีส่วนทำให้ความพึงพอใจในชีวิตของเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันมาก

จากการศึกษายังพบว่า ตัวแปรรายได้ส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต และด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องมาจากรายได้เป็นตัวแสดงถึงระดับความสำคัญของสังคมของบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในชีวิตที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2533: 46) ได้วิจัยพบว่า รายได้มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมากที่สุด เพราะผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครมีความจำเป็นต้องคำนึงถึงสถานภาพทางการเงิน ซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงในฐานะความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตประจำวัน

จากการศึกษา พบว่า ประสบการณ์ในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบ ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยบางคนมีปัญหาในการปฏิบัติงานมาก เช่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงความ

คิดเห็น เมื่อมีปัญหาไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนได้ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตน้อยลง

ทั้งนี้จากการศึกษายังพบว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชาส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ร่วมงาน มีความสำคัญมากที่สุดต่อการปฏิบัติงาน หากผู้ร่วมงานมีความศรัทธาในตัวผู้บังคับบัญชาและให้การยอมรับ การให้ความสนับสนุนในการปฏิบัติงานก็จะเป็นไปด้วยดี ในทางตรงกันข้ามหากผู้บังคับบัญชาไม่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงานก็ย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจ สอดคล้องกับ ฟิดเลอร์ เชมเมอร์ และมอฮาร์ (Fidler, Chemer and Morhar. 1976 : 36) ได้วิจัยพบว่า ผู้บริหารและผู้ร่วมงานที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันย่อมทำให้สภาพการทำงาน การบังคับบัญชาของผู้บริหารราบรื่น เพราะความสัมพันธ์จะสร้างความศรัทธาต่อผู้ร่วมงานอย่างดีและช่วยให้ผู้ร่วมงานพึงพอใจต่อสภาพการทำงานอีกด้วย

และผลการศึกษายังพบว่า สิ่งแวดล้อมทางกายภาพส่งผลทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและแยกรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ แอสติน (ทัศนีย์ จารุรัตน์จามร. 2536: 18; อ้างอิงมาจาก Astin. 1972: 67) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง พฤติกรรม เหตุการณ์ บรรยากาศทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ ซึ่งสภาพแวดล้อมต่างๆ มีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานและมีอิทธิพลต่อครู ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่นอกจากจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนแล้วยังส่งผลต่อความพึงพอใจอีกด้วย อีกทั้งยังก่อให้เกิดความรักความผูกพัน ความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยมาใช้

จากการศึกษาพบว่า รายได้ สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 ดังนั้นเพื่อเป็นการสนับสนุนให้ข้าราชการครูมีความพึงพอใจในชีวิตผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 รัฐควรจัดการรายได้ให้กับข้าราชการครูมากขึ้นเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน และเพียงพอในการใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน

1.2 จากการวิจัยพบว่าสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชามีสัมพันธภาพระหว่างกันอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงเห็นควรว่าควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม

สัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน เช่น การเล่นกีฬา และต่างฝ่ายควรพยายามสร้างทัศนคติในทางที่ดีร่วมกัน

1.3 ข้าราชการครูควรมีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งที่บ้านและที่ทำงานให้อยู่ในลักษณะที่สะอาด เรียบร้อย และเป็นระเบียบอยู่เสมอ เพื่อจะก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งเจ้าของที่พักต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น คอนโดมีเนียม อพาร์ทเมนต์ ห้างเช่า ควรจัดสภาพแวดล้อมโดยรวมให้อยู่ในสภาพที่สะอาด เรียบร้อยอยู่เสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครู พบว่า ตัวแปรปัจจัยทั้งหมดด้านสามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม ได้เพียงร้อยละ 19.6 และตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ รายได้ สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งสามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ด้านอัตมโนทัศน์ และด้านระดับอารมณ์ ได้ร้อยละ 20.8, 9.3, 13.7, 11.6 และ 9.5 ตามลำดับ แสดงว่ายังมีตัวแปรปัจจัยอื่นๆ ที่น่าจะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต เช่น กิจกรรมทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และสัมพันธภาพในครอบครัว ดังนั้นจึงควรนำตัวแปรปัจจัยเหล่านี้มาศึกษา

2.2 ควรทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น พยาบาล นักเรียน นักศึกษา หรือข้าราชการที่อยู่ต่างจังหวัด เป็นต้น

2.3 เนื่องจากผู้วิจัยใช้สถิติ MMR ซึ่งเป็นลักษณะของการวิเคราะห์การถดถอย ดังนั้นควรมีการศึกษาโดยใช้เทคนิคทางสถิติอื่น เช่น เทคนิควิธีการวิเคราะห์เส้นทางเพื่อหาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิต

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. (2546, สิงหาคม). วารสารวิชาการ. 7(8): 55.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนธ มงคลพุดผางกูร. (2548). บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรและ
ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของหญิงและชายในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์
กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชลอ ธรรมศิริ. (2516). การพัฒนาตนเอง. พระนคร: โรงพิมพ์สวนทองถิ่น.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ช่อทิพย์ บุญยานันท์. (2534). การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตของครูที่เตรียมตัวและไม่
เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ถนิมกาญจน์ พิพัฒน์โยธะพงศ์. (2544). ปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของ
พนักงานธนาคารที่สมรสแล้ว. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนีย์ จารุรัตน์จามร. (2536). ทักษะของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมวิทยาลัยอาชีวศึกษา
สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 7. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติวิเคราะห์สำหรับการ
วิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2543). พรหมแดนความรู้ด้านการวิจัยและสถิติ. ชลบุรี: บริษัทเอ็มเอ็น
คอมพิวออฟเซต จำกัด.
- บัณฑิต เคียงธนสมบัติ. (2547). การสนับสนุนทางสังคม การมีกิจกรรมกับความพึงพอใจในชีวิต
ของผู้สูงอายุ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญยืน กลิ่นดอกแก้ว. (2548). ความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
การซื้อเทปเพลงสากล(ภาษาอังกฤษ) ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์.
บธ.ม. (วิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2536). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- บุญเชิด ภิญโญนนัดพงษ์. (2545). *การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา*.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เบญจมาภรณ์ เสนารัตน์. (2549). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความท้าทายในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู กลุ่มกรุงเทพมหานคร สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพิณพร ขจรบุญ. (2546). *การศึกษาพฤติกรรมการทำงานและความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูสังกัดสำนักกรุงเทพมหานครที่มีความพึงพอใจในการทำงานและการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกัน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประุชชัย เปี่ยมสมบุรณ์. (2535). *การวิจัยข้อมูลระดับมัลติแวลีเอทในทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปุณณัท ทูลยะเสถียร. (2550). *ความเชื่ออำนาจภายในตนกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2533). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความท้าทายในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาในภาคกลาง*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). *เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: วี.เจ.พรินติ้ง.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2541). *ความเป็นครู*. พิมพ์ครั้งที่ 3: กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์ โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์.
- รัตนา สิทธิโชคชนารักษ์. (2547). *บทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยาในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัตนา สิ้นธีรภาพ. (2541). *ตัวแปรที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสมุทรปราการ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัชรภรณ์ เฟ่งจิตต์. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิต: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันตืออศก ผู้เป็นสมาชิกสโมสรโรตารี และพนักงานทั่วไปในองค์กรขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- วิไลลักษณ์ ลังกา. (2546). การวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิกอระหว่างปัจจัยบางประการกับแรงจูงใจในการทำผลงานทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์. (2529). การรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศิรามาศ รอดจันทร์. (2546). ความพึงพอใจในชีวิตของผู้ป่วยโรคเรื้อนสถาบันราชประชาสมาสัย. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (วิชาสุขภาพจิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีผ่อง จิตกรรมกิจศิลป์. (2526). การรับรู้เรื่องคุณภาพของผู้อาศัยในอาคารสงเคราะห์ของการเคหะแห่งชาติ เขตห้วยขวาง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2530ก). คู่มือการใช้แบบทดสอบ: LSIA (ความพึงพอใจในชีวิต) และ Life Experience Test (พฤติกรรมจิตสังคม) สำหรับผู้สูงอายุ. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- (2530ข). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพริก.
- (2533). ตัวแปรทางสังคมจิตวิทยาที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ. วารสารจิตวิทยาคลินิก. 21: 1-3.
- สาลิกา โคว์บุญงาม. (2533). ตัวแปรทางสังคม และจิตวิทยาที่มีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้ใหญ่วัยกลางคนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาคลินิก). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สิริพร สุทธิญา. (2550). พฤติกรรมการดูแลตนเองกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสวนรมณีนาถ กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชา จันทน์เอม. (2544). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชาติ โสมประยูร. (2526). "สุขภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต," *คุรุศาสตร์*. 12(2): 76-81.
- สุพัตรา ธารานุกูล. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจในชีวิตผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- สุพจน์ พันธุ์ณะ. (2542). อิทธิพลของความขัดแย้งในงานและครอบครัวที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุรศักดิ์ อัครอารีสุข. (2544). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการปฏิบัติงาน และวิธีเผชิญปัญหาในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสายปฏิบัติการสอน โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ จันทน์เอม. (2527). สุขวิทยาจิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. บัณฑิตวิทยาลัย.
- สุวกุล ไตรรัตน์ผลาดล. (2545). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่เกษียณอายุก่อนกำหนด. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณณี พุทธิศรี; และชัชวาล ศิลปกิจ. (2541, ตุลาคม - ธันวาคม). "การพัฒนาแบบสอบถาม The Five – Scale Test of Self – Esteem for Children ฉบับภาษาไทย," *สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*. 43(4): 358–366.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). บทสรุปรายงานการประเมินการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542: ก้าวแรกแห่งความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- หัตยา มัทยาท. (2541). ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการทำงาน และปัจจัยทางจิตใจ ที่เกี่ยวข้องกับความเหนื่อยหน่ายของพยาบาลวิชาชีพประจำการ ในโรงพยาบาลภาคตะวันออก. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุดม นิลแสง. (2542). *ความเป็นครู*. คณะครุศาสตร์: สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อุไรวรรณ เหล่าเรือง. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกห้วงค์ประกอบกับความพึงพอใจในชีวิตของตำรวจในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 7. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรชума พุ่มสวัสดิ์. (2539). การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนุช อุดมสมถดี. (2550). สัมพันธภาพในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อรรรรณ ฉ่ำชื่น. (2541). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตอันเกิดจากภาวะกดดันจากสังคมและการร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุชาวพุทธ: ศึกษากรณีผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์ สส.ม.(การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร.
- Adams, D.L. (1969). Analysis of life satisfaction index. *Journal of Gerontology*. 24: 470–474.
- Andrews, F.; & S. Withey. (1976). *Social Indicators of Well-being : American Perception of Life Quality*. New York: Plenum Press.
- Andrew, F.M.; & Inglehart, R.F. (1979) The Structure of Subjective Well-Being in Nine Societies. *Social Indicators Research* 6: 73-90.
- Berry, Ruth E. and Flora L. Williams. (1987). Assessing the Relationship Between Quality of Life and Marital and Income Satisfaction: A Path Analytic Approach. *Journal of Marriage and the Family*. 49: 107-116.
- Campbell, A. (1976). *Subjective Measure of well – being*. *American Psychologist*. 31(2) : 117 – 124; February.
- (1981). *The Sense of Well-Being in America*. New York: Mc. Grew-Hill.
- Campbell, A, Converse, P; & Rodgers, W. (1976). *The Quality of American Life : Perceptions, Evaluations and Satisfaction*. Sage. New York: NY.
- Cantril, H. (1965). *The Pattern of Human Concerns*. New Brubswick, N.J.: Rutgers University Press.
- Carison, John G; & Elaine Hatfield. (1992). *Psychology of Emotion*. United States of America: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Cohen. C.I. and others. (1988). The Physical Well-Being of Old Homeless Men. *Journal of Gerontology*. 43: 121-128.
- Cockrum, Janet; & Priscilla White. (1985, October). Influences on the Life Satisfaction of Never – Married Men and Woman. *Family Relations*. 34: 551–556.
- Coke, MM. (1992, June). Correlates of Life Satisfaction among Elderly African American. *Journal of Gerontology*. 47: 315–320.
- Duxbury, L.E. Higgins, C.A. (1991). “Gender Differences in Work–Family Conflict,” *Journal of Applied Psychology*. 76 (1): 60-74.
- Flanagan, J.C. (1978). A Research Approach to Improving Our Quality or Life. *American Psychologist*. 33(2): 138–148.

- Fishbein. (1975). *Belief, attitude, intention and behavior: an introduction to theory and research*. Reading, Mass: Addison–Wesley.
- Hutchison, A., J. Farndon; & R. Wilson. (1979). Quality of Survival of Patients Following Mastectomy. *Clin Oncol.* 5: 391.
- Higgins, C., Duxbury, L.; & Irving, R. (1992). Determinants and consequences of work-family conflict. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*.
- Jackle, Mary J. (1974). *Life satisfaction and kidney Dialysis*. *Nursing Forum*. 13(4): 260–371.
- Johnson, F.Cloyd C.; & Ja. Wer. (1982, April). Life Satisfaction of Poor Urban Black Aged. *Advances in Nursing Science*. 4(2): 27–34.
- Kennedy, L.W.; & Other. (1978). Subjective Evaluation of Well-being: Problem and Prospects. *Social Indicators Research*. 5: 457-473.
- Lee, R.; & Shehan. (1989). Retirement and Marital Satisfaction. *Journal of Gerontology*. 44: 226-230.
- Leon. (1985). A Recursive Model of Economic Well–Being in Retirement. *Journal of Gerontology*. 40(4): 494–505.
- Lewinshon, Perter M., Julie E. Redner; & John R. Seeley. (1991). The relationship between life satisfaction and psychosocial variables: new perspectives. *In Subjective Well–Being*. Edited by Strack, Fritz., Michale Arggle, and Norbert Schwarz Great Britain: Pergamon Press, Inc.
- Loewenstein, Sophie F.; & others. (1981, November). A Study of Satisfactions and Stresses of Single Woman in Midlife. *Sex Roles*. 7(11): 1127–1141.
- Lawton, R. (1972). Thirty Years of Research on the Subjective Well–Being of the Older Americans. *Journal of Gerontology*. 33–127.
- Maslow, AH. (1970). *Motivation and personality*. 2nd ed. New York: Harper & Row.
- Neugarten, BG. R.J. Havighurst; & S. Tobin. (1961, April). The Measurement of life Satisfaction. *Journal of Gerontology*. 16: 134–143.
- Osberg, J. Scott; & others. (1987). Life Satisfaction and Quality of Life Among Disabled Elderly Adults. *Journal of Gerontology*. 42: 228–230.
- Pedhazur, Elazer J. (1997). *Multiple Regression in Behavioral research*. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Quin, R.; & Staines, G . (1979). The Quality of Employment Survey. *Survey Research Center, Ann Arbor, MI*.

- Roy, SC. (1985). *The Best for Professional Nursing Practice*. Nursing Theories. Edith by Gearge. J.B. 2nd ed. P. 101 – 105. New Jersey : Prentice – Hall.
- Schwab, Richard L.; & Edward F. Iwanicki. (1982). Who are our Burned out Teachers. *Educational Reasearch Quarterly*.
- Sprietzer , E.; & Snyder, E. (1974, April). Correlates of Life Satisfaction Among the Aged. *Journal of Gorontology*. 29: 545–548.
- Sharma, R.C. (1988). *Population Trends Resources and Environmen. Handbook on Population Education*. New Delhi: Tata McGraw-Hill.
- Stevens, James. (1995). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. 3rd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Takahashi, Yoshiaki. (1979). Quality of Life in Thailand: A Socio-Economic Analysis. *Unpulsished M. Eng Thesis, AIT*.
- Umberson, Debra. (1989). Relationships with children Explaining Parents' Psychological Well-Being. *Journal of Marriage and the Family*. 51: 999-1012.
- Wilkening, E.A.; & McGranahan, Davis. (1978). Correlates of Subjective Well-Being in Northern Wisconsin. *Social Indicators Research*. 5.
- Withey. S. (1985). Measure Social-Life Reeling. *American Journal of Sociology*. 91 (2): 446-448.

ภาคผนวก ก
ผลการวิเคราะห์ข้อความรายชื่อ

ตาราง 15 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต
ด้านการมีความสุขในการดำเนินชีวิต

ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.0	คัดเลือกไว้	10	0.6	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	11	0.8	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	13	1.0	คัดเลือกไว้
5	1.0	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้
6	1.0	คัดเลือกไว้	15	1.0	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดเลือกไว้	16	0.8	คัดเลือกไว้
8	1.0	คัดเลือกไว้	17	0.6	คัดเลือกไว้
9	1.0	คัดเลือกไว้			

ตาราง 16 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต
ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต

ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.0	คัดเลือกไว้	10	1.0	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	11	1.0	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	13	1.0	คัดเลือกไว้
5	0.6	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้
6	0.8	คัดเลือกไว้	15	1.0	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดเลือกไว้			
8	0.6	คัดเลือกไว้			
9	0.8	คัดเลือกไว้			

ตาราง 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต
ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.0	คัดเลือกไว้	10	1.0	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	11	1.0	คัดเลือกไว้
3	0.6	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	13	0.6	คัดเลือกไว้
5	0.2	ตัดทิ้ง	14	0.8	คัดเลือกไว้
6	0.6	คัดเลือกไว้	15	1.0	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดเลือกไว้	16	1.0	คัดเลือกไว้
8	0.8	คัดเลือกไว้	17	1.0	คัดเลือกไว้
9	1.0	คัดเลือกไว้	18	1.0	คัดเลือกไว้

ตาราง 18 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต
ด้านอัตมโนทัศน์

ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.0	คัดเลือกไว้	10	0.6	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	11	0.8	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
4	0.6	คัดเลือกไว้	13	1.0	คัดเลือกไว้
5	0.8	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้
6	0.2	ตัดทิ้ง	15	1.0	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดเลือกไว้	16	1.0	คัดเลือกไว้
8	1.0	คัดเลือกไว้			
9	1.0	คัดเลือกไว้			

ตาราง 19 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต
ด้านระดับอารมณ์

ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.0	คัดเลือกไว้	10	0.6	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	11	0.8	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	13	1.0	คัดเลือกไว้
5	1.0	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้
6	1.0	คัดเลือกไว้			
7	1.0	คัดเลือกไว้			
8	1.0	คัดเลือกไว้			
9	1.0	คัดเลือกไว้			

ตาราง 20 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครู
กับผู้บังคับบัญชา

ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก
1	1.0	คัดเลือกไว้	13	1.0	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	15	1.0	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	16	1.0	คัดเลือกไว้
5	1.0	คัดเลือกไว้	17	1.0	คัดเลือกไว้
6	1.0	คัดเลือกไว้	18	1.0	คัดเลือกไว้
7	0.8	คัดเลือกไว้	19	1.0	คัดเลือกไว้
8	0.6	คัดเลือกไว้	20	0.8	คัดเลือกไว้
9	1.0	คัดเลือกไว้	21	0.6	คัดเลือกไว้
10	1.0	คัดเลือกไว้	22	1.0	คัดเลือกไว้
11	1.0	คัดเลือกไว้	23	1.0	คัดเลือกไว้
12	1.0	คัดเลือกไว้			

ตาราง 21 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	IOC	ผลการคัดเลือก
1	0.6	คัดเลือกไว้	11	1.0	คัดเลือกไว้
2	1.0	คัดเลือกไว้	12	1.0	คัดเลือกไว้
3	1.0	คัดเลือกไว้	13	0.6	คัดเลือกไว้
4	1.0	คัดเลือกไว้	14	1.0	คัดเลือกไว้
5	1.0	คัดเลือกไว้	15	1.0	คัดเลือกไว้
6	1.0	คัดเลือกไว้	16	1.0	คัดเลือกไว้
7	1.0	คัดเลือกไว้	17	1.0	คัดเลือกไว้
8	1.0	คัดเลือกไว้	18	1.0	คัดเลือกไว้
9	1.0	คัดเลือกไว้	19	0.8	คัดเลือกไว้
10	0.8	คัดเลือกไว้	20	1.0	คัดเลือกไว้

ตาราง 22 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต

ด้าน	ข้อที่	r	ผลการคัดเลือก	r_{tt}
ด้านความมีความสุขในการดำเนินชีวิต	1	.388	คัดเลือกไว้	.752
	2	.249	ตัดทิ้ง	
	3	.432	คัดเลือกไว้	
	4	.269	ตัดทิ้ง	
	5	.279	ตัดทิ้ง	
	6	.261	ตัดทิ้ง	
	7	.183	ตัดทิ้ง	
	8	.470	คัดเลือกไว้	
	9	.300	คัดเลือกไว้	
	10	.251	ตัดทิ้ง	
	11	.411	คัดเลือกไว้	
	12	.378	คัดเลือกไว้	
	13	.439	คัดเลือกไว้	
	14	.468	คัดเลือกไว้	
	15	.240	ตัดทิ้ง	
	16	.399	คัดเลือกไว้	
	17	.408	คัดเลือกไว้	
ด้านความตั้งใจและอดทนต่อชีวิต	18	.523	คัดเลือกไว้	.865
	19	.199	ตัดทิ้ง	
	20	.453	คัดเลือกไว้	
	21	.418	ตัดทิ้ง	
	22	.468	คัดเลือกไว้	
	23	.552	คัดเลือกไว้	
	24	.217	ตัดทิ้ง	
	25	.300	คัดเลือกไว้	
	26	.513	คัดเลือกไว้	
	27	.451	คัดเลือกไว้	
	28	.460	คัดเลือกไว้	
	29	.589	คัดเลือกไว้	
	30	.531	คัดเลือกไว้	

ตาราง 22 (ต่อ)

ด้าน	ข้อที่	r	ผลการคัดเลือก	r_{tt}
ด้านความสอดคล้องระหว่างเป้าหมาย ที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง	31	.518	คัดเลือกไว้	.877
	32	.443	คัดเลือกไว้	
	33	.351	ตัดทิ้ง	
	34	.261	ตัดทิ้ง	
	35	.370	ตัดทิ้ง	
	36	.396	ตัดทิ้ง	
	37	.401	ตัดทิ้ง	
	38	.368	ตัดทิ้ง	
	39	.535	คัดเลือกไว้	
	40	.528	คัดเลือกไว้	
	41	.431	คัดเลือกไว้	
	42	.539	คัดเลือกไว้	
	43	.578	คัดเลือกไว้	
	44	.396	ตัดทิ้ง	
	45	.493	คัดเลือกไว้	
	ด้านอัตมโนทัศน์	46	.255	
47		.456	คัดเลือกไว้	
48		.444	คัดเลือกไว้	
49		.555	คัดเลือกไว้	
50		.563	คัดเลือกไว้	
51		.412	ตัดทิ้ง	
52		.638	คัดเลือกไว้	
53		.424	ตัดทิ้ง	
54		.586	คัดเลือกไว้	
55		.519	คัดเลือกไว้	
56		.482	ตัดทิ้ง	
57		.479	ตัดทิ้ง	
58		.518	คัดเลือกไว้	
59		.601	คัดเลือกไว้	

ตาราง 22 (ต่อ)

ด้าน	ข้อที่	r	ผลการคัดเลือก	r_{tt}
ด้านอัตมโนทัศน์	60	.373	ตัดทิ้ง	.898
	61	.574	คัดเลือกไว้	
	62	.291	ตัดทิ้ง	
	63	.579	คัดเลือกไว้	
	64	.640	คัดเลือกไว้	
ด้านระดับอารมณ์	65	.582	คัดเลือกไว้	.809
	66	.032	ตัดทิ้ง	
	67	.262	คัดเลือกไว้	
	68	.369	คัดเลือกไว้	
	69	.485	คัดเลือกไว้	
	70	.302	คัดเลือกไว้	
	71	.576	คัดเลือกไว้	
	72	.363	คัดเลือกไว้	
	73	.415	ตัดทิ้ง	
	74	.315	คัดเลือกไว้	
	75	.441	คัดเลือกไว้	
	76	.104	ตัดทิ้ง	
	77	.535	คัดเลือกไว้	
	78	.316	ตัดทิ้ง	

ตาราง 23 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบสอบถามสัมพันธภาพ
ระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา

ข้อ ที่	r	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	r	ผลการคัดเลือก	r_{tt}
1	.534	ตัดทิ้ง	13	.808	คัดเลือกไว้	.946
2	.400	ตัดทิ้ง	14	.590	คัดเลือกไว้	
3	.782	คัดเลือกไว้	15	.756	คัดเลือกไว้	
4	.513	ตัดทิ้ง	16	.594	ตัดทิ้ง	
5	.343	ตัดทิ้ง	17	.374	ตัดทิ้ง	
6	.551	คัดเลือกไว้	18	.671	คัดเลือกไว้	
7	.708	คัดเลือกไว้	19	.802	คัดเลือกไว้	
8	.507	ตัดทิ้ง	20	.519	คัดเลือกไว้	
9	.460	ตัดทิ้ง	21	.718	คัดเลือกไว้	
10	.676	คัดเลือกไว้	22	.588	คัดเลือกไว้	
11	.829	คัดเลือกไว้	23	.806	คัดเลือกไว้	
12	.803	คัดเลือกไว้				

ตาราง 24 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และความเชื่อมั่น (r_{tt}) ของแบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ข้อ ที่	r	ผลการคัดเลือก	ข้อที่	r	ผลการคัดเลือก	r_{tt}
1	.417	คัดเลือกไว้	11	.501	คัดเลือกไว้	.858
2	.379	ตัดทิ้ง	12	.459	คัดเลือกไว้	
3	.269	ตัดทิ้ง	13	.553	คัดเลือกไว้	
4	.425	คัดเลือกไว้	14	.543	คัดเลือกไว้	
5	.298	ตัดทิ้ง	15	.456	คัดเลือกไว้	
6	.196	ตัดทิ้ง	16	.656	คัดเลือกไว้	
7	.506	คัดเลือกไว้	17	.603	คัดเลือกไว้	
8	.395	คัดเลือกไว้	18	.619	คัดเลือกไว้	
9	.404	คัดเลือกไว้	19	.319	ตัดทิ้ง	
10	.352	คัดเลือกไว้	20	.451	คัดเลือกไว้	

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต

จำนวน 50 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา

จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

จำนวน 15 ข้อ

2. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อความต่างๆ ที่กำหนดให้ครูตอบตามความคิดเห็นหรือความรู้สึกของครู จึงไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ซึ่งครูสามารถแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และคำตอบทั้งหมดจะถูกรักษาไว้เป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อครู จึงขอความกรุณาให้ครูตอบแบบสอบถามให้ตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึกที่แท้จริงมากที่สุดและครบทุกข้อทุกชุด เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ที่จะสามารถนำไปใช้วิเคราะห์ในการทำงานวิจัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการ

นางสาวพริยา เอกวิเศษ

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายถูก (/) ลงในช่อง () ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

.....

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2 รายได้

- () ต่ำกว่า 7,500 บาท
- () 7,501 – 10,500 บาท
- () 10,501 – 13,500 บาท
- () ตั้งแต่ 13,501 บาท ขึ้นไป

3. ประสบการณ์ในการทำงาน

- () เริ่มรับราชการ – 5 ปี
- () 6 – 10 ปี
- () 11 – 15 ปี
- () 16 – 20 ปี
- () 21 ปีขึ้นไป

4. ภาระงานที่รับผิดชอบ

- () 11 – 15 ชั่วโมง
- () 16 – 20 ชั่วโมง
- () 21 ชั่วโมงขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิต

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านและพิจารณาข้อความว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของท่านในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นหรือระดับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
1	ท่านพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน.....					
2	ท่านเป็นคนมองโลกในแง่ดี.....					
3	ท่านรู้สึกอึดอัดในการอยู่ร่วมกับคนอื่น.....					
4	ท่านมีความสุขเมื่อได้พบปะกับเพื่อน.....					
5	ท่านกระทำสิ่งต่าง ๆ ในปัจจุบันเป็นสิ่งที่ท่านคิดแล้วว่าเป็นการกระทำที่ดีที่สุด.....					
6	งานที่ท่านรับผิดชอบเป็นงานที่ท่านแล้วมีความสุข.....					
7	ท่านรู้สึกว่าเวลานี้เป็นเวลาที่มีความสุขที่สุดในชีวิต.....					
8	ท่านรู้สึกว่าสังคมปัจจุบันดีเพราะทุกคนมีการช่วยเหลือกัน.....					
9	เมื่อมีกิจกรรมที่ท่านสนใจ ท่านมักจะทำด้วยความตั้งใจ.....					
10	เมื่อมีปัญหาท่านจะแก้ปัญหาด้วยจิตใจที่เข้มแข็งอดทน.....					
11	เมื่อมีงานให้ท่านทำ ท่านมักทำด้วยความกระตือรือร้น.....					
12	เมื่อมีเหตุการณ์ไม่ดีเกิดขึ้นกับตัวท่าน ท่านพร้อมจะเผชิญกับเหตุการณ์นั้น.....					
13	แม้ร่างกายของท่านจะไม่แข็งแรงแต่ก็ยังอดทนทำงาน.....					
14	ท่านรู้สึกว่าชีวิตที่ผ่านมา แม้จะพบอุปสรรคหลายครั้ง แต่ก็อดทนได้.....					
15	ท่านสามารถแก้ไขปัญหาการทำงานของตนเองในโรงเรียนได้.....					
16	ท่านไม่เคยย่อท้อ แม้จะไม่ได้รับความยุติธรรม.....					
17	เมื่อท่านคิดถึงความลำบากที่ต้องเผชิญในส่วนสำคัญของชีวิต ท่านมีความรู้สึกที่ท่านสามารถเอาชนะอุปสรรคนั้นได้.....					
18	ท่านคิดว่าท่านสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดีเยี่ยม.....					
19	งานที่ท่านทำมักบรรลุตามแผนที่วางไว้.....					
20	ท่านมักได้รับสิ่งต่าง ๆ ตามที่หวังไว้.....					
21	ท่านมักไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต.....					
22	ท่านมักสมหวังในทุกเรื่องที่ทำ.....					

ข้อ	ข้อความ	จริง	ค่อนข้าง จริง	จริงปาน กลาง	ค่อนข้าง จริง	ไม่จริง
23	ท่านเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตทุกเรื่อง.....					
24	แผนการทำงานที่ท่านคิดไว้ ประสบความสำเร็จเป็น อย่างมาก.....					
25	การแก้ปัญหาที่ท่านในการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ เป็นที่พอใจ.....					
26	ท่านมีส่วนช่วยในงานของโรงเรียนจนสำเร็จด้วยดี.....					
27	งานที่ท่านรับผิดชอบประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย....					
28	บ่อยครั้งที่ผลงานของท่านไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้.....					
29	ท่านสามารถควบคุมเหตุการณ์ที่ท่านคาดหวังไว้และ เกิดขึ้นจริง.....					
30	ท่านคิดว่าชีวิตของท่านมีคุณค่า.....					
31	ท่านคิดว่าตนเองไม่มีอะไรดี.....					
32	ท่านมีความพึงพอใจในตนเอง.....					
33	ท่านรู้สึกว่าตนเองช่วยเหลืองานของคนอื่น.....					
34	ท่านรู้สึกผิดหวังในตนเอง.....					
35	ท่านรู้สึกว่าชีวิตของท่านไร้ประโยชน์.....					
36	ท่านค่อนข้างแน่ใจใจตนเอง.....					
37	ท่านสามารถตัดสินใจได้เอง และยืนหยัดในการตัดสินใจ นั้นได้.....					
38	ท่านคิดว่าตนเองมีความสำคัญต่อผู้อื่น.....					
39	ท่านรู้สึกว่าภาระดำเนินชีวิตที่ผ่านมาเป็นสิ่งมีคุณค่า.....					
40	เมื่อมีคนทำให้ท่านโกรธ ท่านไม่สามารถระงับอารมณ์ได้.					
41	ในสภาพการณ์ที่ท่านถูกว่าด้วยคำพูดที่รุนแรง ท่านมีแนวโน้มจะระเบิดความโกรธได้ง่าย.....					
42	ท่านสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้.....					
43	เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ ท่านมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์ได้.....					
44	เมื่อท่านถูกตำหนิท่านจะเก็บมาคิดและกังวลเป็น เวลานาน.....					
45	เมื่อท่านโมโห ท่านสามารถพูดคุยกับคนอื่นได้อย่างปกติ.					
46	ท่านเป็นคนหงุดหงิดง่าย.....					
47	ท่านเป็นผู้ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ.....					
48	ท่านไม่รู้สึกเบื่อในระบบงานราชการที่ค่อนข้างซ้ำ.....					
49	ท่านรู้สึกหมดเรี่ยวแรงเมื่อเลิกงาน.....					
50	ท่านรู้สึกสบายใจในการดำเนินชีวิตแต่ละวัน.....					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บังคับบัญชา

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านและพิจารณาข้อความว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของท่านในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย (/) ในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นหรือระดับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
1	ผู้บังคับบัญชาพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือท่านเมื่อมีปัญหาการปฏิบัติงาน.....					
2	ผู้บังคับบัญชาไม่มีความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบแก่ท่าน.....					
3	ผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุนและส่งเสริมผลงานของท่าน.....					
4	เมื่อครูมีปัญหาซึ่งกันและกันผู้บังคับบัญชามักตัดสินด้วยความยุติธรรม.....					
5	ท่านมักได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในการทำงาน.....					
6	ผู้บังคับบัญชาให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน.....					
7	เมื่อท่านท้อแท้ในการทำงาน ท่านมักจะได้รับกำลังใจจากผู้บังคับบัญชา.....					
8	ผู้บังคับบัญชาของท่านรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ปฏิบัติงาน.....					
9	เมื่อมีการพิจารณาความดีความชอบ ผู้บังคับบัญชาของท่านมักพิจารณาจากความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าดูที่ผลงาน.....					
10	ผู้บังคับบัญชารับฟังเหตุผลของท่าน.....					
11	ท่านรู้สึกท้อแท้ใจเพราะผู้บังคับบัญชาไม่สนใจ.....					
12	ท่านรู้สึกว่าผู้บังคับบัญชาไม่เป็นกันเองกับท่าน.....					
13	ท่านเป็นผู้ที่ผู้บังคับบัญชาไว้น้ำใจเชื่อใจในการทำงาน.....					
14	ผู้บังคับบัญชาคอยให้คำปรึกษา แนะนำ และให้กำลังใจแก่ท่านเมื่อมีปัญหา.....					
15	เมื่อมีการพิจารณาความดีความชอบ ผู้บังคับบัญชาของท่านมักพิจารณาจากความใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่าดูที่ผลงาน.....					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

คำชี้แจง ให้ท่านอ่านและพิจารณาข้อความว่าข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของท่านในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย (/) ในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นหรือระดับพฤติกรรมของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง
1	บ้านพักของท่านมีอากาศถ่ายเทดี.....					
2	บ้านพักของท่านมีความสะอาด และเป็นระเบียบ.....					
3	การเข้าออกสถานที่ทำงานของท่านมีระบบการดูแลความปลอดภัยของพนักงาน.....					
4	วัสดุ อุปกรณ์ในการทำงานของท่านเก่า และชำรุด.....					
5	ห้องทำงานของท่านมีกลิ่นอับ.....					
6	เครื่องมือในการปฏิบัติงานของท่านสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้งาน.....					
7	สถานที่ทำงานของท่านมีการจัดวางเอกสารต่างๆ อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย.....					
8	สถานที่ทำงานของท่านมีความเป็นระเบียบ.....					
9	ท่านจัดวางโต๊ะ ตู้ และชั้นวางของอย่างเหมาะสม เช่น ไม่ทำให้ห้องแคบ ไม่บังทิศทางลม					
10	สถานที่ทำงานของท่านไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน.....					
11	สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความเหมาะสม.....					
12	สถานที่ทำงานของท่านมีสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ดี.....					
13	สถานที่ทำงานของท่านจัดห้องทำงานได้สะดวกสบาย.....					
14	สถานที่ทำงานมีเสียงรบกวน.....					
15	บ้านพักของท่านมีการจัดมุมต่างๆ ให้น่าอยู่ ดูเป็นระเบียบ.....					

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ	ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร. มณฑิรา จารุเพ็ง	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร. อุไร จักษ์ตรีมงคล	สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร. ละเอียด รัชเฝ้า	ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาการวัดผลและวิจัย การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พาสนา จุรัตน์	ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพริยา เอกวิเศษ
วันเดือนปีเกิด	15 พฤษภาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1400 โรงเรียนวัดศรีสุก (แย้มเยื้อนอุปถัมภ์) แขวงสามวาตะวันออก เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ 10510
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูผู้ช่วย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดศรีสุก (แย้มเยื้อนอุปถัมภ์)
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2535	ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียน วัดชัยมงคลปราสาทวิทยา อ. ลำปลายมาศ จ. บุรีรัมย์
พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนลำปลายมาศ อ. ลำปลายมาศ จ. บุรีรัมย์
พ.ศ. 2547	ปริญญาตรี การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) คณิตศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2552	ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การวิจัยและสถิติทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ